

aile

DİYANET AYLIK DERGİ'NİN ÜCRETSİZ EKİDİR | KASIM 2018

**HAYATIMIZI
ZORLAŞTIRAN
DÜŞÜNCE
HATALARIMIZ**

**KUR'AN'A GÖRE
ÇOCUK EĞİTİMİ:
HZ. LOKMAN**

**MÜSLÜMAN'IN EN
GÜZEL ZIYNETİ: HUŞU**

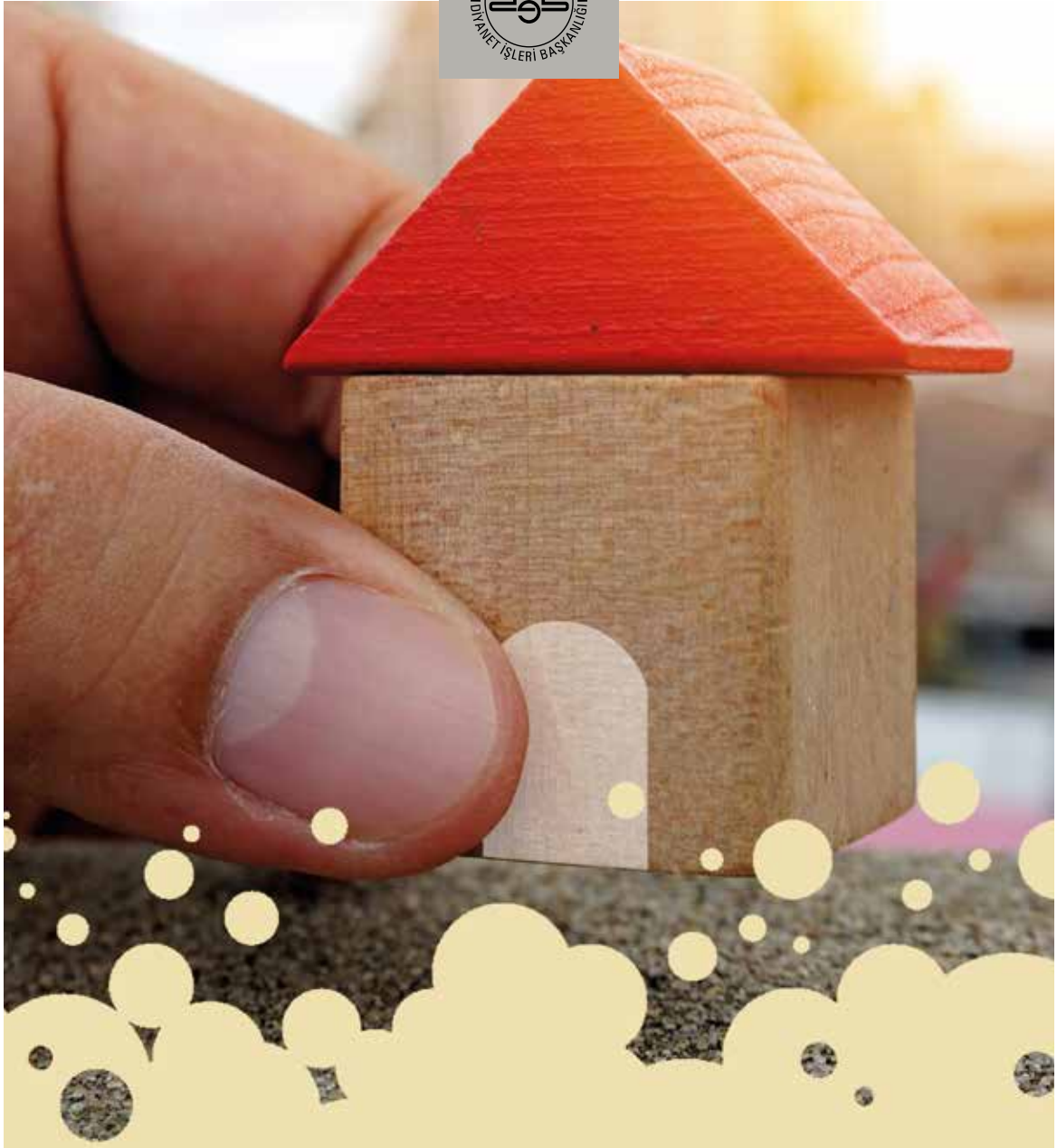
**EFSA NELER DİYARİ:
AĞRI**

**BİZ ÇOCUKLAR,
EDEBİYAT'IN
NERESİNDEYİZ?**

**LEVENT UÇKAN İLE
İYİLİK ÜZERİNE...**

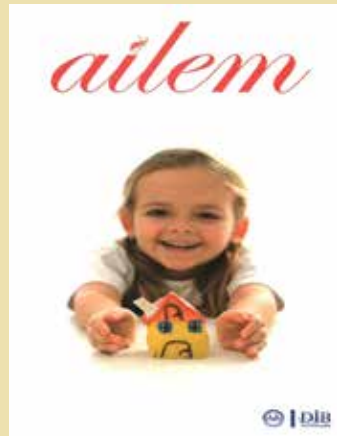
Cami, yüzyıllarca bütün insanların sığınağı olmuş. Allah'ın evinde ve kapısında, "acz" ile gelene "Neden düştün?" diye sorulmamış.

**Tek bir
"dünya"mız
var**

Ailem

Bu çalışma, ailenin kurulması, korunması ve güçlendirilmesi adına sosyal bilimlerin ve dinî kaynakların danışmanlığına müracaat etmeyi; bir yuvanın karşılaştığı risk alanlarını dikkate almak suretiyle sorunlara dair çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Bizleri yüreklendirmekte; aile değerlerimizi hatırlamaya, ailemiz hakkında sorumluluk üstlenmeye ve daha mutlu ve güvenli yuvalar için emek vermeye davet etmektedir.

Tek Bir "Dünya"mız Var

Y

üce Allah insanı fiziki bir çevre içinde yaratmış, bir yandan çevresi ile ona nimetler bahşederken diğer yandan da onu bu çevre ile sınımıştır. Bireyin çevresi ile olan ilişkilerinde uyması gereken kurallar ve aşmaması gereken sınırlar vardır. Çünkü günlük ve sıradan davranışlar gibi gözükse de aslında insanın eşyayla, doğayla münasebeti emanet bağlamında değerlendirilmektedir. Hz. Peygamber de (s.a.s.) hadisi şeriflerinde çevre konusunda hassas ve duyarlı davranılmasını teşvik etmiş, insanların canlı cansız diğer varlıklara hor davranmalarını yasaklamıştır. Yine hadislerinde ağaç dikmenin sadaka kabîlinden bir ibadet olduğuna işaret ederek Müslüman'ın bu vesileyle kesintisiz bir ecrin kapısını aralayacağını vurgulamıştır. (Ahmed İbn Hanbel, Müsned, V, 415; Müslim, "Müsâkaât", 12.)

Bugün insanlığın karşı karşıya olduğu çevre krizi düşünüldüğünde çevrenin diğer sakinlerine karşı merhametle yaklaşmak, her bir varlığın yaşam hakkı olduğunun bilincinde olmak büyük önem arz etmektedir. İnsan, çevresini şekillendirirken çevrenin de kendisini şekillendirdiğini unutmamalı; atılan her yanlış adımın faturasının yine insanlık tarafından ödendiğinin idrakinde olmalıdır.

Aile dergisi olarak bu ay Pencere'mizde çevre bilincini işledik. Sema Bayar "Tek Bir 'Dünya'mız Var" yazısıyla çevre bilincinin süreklilik gerektiren bir eğitim süreciyle kazanılacağını üzerinde durdu. Dünya'nın içinde bulunduğu durumu ve yaşanan çevre kirliliğini ele alarak Hz. Peygamber (s.a.s.) örneğinde Müslüman'ın çevreyle münasebetinin nasıl olması gerektiğini araştırdı.

Aile-ce köşemizde Uzman Psikolog Esra Oras, "Hayır Diyebilmek" başlıklı yazısında muhatabımızın her istediğini yapmanın ona değer verdiğimiz göstermeyeceği gibi, tam tersi durumların da bizleri deşersiz kılmayacağını vurguladı.

Biz Bize köşemizde Dr. Bahattin Akbaş, "Müslümanın En Güzel Ziyeti: Huşu"dur dedi ve huşunun hayatımızın her safhasında takınmamız gereken bir edep hâli ve tavır olduğunu belirtti. Kaan H. Süleymanoğlu, Hz. Peygamber'in mizah anlayışını kaleme aldığı yazısında İslam kültüründe mizahın sınırlarının Resulullah'ın (s.a.s.) yaptığı latifelerle belirlendiğini; o sınırların, insanları kırmamak, rencide etmemek ve kişiliklerini tahkir etmemek gibi temel ahlaki umdelelerden oluştuğunun altını çizdi.

Dergimizde aylık söyleşimizi Türkiye Diyanet Vakfı'nca düzenlenen IV. Uluslararası İyilik Ödülleri kapsamında "İyilik Ödülü"ne layık görülen Levent Uçkan ile gerçekleştirdik. Kendisiyle bağımlılıkla mücadele, parçalanma aşamasına gelen ailelere rehberlik gibi pek çok amaca hizmet eden "24 Saat Açık Cami" projesini konuştuk.

Yolgezerin Notları'nın bu ayki durağı "Efsaneler Diyarı: Ağrı". Seher Meriç'ten Ararat ya da Cebelü'l-Haris olarak adlandırılan, dünyanın ikinci büyük volkanı Ağrı Dağı'nın ihtişamını dinledik.

Dergimiz bu ay da dopdolu bir içerikle karşınızda. Kahve Molası, Kalbe Dokunan Hikâyeler, Ters Köşe, Bakış Açısı ve ismini sayamadığımız diğer köşelerimizde birbirinden kıymetli yazılar yer aldı.

Sizleri dergimizle baş başa bırakırken Mevlid-i Nebi'nin ülkemize, İslam dünyasına ve bütün insanlığa barış, huzur ve esenlik getirmesini temenni ediyoruz.

İÇİNDEKİLER

04

PENCERE Sema Bayar

TEK BİR "DÜNYA" MIZ VAR

Gezeganimiz 20. yüzyılla birlikte kimyasal atıkların, bilinçsiz sanayileşmenin, endüstriyel gıda üretiminin pençesi altında zor günler yaşamaya başladı. Artan dünya nüfusu ve bu nüfusa paralel yaygınlık kazanan muhteris tutumlar sebebiyle çevreyle ilgili endişeler yahut çizilen felaket tabloları, birer senaryo olmaktan çıktı ve kapımıza kadar dayandı.

36 LEVENT UÇKAN İLE İYİLİK ÜZERİNE...

Muhammed Kâmil Yaykan

Cami, yüzyıllarca bütün insanların sığınağı olmuş. Allah'ın evinde ve kapısında, "acz" ile gelene "Neden düştün?" diye sorulmamış. Nasıl kalkacağına dair yol gösterilmiş. Caminin bu kapısının ebeden açık olması önemli.

10 KAHVE MOLASI

Esmâ Türkseven

12 HAYATIMIZI ZORLAŞTIRAN DÜŞÜNCE HATALARIMIZ

Feyzullah Gürdaş

14 "HAYIR" DİYEBİLMEK

Esra Oras

16 SU DURGUNSA DALGANI KENDİN OLUŞTUR

Büşra Küçüksucu

20 KUR'AN'A GÖRE ÇOCUK EĞİTİMİ: HZ. LOKMAN

Fatıma Güner

24 ANNELERİN AĞAÇLARA İHTİYACI

Dr. Hafsa Fidan Vidinli

26 HZ. PEYGAMBER VE MİZAH

Kaan H. Süleymanoğlu

30 MÜSLÜMAN'IN EN GÜZEL ZİYNETİ: HUŞU

Dr. Bahattin AKBAŞ

32 SON HATIRA

Meral Günel

40 NEREDE HATA YAPTIK?

Zeynep Demir

42 EFSANELER DİYARI: AĞRI

Seher Meriç

46 ÇOCUKLUK ÇAĞI

Tahir Alangu

47 KULLUK BİLİNCİ VE NAMAZ

Muhammed Kâmil Yaykan

**48 BİZ ÇOCUKLAR,
EDEBİYAT'IN
NERESİNDEYİZ?**

Gülşen Ünüvar

**50 PLEVNE:
"ŞANLI MÜDAFAA"**

Mustafa Mirza Demir

52 HANGİMİZ DAHA FAZLA

Cânân Cehri Akyol

54 CA'FER B. EBÛ TÂLİB (R.A.)

Doç. Dr. Salih Kesgin

56 SARILIK NEDİR?

Dr. Burak Bahar

58 KIRKAMBAR

Hilal Koç Hancı

60 AKLİYAT

Zeynel Özyurt

62 BULMACA

Ali Osmanoğlu

64 FOTOĞRAFIN ANLATTIKLARI

Mesut Özünlü

aile

Diyanet İşleri Başkanı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Elif ARSLAN

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Bünyamin KAHRAMAN

Yayın Koordinatörleri
Muhammed Kâmil YAYKAN
Esmâ TÜRKSEVEN
Sema BAYAR

Tashihi
Muhammed Kâmil YAYKAN

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
Even Medya
www.evenmedya.com

Baskı
Çağlayan A.Ş.
Tel: 0232 274 22 15

Abone İşleri
Tel : 0312 295 71 96-97
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
Online Abonelik
yayinsatis.diyaneet.gov.tr

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800, Çankaya/Ankara

Tel: 0312 295 86 61-62

Faks: 0312 295 61 92

ailedergisi@diyanet.gov.tr

Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

「PENCERE」

Tek bir "dünya"mız var

SEMA BAYAR

Gezeganimiz 20. yüzyılla birlikte kimyasal atıkların, bilinçsiz sanayileşmenin, endüstriyel gıda üretiminin pençesi altında zor günler yaşamaya başladı. Artan dünya nüfusu ve bu nüfusa paralel yaygınlık kazanan muhteris tutumlar sebebiyle çevreyle ilgili endişeler yahut çizilen felaket tabloları, birer senaryo olmaksızın çıktı ve kapımıza kadar dayandı.

Uçsuz bucaksız maviyle kum tanelerinin birleştiği kıyılar, yeşilin bin bir tonunun ufka karıştığı ovalar... Gecesi başka gündüzü başka güzel gök kubbe ve her dem nice güzellikler doğuran toprak... Doğa, Yarıdan'ın lütfu ve inayetiyle bütün imkânlarını insanlığın hizmetine cömertçe sunarken maalesef günümüzde yine insan eliyle büyük bir yıkıma tabi tutuluyor.

Gezeganimiz 20. yüzyılla birlikte kimyasal atıkların, bilinçsiz sanayileşmenin, endüstriyel gıda üretiminin pençesi altında zor günler yaşamaya başladı. Artan dünya nüfusu ve bu nüfusa paralel yaygınlık kazanan muhteris tutumlar sebebiyle çevreyle ilgili endişeler yahut çizilen felaket tabloları, birer senaryo olmaksızın çıktı ve kapımıza kadar dayandı. Sanayileşme suyun, toprağın ve havanın korunmasını tarihte hiç olmadığı kadar önemli kıldı. Zira tarihin hiçbir devrinde insanlık bugün olduğu gibi bir çevre kriziyle karşı karşıya gelmemiştir.

Esasında bütün inanç ve düşünce sistemleri insanla tabiat arasındaki ilişkide dengenin gözetilmesini savunur. Fakat zamanla insan tabiat ilişkisi, tabiatın aleyhine yıkıcı bir sürece girdi. Öyle ki teknolojik gelişmelerle doğru orantılı olarak artan bir çevre sorunu insanlığın gündemine yerleşti.

EKOLOJİK DENGE

Ekoloji, ilk defa 1873'te Alman zoolog E. K. Haeckel tarafından, canlı varlıkların ve organizmaların hem çevreleriyle hem de birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlanır. Ekolojik düzenin yarı olarak bozulması, tabiatın kendi doğal akışının sekteye uğraması, bütün canlılar için telifisi zor hatta kimi zaman imkânsız olumsuzluklarla sonuçlanır. Çünkü rüzgârın esmemesi nasıl bir felaketse durmadan esmesi de benzer bir felakettir. Yağmurun toprakla buluşması bütün canlılar için rahmetken aşırı yağış sel ve su taşkınları gibi afetlere neden olur.

Eski çağlardan beri düşünürler tabiatı tesadüfe yer olmadığını belirtirler. Mehmet Bayrakdar İslam ve Ekoloji adlı eserinde geçmişten günümüze âlimlerin çevre ile ilgili görüşlerine yer verir: Pisagor, tabiatın aritmetik bir sayısal düzen ve harmoni içerisinde olduğunu söyler. Çevre üzerinde derinlikli çalışmalarda bulunan İslam âlimi Biruni ise tabiatın bu düzenine "tabiat ekonomisi" adını verir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de de vurgulanır, ayeti kerimelerde her şeyin bir miktar ve ölçü ile yaratıldığı ifade edilir. Tabiatındaki bu ekonomik dengenin muhafaza edilmesi gerekir.

İslam dininde, insanın âlemle olan ilişkisi bütüncül bir anlayışla ele alınır. Bireyin çevresiyle ilişkilerinde sergilediği

tutum ibadet halkası içinde değerlendirilir. Kur'an-ı Kerim her konuda olduğu gibi çevre konusunda da Müslümanlara rehberlik eder. Kur'an ayetleri incelendiğinde tabiatın insan için bir yandan Allah'ın varlığını ve birliğini gösteren, bu cihetle okunması, ibret alınması gereken bir kitap olduğu diğer yandan da insanın bütün ihtiyaçlarını karşılayacağı bedii bir hazine olduğu görülür. Yine ayeti kerimelerde üzerinde ısrarla durulan bir diğer husus da ekolojik dengenin gözetilmesidir. Tabiatın güzelliğinden bahseden ayetlerde doğanın ahengine ve uyumuna vurgu yapılırken insanın da doğayla ilişkisinde aslında bir imtihan içiressinde olduğu belirtilir. "Biz yeryüzündeki şeyleri kendisine süs olsun diye yarattık ki insanların hangisinin daha güzel amel edeceğini deneyelim." (Kehf, 18/7.) Rabb'imiz her şeyin bir ölçü ve denge içinde yaratıldığını haber verir (Kamer, 54/49 ; Hicr, 15/19.), insanı bu dengeyi muhafaza etmeye davet eder (Rahman, 55/7-9.).

BOZULAN DENGE VE OLUMSUZ SONUÇLARI

XII. yüzyıl İslam âlimlerinden Gazali, kâinatı fiziki ve metafizik boyutuyla beraber bir bütün olarak ele almış; atomdan güneş sistemine kadar bütün mahlûkatın yaratıcısını tespih ettiğini ve yaratılan her şeyin birbirine bağlı olduğunu, yaşanacak bir aksaklıkta da bütün kâinatın bundan etkileneceğini söylemiştir.

İngiliz bilim adamı James Lovelock da 1979'da benzer bir

Tek bir canlının işlevini tam olarak yerine getirememesi domino etkisi oluşturarak bütün bir evreni etkileyebilir.

tez ortaya atmıştır. "Gaya hipotezi"ne göre canlılar içinde buldukları tabii çevreyi etkileyerek daha yaşanabilir hâle getirirler. Örneğin topraktaki mikroorganizmalar toprakta amonyak üreterek toprağın çok daha fazla asitli hâle gelmesine engel olurlar. Tek bir canlının işlevini tam olarak yerine getirememesi domino etkisi oluşturarak bütün bir evreni etkileyebilir. Karbondioksit gazının artışı ile ozon tabakasında yaşanan incelmeye, bu incelmeye ardından zararlı güneş ışınlarının yeterince süzülmemesi, yaşanan büyük iklim değişiklikleri ve artan hastalıklar... Doğada her şey birbirine bağlıdır.

Diğer gezegenlerin atmosferinden tamamen farklı olan dünya hava tabakasının

bugünkü kimyasal terkiibe ulaşması canlılar eliyle gerçekleşir. Çevre bilimi araştırmalarıyla tanınan akademisyen Mine Kışlalıoğlu, Çevre ve Ekoloji kitabında, Ozon tabakasının incelmeye 1986'da dünyayı tehdit eden sorunlar arasına katıldığını belirtir. Toksik atıkların toprağa gömülmesi ya da zararlı gazların tuttuğu bacaların yükseltilmesi yeterli gelmez. Kışlalıoğlu'nun dikkat çektiği bir diğer husus ise dünyanın değişik ekosistemleri arasında en zengin ecza maddesi kaynağı olan tropik ormanlar. Tropik ormanların tüm dünya için değerleri bunlarla bitmiyor. Bu ormanlar dünyanın yağmur dengesini düzenler ve atmosfere oksijen sağlar. Deyim yerindeyse tropik ormanlar dünyada akciğer görevi yapar. Fakat günümüzde tropik ormanların tahribiyle endemik bitkiler ve bazı hayvan türleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Bozulan ekolojik denge her gün yeni bir sorunla insanı buluşturuyor. "Tek Bir 'Dünya'mız Var" gerçeğini haykırır.

ÇEVRE BİLİNCİ

Sosyal bir varlık olarak insan doğduğu andan itibaren çevresiyle alışveriş içinde kalma mecburdur. Nefes alıp vererek, yiyip içerek, tüketerek, atık üreterek yaşam döngüsüne bir yerinden eklenir. Tıpkı sosyal hayatta olduğu gibi çevreye, doğaya karşı kimi hak ve sorumluluklar yüklenir. Bu, onun sosyal bir varlık olmasının doğal sonucudur. Kişi nasıl ki toplum içinde sorumsuzca davranı-

mazsa tabiatı da dilediğince kullanamaz, sarf edemez.

Toplumlar, kendilerinden sonraki nesillere sadece kültürel birikim ve becerilerini değil, bütün bir çevreyi de miras olarak bırakırlar. Bu bağlamda çevre bilinci, süreklilik gerektiren, nesilden nesle aktarılan bir öğrenme becerisiyle mümkündür. Çünkü modern çağda insanın çevreye tesiri her geçen gün değişmekte, bazen görünür bazen görünmez bir hâl almaktadır. Kimi atıkların, toprakta ve suda meydana getirdiği tahribat ancak uzun yıllar sonra ortaya çıkmakta, toplumlar farkında olmadan gelecek kuşaklara bedel ödetmektedirler.

Dünyanın doğal dengesinin korunması noktasında atılması gereken ilk adım, insanların ilk olarak çevre konusunda bilinçlendirilmesidir. Çevre eğitiminin temeli, doğa sevgisine ve insanın içinde yaşadığı doğanın bir parçası olduğuna, dolayısıyla doğadaki herhangi bir aksalıktan kendisinin de zarar göreceğine

dayanmalıdır. Bugün yaşanan olumsuzlukların asıl sebebi, sanayi devriminin ve onu takip eden sanayileşme hareketlerinin ardından insanın doğayı sömürmesi, ona karşı gaddar ve acımasız davranmasıdır. Yakın çevre ve insan sağlığı arasındaki doğrusal ilişki göz önünde bulundurulduğunda insan, çevresine zarar verirken aslında bindiği dalı kesmektedir.

Mehmet Bayrakdar, İslam'daki ekolojik hareketin erken dönemde ortaya çıkmasında Kur'an-ı Kerim ayetlerinin ve Hz. Peygamber'in uygulamalarının etkili olduğunu belirtmektedir. İnsan ne kendi bedeni üzerinde ne de çevresinde sorumsuzca tasarrufta bulunma hakkına sahiptir. Bir imtihan vesilesiyle dünyaya gönderilen insan, yaşadığı çevrenin sahibinin Allah olduğunu, çevrenin kendisine emanet edildiğini hiçbir zaman unutmaz. Canlı olsun cansız olsun Müslüman'ın eşyayla münasebeti akliselim bir dikkati beraberinde getirir. Çünkü o attığı her adımın, israf ettiği bir damlanın,

BÜYÜK PASİFİK ÇÖP YIĞINI (BPÇY): OKYANUSLARDA BİRİKEN KORKUNÇ MİKTARDA ATIK

Çöp yığını denince akla metruk arazilere bırakılmış hafriyatlar, köşe başlarında birikmiş atıklar gelir. Evlerimizden sokaktaki konteynirlara ardından da şehrin uzak köşelerine taşınan çöplerin akıbetini az çok biliyoruz. Peki ya denizler ve okyanuslara bırakılan çöpler?

Kaliforniya kıyılarından bırakılan plastik bir atık ile Ümit Burnu'ndan atılan bir başka atık, doğal deniz dalgaları ve rüzgârlarla okyanusta buluşuyor. Oluşan girdap tonlarca atığı bir araya getiriyor. Bu yığınlardan en büyüğü Büyük Pasifik Okyanusu'nda bulunuyor. Büyük Pasifik Çöp Yığını, kısaca BPÇY olarak adlandırılıyor ve Türkiye'nin yüzey alanının iki katından daha fazla bir alanı (yaklaşık 1,6 milyon kilometre kare) kaplıyor. Üstelik BPÇY'nin altındaki deniz tabanının da büyük bir çöp öbeğiyle kaplı olması mümkün. Zira okyanus bilimciler ve ekologlar, deniz çöplerinin %70'i kadarının okyanus diplerine battığını söylüyorlar.

BPÇY hakkında bilmemiz gerekenler ise şöyle:

- BPÇY, girdaplar hâlinde birikir ve yığının hacminin çoğu doğadaki canlılar tarafından sindirilemeyen mikroplastik parçalarından oluşur. Çöplerin ana kaynağı ise Amerika ve Asya kıtalarından bırakılan çöpler ve balıkçı atıklarıdır.
- Çöplerin kapladığı alan o kadar büyüktür ki tamı tamına bir keşif yapmak bile mümkün olmamıştır. Çöplerin yalnızca %1'ini temizlemek için takriben 67 geminin 1 sene boyunca çöp toplaması gerekir.
- Besin zincirine giren mikroplastikler ve hayvanların takıldığı balık ağları, doğal canlı yaşamına büyük bir tehlike oluşturur. En büyük yığın Kuzey Pasifik Çöp Yığını olsa da dünyamızdaki her bir okyanus döngüsünün merkezinde bir çöp yığını vardır.

tahrip ettiği bir fidanın hesabını vereceğini bilir. Dünyayı diğer bütün canlılarla paylaştığının şuurundadır.

HZ. PEYGAMBER VE ÇEVRE

İslam dinine göre en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün mahlûkatın fiziki öneminin yanında manevi olarak da kıymeti vardır. Ayeti kerimede göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih ettiği

(Hadîd, 57/1.) fakat insanların bunu anlayamadıkları belirtilir. (İsra, 17/44.)

Ayrıca Kur'an hiçbir canlının amaçsızca yaratılmadığını hatırlatır. Hz. Peygamber (s.a.s.) de bu ahlak üzere doğaya emanet bilinciyle yaklaşır, bütün varlıkların daha yaratılıştan bir değer taşıdığını vurgular. "Bir Müslüman bir ağaç diker veya ekin eker de ondan bir kuş, insan veya

Toplumlar, kendilerinden sonraki nesillere sadece kültürel birikim ve becerilerini değil, bütün bir çevreyi de miras olarak bırakırlar.

herhangi bir hayvan yerse, bu onun için sadaka sayılır." (Müslim, "Müşâkaât", 12.) buyurmak suretiyle çevre duyarlılığının ibadet bilincinden pek de ayrı düşünülmemeyeceğini bizlere öğretir.

Peygamberimiz Medine, Taif gibi alanlarda bugünkü anlamıyla sit alanları oluşturarak çevre konusundaki duyarlılığını gözler önüne sermiş, El-Ğabe ormanı için "Kim buradan bir ağaç kesecek olursa onun karşılığı bir ağaç diksin" (Belâzurî, Futûhu'l-Buldân, Beyrut, 1407/1987, s.17, 18.) diye buyurmuştur. Yine bir başka hadisinde "Elinizde bir ağaç fidanı varsa, kıyamet kopmaya başlasa bile eğer onu dikecek kadar vaktiniz varsa, mutlaka dikin." (Buhârî, El-Edebu'l-Müfred, 168.) sözleriyle tek bir ağacın bile insanlık için ne denli önemli olduğunu altını çizmiştir.

Hayvanlara karşı da şefkat nazarı ile yaklaşan Peygamberimiz (s.a.s.), onlara işkençe yapanları sert bir dille tazir etmiş, hayvan neslinin korunmasında hassasiyet göstermiştir. Ardından gelen ashabı da aynı rikkatle hareket etmiştir.

Hisbe Teşkilatı

Kur'an-ı Kerîm'deki "iyilikleri emretmek ve kötülüklerden vazgeçirmek" emrine dayandırılan ve ikinci halife Hz. Ömer (r.a.) zamanında bir müessese hâline gelen hisbe teşkilatının temeli, dinin hoş karşılamayıp çirkin gördüğü her türlü kötülüğe engel olmaya dayanmaktadır. Görev ve yetkileri bugün tek bir müessesede toplanamayacak kadar çok olan hisbe teşkilatının sorumlulukları arasında çevreyi ve hayvan haklarını korumak da yer alıyordu. Muhtesipler, insanların gerek sahip oldukları hayvanlara gerekse sahipsiz sokak hayvanlarına zulmetmesi durumunda müdahalede bulunuyor, bahçelerinde yetişip büyüyen ağaçları bile keyfi olarak kesmelerine müsaade etmiyordu. Muhtesibin toplum üzerinde velâyet hakkı bulunduğu için geniş bir tazir yetkisine de sahipti. Eziyet gören hayvanlar ve asırlık çınarlar muhtesibin koruması altındaydı.

Kompost Nedir?

Kompost, her türlü organik atığın bir araya getirilerek çürütülmesi sonucu elde edilen doğal bir gübredir. Tarım veya çiçek yetiştirme için kullanılacak olan toprağın yapısını zenginleştirmek ve düzenlemek için kullanılır. Toprağın daha iyi hava almasına, daha iyi işlenebilmesine katkıda bulunur ve su tutma kabiliyetini artırır. Aynı zamanda mutfaktan çıkan bitkisel ve bazı hayvansal atıkların da geri dönüştürülmesini, 'çöp' olmamasını sağlar. Kompost, bir kabin ya da bahçede hazırlanmış büyükçe bir çukurun içinde malzemelerin belirli bir sırayla karıştırılarak bekletilmesi ile hazırlanır. Karışımın hava alması da gerekir, bu nedenle az miktarda kompost için, orta boy bir çöp kovasına delikler açarak kompost kabı hazırlanabilir. Kompostun içine temel olarak azot bakımından zengin "yeşil malzeme" ve karbon bakımından zengin "kahverengi malzeme" olarak gruplandırabileceğimiz iki çeşit malzeme konulur. Yeşil malzeme daha çok sebze meyve atıklarıdır. Kahverengi malzeme ise dallar ve ağaç kabukları, fındık ceviz kabukları, saman ve kuru yapraklardan oluşur.

BİR ÇEVRE MÜHENDİSLİĞİ OLARAK GERİ DÖNÜŞÜM

Geri dönüşüm, ana hatlarıyla "yeniden değerlendirme" anlamı taşımaktadır. Bugün hem çevreye hem ekonomiye katkısı bağlamında geri dönüşüm ve sıfır atık projeleri toplumların gündemlerinde önemli bir yer tutar. Tabii kaynaklardan üst düzeyde faydalanabilmenin anahtarı, ekonomik değeri olan atıkların geri dönüşüm yoluyla tekrar üretim halasına eklenmesidir. İnsan-

Yediğimiz meyve artıklarından yumurta kabuklarına kadar hemen hemen bütün evsel atıklar değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda atığın kaynağında ayrıştırılması önem taşır.

ların zihninde "çöp" olarak nitelendirilen atıkların mahiyeti değişmekte, doğru ayrıştırma ve geri dönüşüm ile doğaya yeniden kazandırılması, çeşitli fiziksel ve kimyasal işlemlerden geçirilerek tekrar üretim sahasına dâhil edilmesi mümkün olmaktadır.

Geri dönüşümün yararları bununla da kalmaz. Çöp olarak doğaya terk edilen ürünlerin çoğu aslında tabiata büyük zarar verirler. Yanmış yağlardan plastik ambalajla-

ra kadar pek çok atık, suyu, toprağı ve havayı kirletmektedir. Geri dönüşümle hem bu kirliliğin önüne geçmek hem de doğal kaynakları israf etmeden yeniden kullanıma sunmak mümkündür.

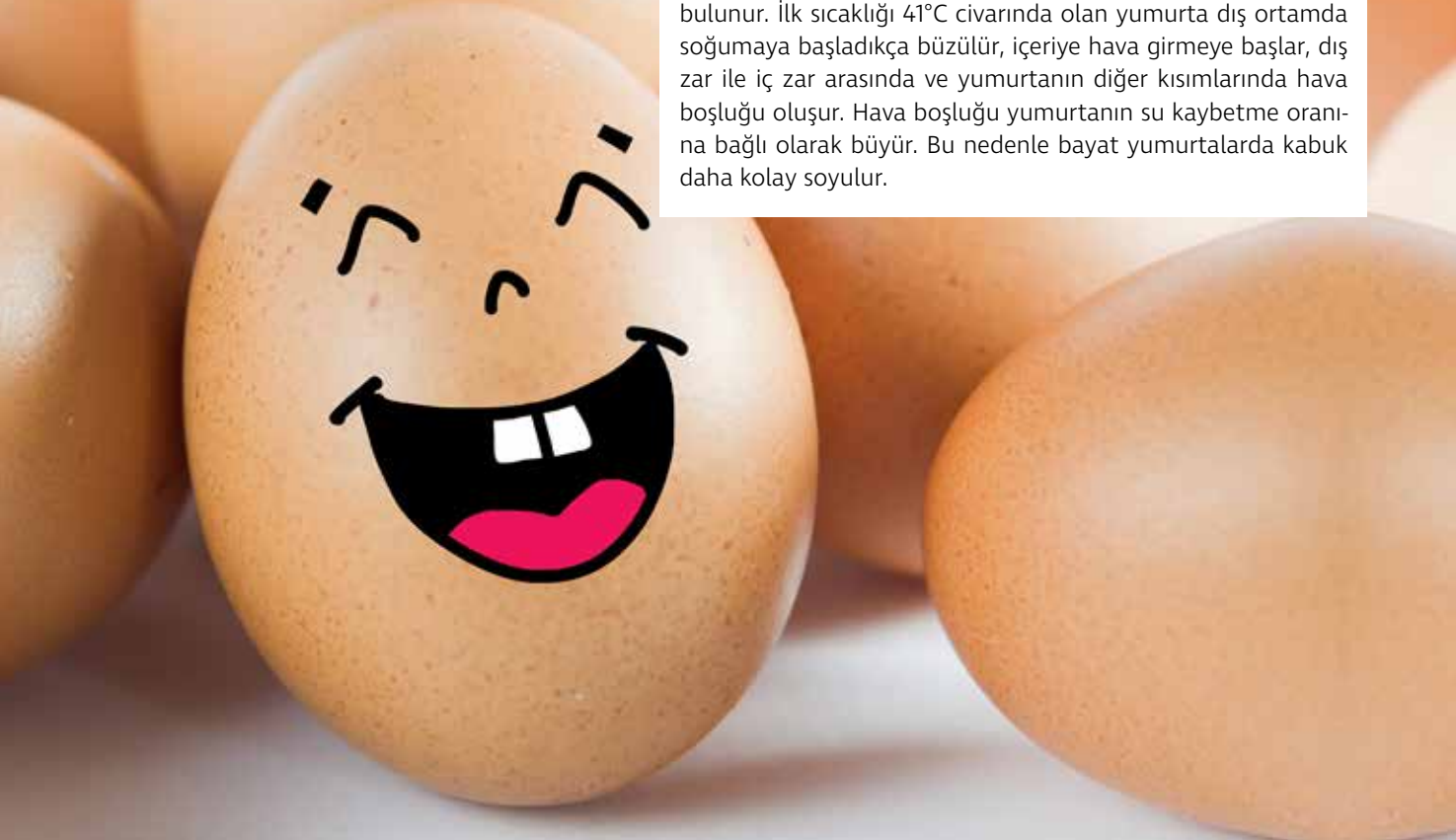
Öyle ki sadece plastik, cam, kâğıt gibi ürünler değil; yediğimiz meyve artıklarından yumurta kabuklarına kadar hemen hemen bütün evsel atıklar değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda atığın kaynağında ayrıştırılması önem taşır.

BİLİM İÇİNDE BİLİM

Kabuğu Çabuk Soyulan Yumurtaya Dikkat!

Yüksek besin içeriği, düşük kalori değeri (80 kcal) ve kolay sindirilebilmesi açısından önemli bir besin maddesi olan yumurta, oluşumundan tüketimine kadar geçen süre içinde çeşitli çevresel faktörlerin etkisi ile tazeliğini yitirir. Yumurta kabuğu, iç ve dış kabuk olmak üzere iki tabakadan oluşur. Kabuğun hemen altında birbirine yapışık, bakteri geçişini engelleyen iki zar bulunur. İlk sıcaklığı 41°C civarında olan yumurta dış ortamda soğumaya başladıkça büzülür, içeriye hava girmeye başlar, dış zar ile iç zar arasında ve yumurtanın diğer kısımlarında hava boşluğu oluşur. Hava boşluğu yumurtanın su kaybetme oranına bağlı olarak büyür. Bu nedenle bayat yumurtalarda kabuk daha kolay soyulur.

İmam Hatip Neslinin Öncüsü: Mahmut Celalettin Ökten

PORTRE

İmam Hatip okullarının kurulması fikrinin ilk sahibi olması dolayısıyla tarihte unutulmaz bir yere sahip Celalettin Ökten, 1911'de Darülfünun Edebiyat Bölümü'nden mezun olunca İstanbul Sultanisi Arapça muallimliğine tayin edilir. İlmî derinliğinin yanı sıra başarılı öğretim metodu sayesinde kısa sürede şöhret bulur. Muallimliği o kadar önemser ki "Derse gelmediğim gün cenazeme gelin." dediği aktarılır.

1949'da İstanbul'da açılan İmam Hatip Kursu'na tayin edildikten sonra gördüğü eksikleri gidermek amacıyla birçok yetkili ile görüşür. Sonunda İmam Hatip okullarının açılması yönünde karar alınır. 1951 yılında İstanbul İmam-Hatip Okulu'nun ilk müdürü olur ve başarılı hizmetler gerçekleştirir.

1000 cildi aşkın eserden oluşan kitaplığını Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağışlayan Ökten, 21 Kasım 1961'de vefat eder.

DAĞARCIK

Hacı Mandal Mührü

Bir Ramazan günü, Yeni Camii avlusundaki mühürcülerden birinin başına bir denizci dikilir. Gagesi mühür kazıtmaktır. Ancak, ısrarla söylediği her şey mühürde yer alsın ister: "Yaz baba! Ben İneboluluyum. Orada bize Hacı Kara Mandal Oğulları derler. Denizde bir tekne var, teknemin arkasında da bir sandal bağlıdır. Bunların hepsi mühürde yer alsın ha!" Mühürcü bu kadar cümleyi bir mühür üzerine nasıl sığdıracağını düşünürken yoldan geçen şair ruhlu bir adam imdadına yetişir: "Efendi Baba, ben söyleyeyim, sen yaz.":

Es-Sefinetü maa's-sandal
İnebolulu Hacı Kara Mandal
(Sandalı arkasında bağlı bir gemi
İnebolulu Hacı Kara Mandal
Sahibi)

KISA KISA

Hayat Düşümü: Omurilik Soğanı

Soluma, uyanıklık, kalbin atması, hıçkırma, kusma, yutma, çığneme gibi istemsiz çalışan tüm fonksiyonlar omurilik soğanı tarafından yönetilir. Merkezî sinir sistemini yöneten ve "hayat düşümü" olarak da adlandırılan bu organın hasar görmesi durumunda tüm bu görevler yerine getirilemez olur; omurilik soğanı alınan insan, hayati fonksiyonlarını yitirir.

NELER OLUYOR HAYATTA?

Riski
Fark Et,
Sağlığına
Dikkat Et!

Dünyada kalp ve damar hastalıkları en başta gelen ölüm sebepleri arasında yer alıyor. Her yıl 18 milyon insan, kardiyovasküler hastalıklar sebebiyle hayatını kaybediyor. 2030 yılında bu sayının 23 milyona ulaşacağı tahmin ediliyor. Kalp ve damar sağlığının bozulması, vücudumuzun hayati fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesini engelleyerek ciddi sağlık sorunlarına neden oluyor. Kardiyovasküler sistemi olumsuz etkileyen unsurlar arasında sağlıksız beslenme, obezite, alkol, sigara, hava kirliliği, hareketsiz bir yaşam ve stres yer alıyor. Kalp ve damar sağlığının genetik özellikler, beslenme ve yaşam tarzı ile doğrudan ilgili olduğuna dikkat çeken uzmanlar; sadece yaşam tarzında yapılacak değişikliklerle bile daha kaliteli bir ömür sürmenin mümkün olduğunu vurguluyor.

TAKVİM YAPRAĞI

Edison ses kayıt cihazını icat etti.
(21 Kasım 1877)

M. Kemal Atatürk vefat etti.
(10 Kasım 1938)

UNESCO kuruldu.
(16 Kasım 1946)

Diyanet Gazetesi'nin ilk sayısı yayımlandı.
(22 Kasım 1968)

TAVAN ARASI

Yetimlerin Limanı: Dârüleytam

"Yetimler yurdu", anlamına gelen dârüleytamlar, Balkan Savaşları ve akabinde patlak veren I. Dünya Savaşı'nda yetim kalan çocukları koruma amacıyla açılmıştı. Yatılı ve parasız olan kurum; ana sınıfı (4 yaş altı ve 4-6 yaş), ibtidai (7-12 yaş) ve sanayi sınıfları (13-17 yaş) olmak üzere üç kısımdan oluşmaktaydı. Öğrencilere cinsiyetlerine ve yaşlarına uygun müfredat uygulanırdı. Çocukların sağlıklı/yeterli beslenmelerine önem verilir; geçirdiği hastalıklar ve çocuklara uygulanan aşılar sağlık karnelerine özenle kaydedilirdi. I. Dünya Savaşı'nın sonunda maddi zorluklar nedeniyle dârüleytamların tasfiyesine gidilerek taşradaki çocukların bir kısmı İstanbul'a gönderilmiş, 1922'den sonra ise kurum tamamen tarihe karışmıştır.

FEYZULLAH GÜRDAŞ

Uzman Psikolog

HAYATIMIZI ZORLAŞTIRAN DÜŞÜNCE HATALARIMIZ

Araştırmalara göre gün içinde zihnimizden ortalama on beş bin düşünce geçmektedir. Bu düşüncelerin bir kısmı olumlu veya nötr iken bir kısmı da olumsuzdur. Olumsuz düşünceler hemen her zaman olumsuz duyguları da barındırır. Bunlardan bir kısmı duruma özgü ya da normal kabul edilirken çok büyük bir kısmının da hatalı ve çarpıtmalı olduğu bilinmektedir. Olaylar ya

da durumlar karşısında yaptığımız yorumlamaların içinde bulunan çarpıtmalara ise "bilişsel çarpıtmalar" ya da "düşünce hataları" adı verilmektedir. Bu yazıda depresyon ve kaygı bozukluğu gibi rahatsızlıklara yakalanmamızı kolaylaştıran ve yakalandıktan sonra da hastalığı sürdürücü etkenlerden biri olarak kabul edilen bilişsel çarpıtmaların en sık kullanılanlarına değineceğiz.

Bilişsel çarpıtmalar, depresyon ve kaygı bozukluğu gibi rahatsızlıklara yakalanmamızı kolaylaştıran etkenlerden biri olarak kabul edilir.

Uzmanlar "bilişsel çarpıtmalar"ı; aşırı genelleme, felaketleştirme, zihin okuma, ya hep ya hiç (siyah-beyaz), olumsuz varsayımlar ve olumluyu geçersiz kılma şeklinde sınıfladılar. Bu tarz bilişsel çarpıtmaları yoğun olarak kullanan kişilerin depresyon ya da kaygı bozukluğu gibi rahatsızlıkları daha geç atlattıklarını ortaya koydular. Dolayısıyla bu düşünce kalıpları psikoterapi sürecinde de kilit bir yerde durur ve danışanla-

ra bilişsel çarpıtmalarını fark etme ve değiştirme becerileri kazandırılmaya çalışılır. Hemen belirtmek gerekir ki bilişsel çarpıtma ya da düşünce hataları adı verilen bu tarz düşünme biçimi sadece psikiyatrik tanı almış kişilere özgü değildir. Hepimiz günlük hayatımızda zaman zaman bu tür düşünce kalıplarına başvurabiliyoruz. Depresyon ve kaygı bozukluklarından muzdarip kişilerin farkı, bilişsel çarpıtmaları daha fazla kullanmalarıdır. Şimdi bu çarpıtmalara biraz daha yakından bakalım.

Aşırı genelleme: Hepimiz zaman zaman hatalar yapabiliriz. Olumsuz bir durumla karşılaştığımızda ya da bir hata yaptığımızda bunu tüm hayatımıza genelleleyebilir ya da hiç bitmeyecek bir durum gibi görebiliriz. Mesela arabamız arızalandığında "Bunlar hep beni bulur!", "Asla işlerim yoluna girmeyecek!" şeklinde yorumlayabiliriz ve bu durum ruh halimizi olumsuz etkiler. Bir tek hata yetersiz, beceriksiz bir insan olduğumuza dair hisler oluşturur ve bizi sorun çözmekten uzaklaştırabilir. Eğer siz de kendiniz için "asla", "hiçbir zaman" veya "her zaman" gibi kalıpları kullanıyorsanız aşırı genelleme yaptığınızı düşünebilirsiniz.

Felaketleştirme: Bazen karşılaştığımız bir zorlukta, doğabilecek sonuçları abartabilir; hatta sorun yaşayanın kendisini bile felaketleştirebiliriz. Örneğin, bir sunum yaparken şaşırmanın felaket olacağına dair kaygılar ya da baş ağrısını amansız bir hastalığın ha-

Bilişsel çarpıtma kalıplarını zaman zaman hepimiz kullanıyoruz. Bunları fark etmek ve kullanmamaya çalışmak, kullandığımızda ise değiştirmek, yerine yargısız düşünceler koymak genel olarak ruh sağlığımızı korumamızda bize yardımcı olacaktır.

berci olarak görmek buna örnek olarak verilebilir. Felaketleştirme, sağlık kaygısı ve panik bozuklukta en çok görülen çarpıtma biçimidir.

Zihin okuma: Karşımızdaki ne düşündüğünü ya da ne hissettiğini, yeteri kadar kanıt olmasa da, tam olarak bildiğimizi düşünürüz. Örneğin bir arkadaşımızla sohbet ederken kısa süreli sessizlik yaşandığında "Benden sıkıldı, beni eğlenceli bulmuyor." diye yorumlayabilir; ya da sevmediğimiz bir şey ikram edildiğinde kendimizi, "Reddedersen buna çok kırılır." diye düşünürken bulabiliriz.

Ya hep ya hiç (siyah-beyaz): Kutuplaştırma adıyla

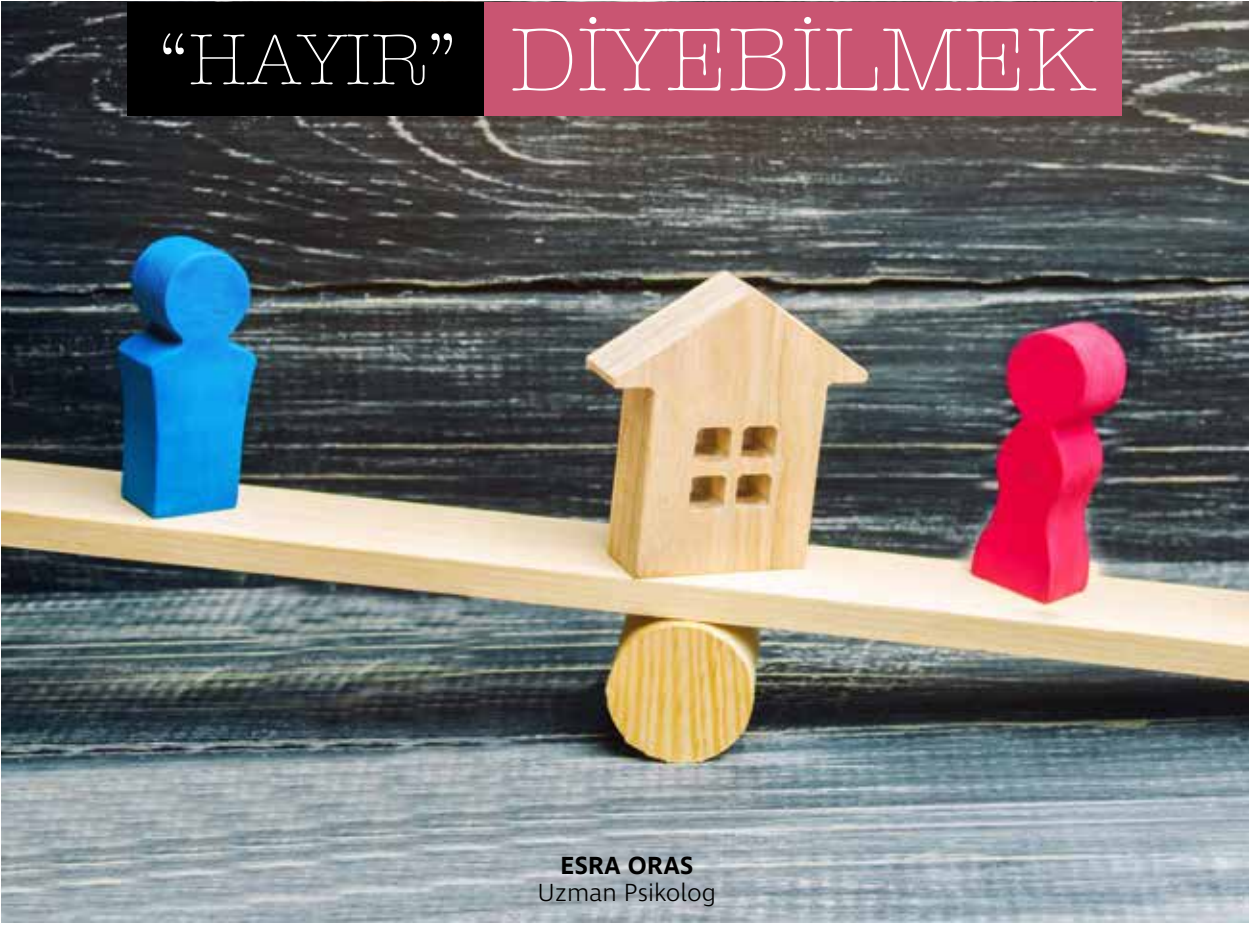
da bilinir. İçinde bulunduğumuz durum ya da olaylara siyah-beyaz, doğru-yanlış biçiminde kategorize ederek bakarız. Siyah ve beyaz arasındaki gri tonlarını göz ardı ederiz. Örneğin eşimiz bizi incittiğinde "Sen zaten beni hiç sevmedin!" deyiveririz. Ya da kendimize "Eğer çok iyi bir gitarist olmayacaksam gitara başlamamın bir anlamı yok!" diye telkinde bulunabiliriz.

Olumsuz varsayımlar: Adından da anlaşılacağı üzere bazen gelecekte olabilecek durumlarla ilgili olumsuz tahminlerde bulunup gerçekmiş gibi hisseder ve yaşarız. "Asla iyi bir baba olamayacağım." ya da "Şimdi parmak kaldırıp fikrimi söylersem herkes bana gülecek." "Beni seçmeyecekler." gibi yargılar bu kalıba verilebilecek örnekler olabilir.

Olumluyu geçersiz kılma: Zaman zaman olumlu olayları yok saymak ya da geçersiz kılmak gibi bir hataya düşebiliriz. Örneğin bir sınavdan iyi almışızdır fakat onu yok sayarız ama başka bir sınavdan kötü not aldığımızda bunu kötü öğrenci olduğumuzun kanıtı olarak kabul ederiz. Ya da şöyle bir cümle kurabiliriz: "Tamam, beni beğendiklerini söylediler ama bu tamamen kibarlıklarından..."

Tekrar hatırlatmak gerekirse; bu tarz düşünce kalıplarını zaman zaman hepimiz kullanıyoruz. Bunları fark etmek ve kullanmamaya çalışmak, kullandığımızda ise değiştirmek, yerine yargısız düşünceler koymak genel olarak ruh sağlığımızı korumamızda bize yardımcı olacaktır.

“HAYIR” DİYEBİLMEK

ESRA ORAS
Uzman Psikolog

Bir yanda sadece sizi onaylasın, sevsin, kırılmasın diye “evet” dediğiniz biri ya da birileri var; diğer yanda tüm istek, plan ve taleplerini ertelediğiniz kendiniz var. Hâliyle ortada bir adaletsizlik söz konusu.

insanları psikolojik yardım alma ya sevk eden en önemli unsurlardan biri ilişkileridir. İlişkilerinin, kendisine fayda kadar, bazen faydadan çok zarar verdiğini gören birey; doğal olarak buna sebep olabilecek eksiklikleri ve aşırılıkları sürekli düşünecek, şikâyet ve sitem edecektir. Bu şikâyet ve sitemlerini terapide dile getiren danışanlarımın ağzından en çok şu cümleyi duyuyorum: “Hayır diyemiyorum.”

Bilmemiz gereken ilk şey, “hayır” diyebilmek bir çeşit iletişim becerisidir ve her beceri gibi bu da zamanla öğre-

nilebilir. Bu beceriyi kazanma yolunda kişi, kendi iç dünyasıyla çokça ters düşebilir; zira “hayır” diyebilmek konusunda kaynağını geçmişten alan hisleri devreye girecektir. Fakat hislerine rağmen bu beceriyi kazanmak elbette mümkündür; nitekim hislerimiz bizim efendimiz değil, hizmetkârımız (olmalı).

NEDEN “HAYIR” DİYEMEYİZ?

Öncelikle belirtmekte yarar gördüğüm husus şu: Birer sosyal varlık olduğumuz; çevremiz tarafından sevmeye, onaylanmaya, takdir edilmeye ihtiyaç duyduğumuz için “hayır” derken zor-

lanmamız çok doğal. Zira karşımızdakinin bu kelimeye vereceği reaksiyon tamamen bizim kontrolümüz dışında, ister istemez bu durum bizi kaygılandıracaktır. Muhatabımız bizi nankörlükle suçlayabilir, bizi artık sevmeyebilir, kırılabilir, gücenebilir, araya mesafe koyabilir belki de cevabımızı anlayışla karşılayabilir, bilemiyoruz. Fakat sonucunu bilmediğimiz her şeyin bizi kaygılandırması gibi olumsuz bir tavır görme ihtimalimizin olduğu bu tür bir diyalog da hâliyle bizi kaygılandırır ve risksiz yolu seçip “hayır” dememeyi tercih ederiz.

Elbette sadece basit bir kaygıyla açıklanamaz "hayır" diyememenin gerekçesi. Şayet kişi yetiştiği ailede "hayır" deme becerisi kazanmadıysa, normal olanın başkaları için kendi arzu ve isteklerinden vazgeçmek olduğu öğretilmişse, ihmal veya istismar edildiği için değer ve onay ihtiyacını sadece dış kaynaklardan (başka insanlardan) temin ediyorsa, ailesinden sadece kendi isteklerinden vazgeçtiğinde ve gereğinden büyük iyilikler yaptığında onay gördüyse "hayır" demekte ciddi ölçüde zorlanır. Bu gerekçelerden birine bile sahip olmak "hayır" deme becerisi kazanma yolunda kişinin önünü tıkar. Burada dikkat etmemiz gereken bir nokta da şu ki şayet kişinin "hayır" kelimesini duymakla ilgili şahsi bir rahatsızlığı varsa; yani karşındakinden bu cevabı aldığında çok kırılıyor, o kişiyi kınıyor ya da üzülyorsa kendisi de başkalarına "hayır" demekten kaçınacaktır.

"HAYIR" DEMEZSEK NE OLUR?

Bir yanda sadece sizi onaylasın, sevsin, kırılmasın diye "evet" dediğiniz biri ya da birileri var; diğer yanda tüm istek, plan ve taleplerini ertelediğiniz kendiniz var. Hâliyle ortada bir adaletsizlik söz konusu. Bu durumu yaşayan kişi ister istemez kendisine haksızlık ettiğini hissedecek, bunu ben kendi kendime yapıyorum diye kendisine öfkelenenecek, ardından bu öfkeyi başkalarına yansıtacaktır. Bunu bazen öfke patlamaları ile bazen alınganlıkla kısacası

Şayet kişinin "hayır" kelimesini duymakla ilgili şahsi bir rahatsızlığı varsa yani karşındakinden bu cevabı aldığında çok kırılıyor, o kişiyi kınıyor ya da üzülyorsa kendisi de başkalarına "hayır" demekten kaçınacaktır.

pasif agresif tepkilerle ortaya koyacaktır. Uğruna kendisinden bile fedakârlık ettiği kişilerden çok şey bekleyecek, dolayısıyla çok sık hayal kırıklığı yaşayacaktır. Her hayal kırıklığında kendisine olan saygısı azalacak, değersizlik hissi artacaktır. Sık sık "Kimse bana benim onlara verdiğim kadar değer vermiyor." diye serzenişte bulunacaktır. "Hayır" cevabına tahammülsüzlük tam da bu yüzden başlar zaten. İnsanlara değer vermenin ölçütü "hayır" demek olunca başkaları "hayır" dediğinde "Demek ki ben değersizim." düşüncesi kişinin zihninde dönüp duracaktır.

NE YAPMALIYIZ?

Yapacak şey çok net; gerektiğinde "hayır" demelisiniz, "hayır" demeyi öğrenmelisiniz. Bu bir iletişim becerisidir. Her beceri gibi eğitim ve tecrübe ile kazanılır, yeter ki biraz emek vermeyi göze alın. Doğru dil kullanmak bu noktadaki ilk önerimiz. Muhatabınızın duygularını, onu anladığınızı hissettirmek adına kendisine yansıtın. Yani "Sanırım bana ihtiyacın var." gibi. Ardından ben dili (duygu dili) kullanarak durumunuzu anlatın. Örneğin, "Gelmeyi çok isterdim, şu anda da sana bunu söylediğim için çok üzgünüm ama başka bir programım var." Ardından "Senin için yapabileceğim başka bir şey var mı?" sorusu ilişkide yapıcı bir adım olabilir. Bu soruyu yakınlık seviyenize göre yöneltin.

Bir de bazı konularda bakış açınızı gözden geçirin. İnsanların her istediğini yapmak, değerli olduklarını göstermediği gibi tam tersi durumlar da sizin değersiz olduğunuzu ya da olacağınızı göstermez. İnsanlara gösterdiğiniz saygı, hoşgörü ve merhameti kendinize de gösterin. Sizi gerçekten seven kimse bir "hayır" cevabınızda sizi bırakıp gitmeyecektir. Giderse de bu sadece sizinle ve cevabınızla ilgili olmayacaktır. Herkesin isteklerine koşarak insanların zihinlerindeki profilinizi bir yere kadar etkileyebilirsiniz, ne yaparsanız yapın herkes yine kendi istediği şekilde size yaklaşacaktır.

Bu beceriyi kazanma sürecinde bunları da unutmayın.

-Bugün! dedi genç kadın, çocuğunun çelimsiz vücuduna bakarak;
-Bugün rızığımız bir kuşun kanadında gelecek...
Şaşkınlıkla açtı çocuk gözlerini;
-Kuşlar yemek taşır mı anne?
-Neden şaşırdın ki evlat? Dün de aslanın ağzında gelmişti...

*Su Durgunsa Dalganı
Kendin Oluştur*

BÜŞRA KÜÇÜKSUCU

Â

mine; Afrika'nın Sudan ülkesinde, başkent Khar-tum'da Mücahi-

din semtinde oturan, otuz üç yaşında, dört çocuk annesi, kocası ve çocuklarıyla beraber dul kardeşi ve hasta annesine bakan çilekeş bir hanımdır. Lüks villaların arka sokağında devam eden bir inşaatın barakasında evinin kraliçesidir. Ama o bunları duymasın sakın! Çünkü o kendisini, dört sağlıklı evlada sahip olduğu, onları helal rızık ile besleyebildiği, mutlu bir evliliği olduğu ve çalışmak için iş bulabildiği için şanslı sayar. Aaa ama tabii ki sadece bunlar değil! Elektrik ve suyu olmasa da bir inşaatın bodrum katına sığınabildikleri, dolap yerine kullanabilecekleri eski valizlere sahip oldukları, kimi meyveleri içi yenmiş ve yer yer çürükleri de olsa en azından tadabildikleri için de onlar çok şanslılar!

Bir sabah erkenden kapı çaldı. Âmine'nin gelme saatleri olmasına rağmen, onun temizlik günü değildi. Kapı deliğinden merakla baktım. Beni selamlamak için yüzünü kaplayan mütebessim ifadeyle hazır ol vaziyetinde beklediğini gördüm. Kapıyı açtığımda ısıltılı bir geceyi andıran çehresiyle karşıladı beni.

- Bugün temizlik günü, deyip kabul beklemeden içeri girdi. Hatırlamıyordum ama Âmine öyle diyorsa öyle olmalı, diye düşünüp içeri aldım. "Gel" dedim. "Önce beraber kahvaltı yapalım".

- Yok, hanımım, siz benim

hakkımı paket yapın ben evde çocuklarımla yerim, dedi banyodaki temizlik malzemelerine doğru adımlarını atarken.

Biliyordum. O, henüz kahvaltı yapmamıştı, Âmine açtı. İsrar ettim.

- Çocuklarına da aynılarından koyarız, biraz yesen...

O gün Âmine'nin gözlerinde daha önce görmediğim bir kaygı gördüm. Gözlerindeki buğuya inat keskin bir kelime döküldü kurumuş dudaklarından.

- Hayır!

Paylaşmak istemediği bir sıkıntısı olduğunu düşünerek onu kendi hâline bıraktım. O gün Âmine yine her zamanki titizliğiyle, özenli ama çok daha hızlı bitirdi işlerini. Kan

Elektrik ve suyu olmasa da bir inşaatın bodrum katına sığınabildikleri, dolap yerine kullanabilecekleri eski valizlere sahip oldukları, kimi meyveleri içi yenmiş ve yer yer çürükleri de olsa en azından tadabildikleri için de onlar çok şanslılar!

ter içinde hazırlanıp okunan ezanın ardından şevkle serdiği seccademde namazını kıldı. Seccademi sevdiği için burada namaz kılmaktan lezzet duyduğunu biliyordum. Ama o, sadece seccademi sevdiği için değil, ezan okunur okunmaz namaz kılmayı kendisine düstur edindiği için namazını kılarak çıkıyordu. Yolda arabalarını durdurup küçük cemaatler oluşturan erkekler de aynı hassasiyetle yapıyorlardı bunu. Elimden ona uzattığım gündeliğini alarak hızla çıktı kapıdan.

Bir hafta sonra ikimizin müşterek bilgisi olan temizlik gününde Âmine yeniden geldi. Bu defa üzerinde aşına olduğum sükünet hırkası ile kucakladı beni. Henüz kurduğum kahvaltı sofrasına buyur ettim. Hatta sadece buyur etmekle kalmayıp

epey ısrarcı da oldum. Sanırım asıl ısrarımın sebebi beraber kahvaltı yapmaktan ziyade bir haftadır içimde büyüyen derin tecessüstü.

Utana sıkıla oturduğu masada ona aklımdaki soruyu hiç beklemeden yönelttim.

- Geçtiğimiz hafta neyin vardı?

O da sorumdaki rahatlığın verdiği içtenlikle hiç tereddüt etmeden konuşmaya başladı.

- Geçtiğimiz hafta eşim iş bulamadı. Çocuklarım... Boğazlarından hiçbir şey geçmemişti. Bizim atalarımız der ki;

"Afrika'da her sabah bir ceylan uyanır. En hızlı aslandan daha hızlı koşması gerektiğini, yoksa ona yem olup öleceğini bilir. Afrika'da her sabah bir aslan uyanır. En yavaş ceylandan daha hızlı koşması gerektiğini, yoksa açlıktan öleceğini bilir. Aslan ya da ceylan olmak önemli değil, her sabah uyandıığınızda koşmanız gerektiğini bilin." Biz burada hayata tutunmak için günlük rızıkımızın peşine düşeriz. Çocuklarımızın aç karınını doyurmak içindi o telaşım.

Gözlerim dolu, boğazıma kadar gelen iç muhasebemle baş başa büyük pencereden

"Bir annenin yavrularını hiçbir menfaat gözetmeksizin sahiplenişinde, küçük bir ağlamasıyla endişeyle etrafında dört döndüklerinde anneliği gördüm... Ve annelik aşktır dedim, âşık oldum anneliğe..."

Sudan'ın toz toprak yollarına daldı gözlerim.

Ne diyeceğimi bilemeden o kahve çekirdeklerini andıran iri gözlerinde kayboldum bir süre. Sonra tekrar sordum.

- Peki ya bu genç yaşında niye bu kadar çocuk sahibi oldun? Dört tane evladın var... Her biriyle ayrı ayrı ilgileniyor, hiç birini ihmal etmemek için kendini heba ediyorsun, e bir taraftan da rızık telaşı olunca...

- Hanımım! Bir annenin yavrularını hiçbir menfaat gözetmeksizin sahiplenişinde, küçük bir ağlamasıyla endi-

şeyle etrafında dört döndüklerinde anneliği gördüm... Ve annelik aşktır dedim, âşık oldum anneliğe...

Anneliği kökleriyle bir yama- ca sıkı sıkı tutunmuş ağacın toprakla buluşmasında gördüm. Çölde kırmızı toprağın bıkmadan usanmadan kaktüsleri emzirisinde, toprağın altında binlerce solucan yumurtasıyla karşılaştığımda ve karıncaların yeryüzünün derinliklerinde bir ülke kurduklarını öğrendiğimde anne olduğunu öğrendim toprağın... Her şeyden evvel, toprağın Havva annemizin anası olduğunu öğrenip âşık oldum yeniden anneliğe...

Kimsesiz gecelerimde sema- nın cismime güven veren, beni sarıp sarmalayan dokusunda... Susuz kaldığımda bahçeye bıraktığım bakraçların yağmurla doluşunda... Üşüdüğümde güneşin beni kemiklerime kadar ısıtışında... Ve yandığım zamanlarda bulutlarıyla bana serinlik verişinde... Anneliği gördüm gökyüzünün maviliğinde ve yeniden âşık oldum anneliğe.

Zorlu bir gemi yolculuğuyla gittiğim Kâbe'de gördüm anneliği... Safa ve Merve arasında koştururken, Hz. Hacer'in İsmail'e dokunan bakışlarını hissedip ağladım onun gözleriyle. O koştu ben koştum, o koştu ben koştum yavruyu doyurmak gayesiyle... İşte böyle böyle âşık oldum anneliğe.

Sonra birden çölde vaha gibi annemi gördüm gecenin en derin anında. Seslendim ona;

- Nasıl oldu da geldin buralara? Ben daha çok küçükken hastalıktan ölmemiş miydin?

Hiçbir şey söylemeden okşadı saçlarımı, derin derin kokladı beni... Annemi gördüm bir gece hasret olduğum okşamalarını saçlarımda hissettiğimde... Onun parmak uçlarında değdi cennet rayihası tenime. O an karar verdim! Rahman'ın bana hediyesi olan çocuklarım vesilesiyle dünyada kendime cenneti armağan edeceğim...

- Peki yokluğun içinde mutlu olmayı nasıl başarıyorsun?

- Mutluluk, maddiyatla kendisini sınırlandırmayacak kadar cömerttir. Kendime

Zorlu bir gemi yolculuğuyla gittiğim Kâbe'de gördüm anneliği... Safa ve Merve arasında koştururken, Hz. Hacer'in İsmail'e dokunan bakışlarını hissedip ağladım onun gözleriyle.

baktım, kanaat ettikçe artan malımı gördüm. İhtiyaçlar aldıkça artar hanımım. Evime baktım; karşılıklı iki döşeğin üzerinde nefesleri birbirine karışan aile fertlerinin arasındaki samimiyeti gördüm. Birbirinden çok ayrı dünyaları olan aile fertlerinin soğukluğunu hissetmedim hiç. Kendime baktım; arabam olmadığı için yakıcı güneş altında akrabalarım gittiğim her zahmetli yolculuk kavuşma anını daha da kıymetli kıldı. Akrabalarımın gülmeyi, eğlenmeyi, vakit geçirmeyi hayattaki en mutlu anlardan saydım.

Masanın üzerinde uzun süredir sabit duran ellerimi tutarak yüzüme baktı. O an aklımdan bir yuvanın mutluluğunun kadının mutluluğuyla doğru orantılı olduğu geçiyordu. Kadının mutluluğu ise hayatı müspet ya da menfi pencerelerin hangisinden izlemeyi tercih ettiğine bağlıydı. Gözlerimden içime sızdı;

- Hanımım, hayatın bana öğrettiği yegâne derstir şu cümle: Madem su durgun, o hâlde kendi dalganı oluştur!

O gün ve o günden sonra Âmine benim nazarımda evime gelen bir yardımcıdan ziyade bilge bir hanım, sadık bir eş, iyi bir anne oldu. İçimde umuda tevcih bir güneş doğdu. Henüz tanışmadığım nice Âmine yürekli hanımın özlemi filizlendi sinemde. Biliyordum, kadın tekmi olursa ikmal olacaktı hayat... O kadınları sabır ve sükûtle göğsünde emziriyordu top- rak!

Kur'an'a göre çocuk eğitimi: Hz. Lokman

FATİMA GÜNER

Kehf suresi 46. ayette Rabb'imiz, çocukları "dünya hayatının süsü" olarak bildirir. Kasas suresi 9. ayette çocuk kelimesi yerine "göz aydınlığı" kavramı kullanılmıştır.

Dinimizin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim, bizler için hem kurallar hem de öğütler içerir. Gerek dinî gerekse dünyevi hayatımızla ilgili faydalanabileceğimiz bilgilerle donatılmış kitabımız, aile hayatımız hakkında da bize yön gösterir. Bu başlık altında çocuklar önemli bir

yer tutarlar. Kur'an'da anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkiler çeşitli örneklerle bizlere açıklanır. Bu örneklerde akıl sahipleri için çıkarılacak dersler vardır.

Kehf suresi 46. ayette Rabb'imiz, çocukları "dünya hayatının süsü" olarak bildirir. Kasas suresi 9. ayette çocuk kelimesi yerine "gözbebeği/

göz aydınlığı" kavramı kullanılmıştır. Bu gibi çeşitli ayetlerde güzel isimlerle ve sıfatlarla anılan çocuklar için üzerinde durulan en önemli konu onların terbiyesi, eğitimi olmuştur. Çocukların nasıl, ne şekilde eğitileceği farklı kıssalarla Kur'an'da ve Hz. Muhammed'in hadislerinde kendine yer bulmuştur. Biz bu yazımızda Hz. Lok-

man'ın kissasında yer alan eğitim metodunu, oğluyla ilişkisi ve ona vermiş olduğu öğütler üzerinden inceleyeceğiz.

Hiz. Lokman; Kur'an-ı Kerim'de ismi zikredilen ancak peygamber olup olmadığı kesin olarak bilinmeyen, güzel ahlaklı ve bilgi sahibi bir kişidir. İsmi; Kur'an-ı Kerim'in 31. suresine verilmiş, Allah onu herkese örnek olarak göstermiştir. Kur'an'da bizlere örnek olarak sunulan; Hiz. Lokman'ın kişiliği, oğluyla arasındaki ilişki ve ona vermiş olduğu öğütlerdir.

Hiz. Lokman, Lokman suresinde de geçtiği üzere oğluna şu öğütleri vermiştir:

"Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür." (Lokmân, 31/13.)

"İnsana da, anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: 'Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır.'" (Lokmân, 31/14.)

"Eğer, hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığın bir şeyi bana ortak koşman için seninle uğraşırlarsa, onlara itaat etme. Fakat dünyada onlarla iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonra dönüşünüz ancak banadır. Ben de size yapmakta olduğunuz şeyleri haber vereceğim." (Lokmân, 31/15.)

"Yavrucuğum! Şüphesiz yapılan iş bir hardal tanesi ağırlığında olsa ve bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa, Allah onu çıkarır getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır." (Lokmân, 31/16.)

"Yavrucuğum! Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir." (Lokmân, 31/17.)

"Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve

yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah hiçbir kibirleneni, övüngenini sevmeyiz." (Lokmân, 31/18.)

"Yürüyüşünde tabii ol. Sesini alçalt. Çünkü seslerin en çirkinini herhalde eşeklerin sesidir!" (Lokmân, 31/19.)

Sırasıyla bu öğütleri incelediğimizde ilk dikkatimizi çeken şey Hiz. Lokman'ın oğluna hitap ettiği şeklidir. Ayetlerde geçen "buneyye" kelimesinin Türkçe karşılığı "yavrucuğum" şeklindedir. Bu hitap tarzı Hiz. Yakup ve Hiz. Yusuf, Hiz. Nuh ve oğlu, Hiz. İbrahim ve Hiz. İsmail arasında geçen diyaloglarda da yer alır ve dinimizin çocuğa vermiş olduğu değeri göstermesi açısından önemlidir. Çocuğa öğüt verilirken bu şekilde ince ve sevgi dolu bir üslupla yaklaştığımızda şüphesiz onun kalbindeki buzları eritir, bizi dinlemesini ve anlamasını sağlayan yolda önemli bir adım atmış oluruz.

Hiz. Lokman, "yavrucuğum" diyerek sevgi dolu bir şekilde başladığı öğütlerinin ilkinde evladının Allah'a ortak koşmamasını ister. Burada verilmek istenen, İslam'ın temel esası olan tevhit anlayışıdır. Tevhit, Allah'ın bir olduğunu ifade eder. Kelime-i tevhit olarak bildiğimiz "Lâ ilâhe illâllâh" sözünün anlamı "Allah'tan başka hiçbir ilah, tanrı, kutsal, ibadet ve itaat edilmeye layık bir varlık tanımiyorum." demektir. İlk insandan bu yana Allah tarafından gönderilmiş olan bütün dinlerin ve kutsal kitapların verdiği en temel mesaj,

Allah katında her şeyin hesabının görüleceği bilinciyle yetişen birey, buna uygun davranışlar sergilemek için gayret gösterir.

Hız. Lokman; öğütlerine öncelikle sevgi dolu bir hitapla başlamış, oğlunun kalbini kazanmak, vermek istediği mesajları anlamasını kolaylaştırmak amacıyla daha yumuşak ve naif bir dil kullanmıştır.

insanların Allah'tan başka ilah tanımaması yönünde olmuştur. İlk adım, Allah'ın birliğini kabul etmektir. Hz. Lokman da bu yönetime bağlı kalarak oğlundan öncelikle, Allah'a hiçbir şekilde ortak koşmamasını ister.

Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmesi öğütlendikten sonra anne ve babaya itaat konusuna değinilir. Ayetlerde Yüce Allah; kendisine ortak koşulmasını istemeleri dışında, her konuda anne baba ile güzel geçinilmesini istemiştir. Müslüman bir kişi, kendisini çeşitli zahmetlere girerek doğurup büyüten an-

nesine, her zaman yanında olan babasına -kaç yaşında olursa olsun- iyi davranmalı, onlara "öf" bile dememelidir. Anne ve babaya gösterilmesi gereken saygıyla ilgili şu hadis anlamlı olacaktır:

"Bir adam Allah Resulü'ne (s.a.s.) gelerek: 'Ey Allah'ın Resulü, kendisine güzel davranıp yakınlık göstermemi en çok hak eden kimdir?' diye sordu. Hz. Peygamber: 'Annen.' cevabını verdi. Adam: 'Sonra kimdir?' diye sorunca, Hz. Peygamber yine, 'Annen.' buyurdu. Adam, 'Sonra kimdir?' diye yeniden sorunca Peygamber

Efendimiz, 'Annen.' cevabını verdi. Bunun üzerine adam, 'Sonra kimdir?' dedi. Hz. Peygamber 'Sonra babandır.' buyurdu." (Buhârî, Edeb, 2.)

Hız. Lokman öğütlerine, zerre kadar hayrın ve zerre kadar şerrin hesabının dahi görüleceğine, Allah'ın bilgisinin her şeyi kapsadığına değinerek devam eder. Yaptığımız bütün iyilikler ve kötülükler Allah tarafından bilinmektedir. Hız. Lokman, oğlunun bu hususa dikkat etmesini ister. Yaptığımız her şey, bir gün karşımıza çıkacaktır. İyi işlerimiz nokta kadar küçük bile olsa mükâfatını alaca-

ğiz. Kötülüklerimiz de yine aynı şekilde karşılığını bulacak. Allah adildir. Bu karşılıkların teslim edilmesi Allah'ın adaletinin gereğidir. Çünkü Allah bunu vademiştir ve O, vaadinden asla dönmez. Allah'ın görmeyeceği hiçbir mekân, bilmeyeceği hiçbir zaman yoktur. Dolayısıyla Allah'tan gizli bir şey yapmak mümkün değildir. Bu bilginin ve bilincin verilmesi, umutsuzluğa kapılmamızın önüne geçtiği gibi kötülüklerle de engel olur. Allah katında her şeyin hesabının görüleceği bilinciyle yetişen birey, buna uygun davranışlar sergilemek için gayret gösterir.

Tevhit inancı, anne babaya saygı ve davranışlarını kontrol etmesi gerektiği bilgisi verildikten sonra Hz. Lokman, oğluna artık namaz kılmasını söyler. Namaz, bir eğitim metodudur. Kişiyi dünyevi anlamda terbiye eden bir çağrıdır. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in ifadesiyle dinin direğidir. Kur'an'da namazın insanı kötülüklerden alıkoyacağı ifade edilir. Hz. Lokman'ın da oğluna "Namazını kıl." demesinden sonra "iyiliği emret, kötülükten vazgeçir, başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol." demesi son derece anlamlıdır. Namaz, ibadet olmasının yanı sıra, kişinin kendisini kötülüklerden alıkoyacak, hayatını düzene sokmasını sağlayacak bir eğitimidir. Kendi düzenini sağladıktan sonra İslam'ın en önemli gayelerinden olan "Emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker" yani iyiliği emredip kötülükten alıkoyması istenmiştir.

Bundan sonra gelen öğüt, sosyal hayatın düzeninin sağlanması konusunda son derece önemlidir: "Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme!" Günümüz insanının en büyük problemlerinden biri birbirlerinin kusurunu aramaları, birbirlerini küçümsemeleri ve aşağılamalarıdır. Hz. Lokman, oğlundan bu hususta da dikkatli olmasını istemiştir. Kibir, toplumsal ilişkilere büyük zarar verir. Toplumda düzenin sağlanması, her bir kişinin kendi davranışlarını düzeltmesiyle mümkündür.

Son olarak Hz. Lokman, oğlundan "yürüyüşünde ölçülü, mütevazı olmasını, sesini alçaltmasını yani çok yüksek sesle konuşmamasını" ister. İslam dini, her konuda orta yol üzerinde olunmasını is-

"Yavrucuğum! Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir."

ter. İnsanlar birbirlerine karşı ölçülü hareket etmelidir, ölçülü yürümeli ve ölçülü konuşmalıdır.

Görüldüğü üzere Hz. Lokman; öğütlerine öncelikle sevgi dolu bir hitapla başlamış, oğlunun kalbini kazanmak, vermek istediği mesajları anlamasını kolaylaştırmak amacıyla daha yumuşak ve naif bir dil kullanmıştır. Şüphesiz Hz. Lokman'ın, oğluna vermiş olduğu öğütler kadar onun kullanmış olduğu üsluptan da almamız gereken çok fazla ders vardır. Öğütlerindeki sıralama son derece manidardır; önce tevhit, Allah'ın birliğine iman ve itaat, ardından anne babaya itaat emredilmiş; sonrasında din ve dünya hayatındaki dengeyi sağlayacak yollar gösterilmiştir.

Annelerin ağaçlara ihtiyacı

DR. HAFSA FİDAN VİDİNLİ

Geçen gün kızım, "Anne benim ağaçlara ihtiyacım yok. Ben nefesimi senden alıyorum." dedi. Ne kadar mutlu oldum, bilemezsiniz. Tabii, hepimiz gururumuzu okşayan cümleleri severiz. Ama sonra düşündüm. "Bu cümle ile çocuğum bana ne söylemeye çalışıyor?"

Ardından kızım, yeterince açtı ifadelerini. "Benim için ağaçlar olmasa da olur. Sen benim oksijen kaynağım-sın. Sen benim yanımda ol yeter. Seni çok seviyorum anneciğim." Sekiz yaşında daha. Yani kendisine göre sekiz. Bana sorarsanız yedi buçuk. Ama o, buçukları sevmiyor. Hangi anne sevmez ki sekiz yaşındaki çocuğundan böyle bir söz duymayı? Sayıyı yukarı yuvarla-

mayı seçtim, onun beyanını esas almayı hep severim? Sevip de bırakmamak lazım sözlerin peşini.

İlk etapta son derece edebî geldi kızımın cümleleri bana. Pek tehlikeli de görünmedi. Tersine benlik ve annelik duygularımı şahlandırdığını ifade etmeliyim. Sonra düşündüm de bir çocuğun annesine bağlılığını mı bağımlılığını mı anlatıyor bu cümle?

Hemen internetten "Bağımlı çocuklar yetiştirmeyin." diye bas bas bağırın yazılar okudum. Bebekken yürümeye heveslenen yavrumuza "Aman dur! Düşersin!" dersek bağımlılığa alıştırıyormuşuz mesela. Tabii öyle ya, herkes düşse kalka öğrenmez mi ayakta durmayı? Çocuğumuz evden çıkarken ona ayakkabılarının bağ-

cıklarını bağlamayı öğretmektense her gün biz bağılıyorsak yine aynı kapıya çıkıyormuş yaptıklarımız? Öyle ya, ayakkabılarının bağcıklarını bağlayamayan çocuk nasıl ayakta kalsın? Ama benim kızımın söyledikleri, tam olarak böylesi bir karşılığı olan ifadeler değildi zannımca. Zira yürümeyi öğrendi, yaşitlarına göre pek erken aylarda. Bağcıklarla arası da fena değil. Peki söylemek istediği neydi?

Hemen bir uzmana danıştım yani arkadaşşıma. "Aman, dert etme sen." dedi, "Biraz daha büyüsün, mesela on yedi buçuk olsun yaşı, sen o zaman gör onların ekmek, hava, su kaynaklarını. Odalarına kapılarını çalıp girmeni bile istemezler. Sen varken yanlarında, nefes alamaz olurlar rahatça!" Bu sözler teselli etmeli mi beni, doğrusu bilemedim.

Kızım oksijen kaynağı olarak beni işaret edince hem de ağaçları öteleyerek hemen bir cevap vermiştim. "Ah yavrum benim. Teşekkür ederim. Ama ağaçlar da olsun. Hepimizin oksijen kaynağı değil mi?" Böyle sözler sarf ettim. Sonra eşime seslendim, zaten yanımdaydı, duymuştu bütün konuşmaları. "Bak, kızım

bana neler söylüyor? Daha yedi buçuk yaşında. 'Sekiziz!' Evet, sekiz yaşında. Nasıl da cümleler kuruyor." İtiraf edeyim eşim de etkilenmişti bizim diyalogumuzdan. "Bu yaşta ne güzel konuşuyorsun kızım. Daha ben bile kuramıyorum annene böyle cümleleri." dedi.

Bu itiraf yerindeydi, itiraf etmeliyim. Bağımlılık teorisine göre zannımca doğru davranmış ve yavrumuza "Aferin, sen çok güzel konuşuyorsun." demiş, onu desteklemiş olduk. Belki de duygu ve düşüncelerini her zaman rahatça ifade edebileceği bir ortamı kurduk. Özgüveni gelişen, bağımlı olmayan çocuk yetiştirme konusunda bir adım atmış olduk. Neyse ebeveyn gururunu bir yana bırakmalı. Ben suyun öte yakasındayım şimdi? Çocuğumu yetiştirmeye çalışırken ona ekmek, hava, su olmaya çalıştım her anne gibi. Acıkınca doyurdum, susayınca su buldum. O daha ağlamadan "Eyvah ağlayacak, ne yapmalı?" diye çırpınıp durdum. Bu emeklerimin karşılığını da kızımın sevgisiyle aldığımı düşünüyorum hem de edebiyat yüklü sevgisiyle. Şimdi yine düşünüyorum da benim oksijen ihtiyacım ne olacak?

Bağımlı çocuklar yetiştirilirken sarkacın bir ucunda çocuklar örseleniyor, kendilerine yetemiyor, âdeta kötürümleşiyor ve kimlik bulmakta zorlanıyorlar. Ya sarkacın diğer ucu, o uçta da neler olup bittiğine bakmak gerekmez mi? Çocuğunun bütün ihtiyaçlarına yetişmeye çalışan anneler, kendi ihtiyaçlarını hep öteleyerek bir süre sonra nefessiz kalıyor olabilir mi? Bir çocuk; annesine ekmeğe, suya, havaya olan ihtiyacından daha çok ihtiyaç duyabilir. Peki, ama anneler onlara ekmek, su, hava olurken kendi oksijenlerini nereden alırlar?

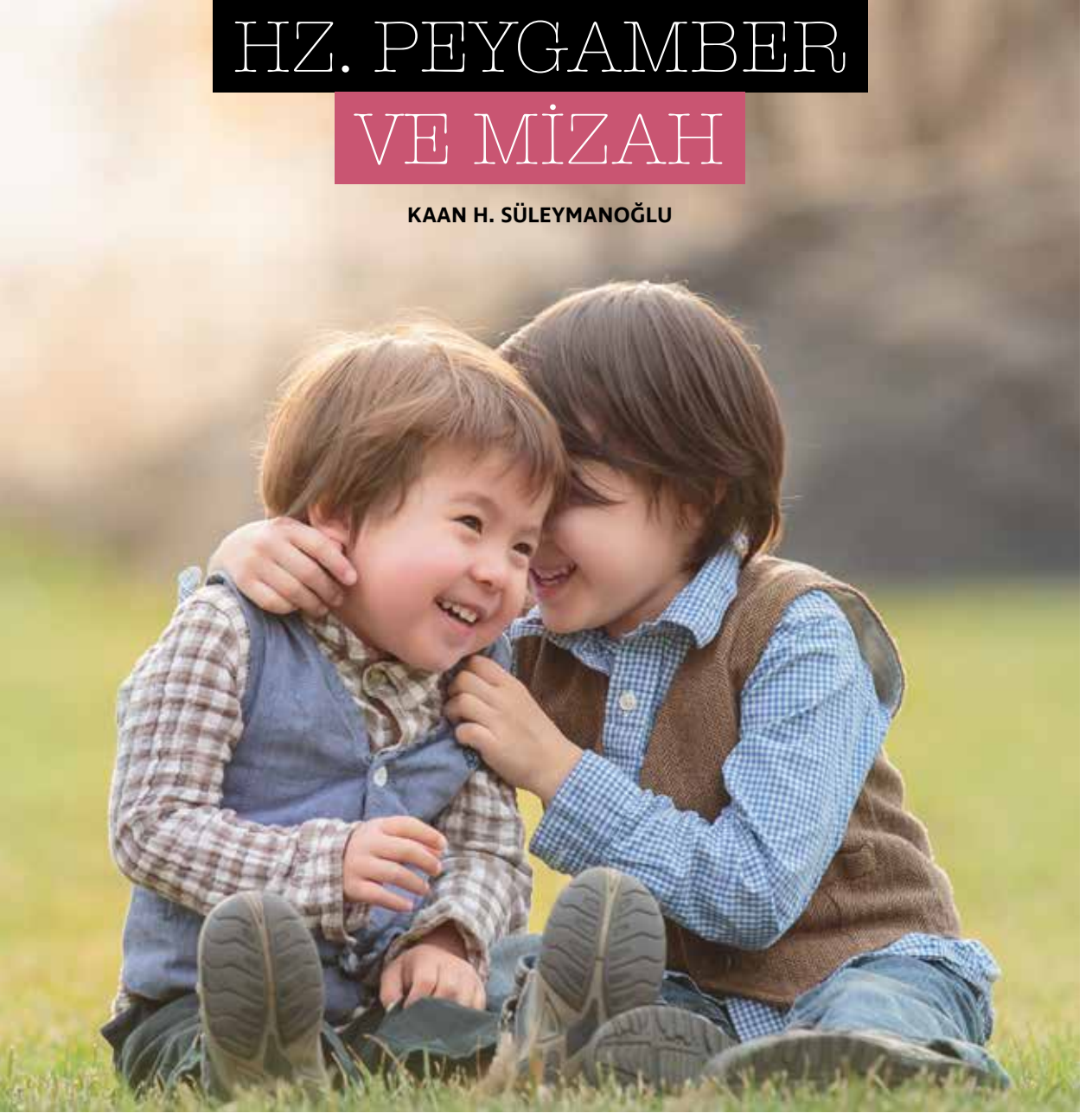
Çocuğumuza olan sevgimiz, anneliğin büyüğü, sürekli bir yenilenme kaynağı bizler için. Bunu cepte bir kabul edelim. Ama örneğin çocuğumuz ergenlik döneminde "Sana o kadar da ihtiyacım yok." edası ile soluk alıp vermeye başladığında biz de soluk alıp verebilelim. Ya da örneğin yurt dışına eğitim almaya gidip ayakkabı bağcıklarını kendisi bağladığında kendimizi yine de ayakta bulabilelim. Bunun için bizim de oksijen kaynaklarına ihtiyacımız var. Bu kaynaklar herkese göre farklılık gösterse de özünde, kendimiz için oksijen kaynağı olarak görebileceğimiz uğraşlarımızdır diyelim.

Seçtiğim kelimelere bakılırsa "oksijen" açısından zengin bir yazı oldu galiba. Şöyle derin bir nefes daha alayım. İki satırcık karalayayım. Ben de nefesimi kelimelerden alıyor olabilirim. Ne yapayım? Annelerin aslında tıpkı çocuklarının olduğu gibi ağaçlara ihtiyacı hep olacak. Oksijensiz de yaşamıyor ki...

HZ. PEYGAMBER VE MİZAH

KAAN H. SÜLEYMANOĞLU

Hz. Peygamber (s.a.s.); çevresindekilerle şakalaşır, şakalaşırken muhataplarını mutlu ederdi. Özellikle çocuklar, kimsesizler ve sevgi bekleyenlerle şakalaştığına dair pek çok rivayet vardır.

insan, dilinin altında saklıdır. Kadim deyişlerde ve atasözlerinde insanın kişiliği ile dili arasında güçlü bir ilgi olduğu belirtilir. Söylediklerinden ve söyleme tarzından kişinin

karakteriyle ilgili çıkarımda bulunmak her zaman mümkündür. İslam dininde doğru sözlü olmak her daim övülmüş, sözü güzel söylemenin ehemmiyeti vurgulanmış, konuşma nimetini dedikodu ve gıybet gibi insanlara zarar ve-

rici biçimlerde kullanmanın insanı iki dünyada felakete sürükleyeceğine dikkat çekilmiştir.

Tarih boyunca konuşma bahsinin bir cüzünü de mizah ve şakalar oluşturmuştur. Gerek

yazılı gerekse sözlü mizah, dilin temel unsurları arasında yer almış; hem gündelik hayatta hem edebî metinlerde daima kullanılagelmiştir.

İslam kültüründe mizahın sınırları Hz. Peygamber'in yaptığı latifelerle belirlenmiştir. O sınırlar; insanları kırmamak, rencide etmemek ve kişiliklerini tahkir etmemek gibi temel ahlaki umdelerden oluşur. Kaynaklar, Hz. Peygamber'in güler yüzlü ve mütebessim olduğu üzerinde ittifak ederler. O; en sıkıntılı anlarında bile çevresindekilerin içlerini karartacak bir tavır sergilemez, yüzünden tebessümü eksik etmezdi. Sevdiği kimselerle karşılaştığında gülümser ve yüzü ay gibi parlardı. Ayrıca çevresindekilerle şakalaşır, şakalaşırken muhataplarını mutlu ederdi. Özellikle çocuklar, kimsesizler ve sevgi bekleyenlerle şakalaştığına dair pek çok rivayet vardır. (Prof. Dr. Ali Yardım, Peygamberimiz'in Şemâili, Damla Yay. 2004: 5. baskı., s. 288, 300.)

Hz. Peygamber'in yasakladığı şakalaşma; insanları rencide edebilecek, küslüğe neden olabilecek türde şakalardır. Bu tür ikazlarını yanlış anlayan sahabeden Hanzala b. Rebi, evinde ailesiyle şakalaşıp eğlenmesinin münafıklık alameti olup olmadığını merak ederek Hz. Peygamber'in huzuruna varır. Efendimiz ona, "Hanzala! Benim yanımdaki hâlinizi ayrıldıktan sonra da sürdürseydiniz melekler sizinle musafaha ederlerdi. Fakat ey Hanzala! (İnsan bu!) Bazen öyle, bazen böyle." (İbn Mâce, Zühd,

İslam kültüründe mizahın sınırları Hz. Peygamber'in yaptığı latifelerle belirlenmiştir. O sınırlar; insanları kırmamak, rencide etmemek ve kişiliklerini tahkir etmemek gibi temel ahlaki umdelerden oluşur.

28.) buyurarak insan psikolojisindeki değişkenliğin fitri olduğunu ima eder. Ona göre ciddiyetin de şakalaşmanın da hayatın içinde yeri vardır.

Resûlullah'ın bizzat kendisi de şakalar yapmıştır fakat şaka yaparken bile olsa doğruluktan ayrılmamaya özen göstermiştir. Bu inceliği kaçırınlar ona, "Ya Resûlallah, sen bize şaka yapıyorsun ama!" dediklerinde ise ısrarla "Evet, ben şaka yaparım, fakat her zaman sadece doğruyu söylerim." yanıtını almıştır. (İbn Hanbel, II, 341.) "Sadece doğruyu söylerim." sözüne örnek olarak on yaşımdan itibaren Enes'e "Ne haber iki kulaklı" diyerek takılması örnek gösterilebilir.

(Ebû Dâvûd, Edeb, 84.) Onun bu tutumunda, İslam öncesi dönemde kendisine neden Muhammed-ül Emin denildiğine dair işaretler saklıdır.

Ümmü Eymen bir gün Hz. Peygamber'in yanına geleerek kocasının onu çağırdığını söylemiş, Efendimiz de, "O da kim? Hani şu gözlerinde beyazlık olan adam mı?" diye şakayla karşılık vermiştir. Ümmü Eymen, "Kocamın gözlerinde beyazlık yok Ya Resûlallah." deyince, "Evet, gözlerinde beyazlık var." cevabını almış, bunun üzerine yemin ederek kocasının gözlerinde beyazlık olmadığını tekrar etmiştir. Resûlullah Efendimiz tebessüm ederek, "Hiçbir insan yoktur ki gözlerinde beyazlık bulunmasın." buyurmuştur. (İbn'ül-Esir, en-Nihaye, I, 34.) Yine bir defasında kendisinden cennete girmek için dua isteyen yaşlı bir kadına, "Sen bilmiyor musun, ihtiyarlar cennete girmez." demiş, bunun üzerine kadın üzülecek gibi olunca, Hz. Peygamber tebessüm ederek, Vakıa suresinin 35 ve 36. ayetlerini okumuş ve insanların ihtiyar hâlleriyle değil de genç olarak cennete gireceklerini belirtmiştir. (İbnü'l-Cevzi, Ezkiya, s. 140.) Bu hadisi şerif, bizlere Hz. Peygamber'in mizahı, eğitimin bir yolu olarak da benimseydiğini gösterir. Zaten İslam kültüründe mizah; eğitici ve öğretici bir yöntem olarak kazandığı alanı, Resûlullah'ın latifelere açık sünnetine borçludur. Dede Korkut Hikayeleri'nden Nasreddin Hoca fıkralarına, Karagöz Hacivat'tan güldürürken öğreten menkıbelere varıncaya

değin pek çok alanda mizahın eğitici örnekleriyle karşılaşıyoruz.

İnsan değişken bir hâletiruhiyeye sahiptir. Hayatın doğası bunu gerektirir. Onun kalbinde kimi zaman neşe kimi zaman hüznün galebe çalar. Günlük hayat içinde en ufak bir ayrıntı canının sıkılmasına, üzülmeye neden olabilir. Mizah ve tebessüm, insanı iyileştirebileceği gibi onun üzüntüsünü daha da artırabilir. Burada her konuda olduğu gibi "yerli yerinde" kavramı hayati önem kazanır. Yerinde yapılan mizah, zekânın göstergesidir aynı zamanda. Muhatapların rahatlamasına, huzurlu hissetmesine ve aradaki iletişimin derinleşmesine vesile olur. Lakin yanlış zamanlarda, yanlış ifadelerle yapılan

şakalar insanlar arasındaki bağları, güçlendirmek şöyle dursun, aşındırabilir. İslamiyet Müslümanlar arasındaki kardeşliği, iletişimi, sevgiyi her şeyin üzerinde tutmayı emretmiş; bunlara hâlet getirecek tavır ve söylemleri katıyetle yasaklamıştır. İnsanları toplum içinde utanmalarına yol açacak şakalara maruz bırakmayı, rencide edecek lakaplarla anmayı men etmiştir. Onur sahibidir insan. Onun onuru ve kişilik hukuku, daha annesinin karınıdayken başlar. Bu, ona Yüce Allah'ın verdiği payedir. Kişiliğin mütemmim cüzü olan onuru rencide edecek her söz ve eylem, İslam'ın temel ahlak ilkelerinden nasip almamışlığın bir neticesidir.

Hz. Peygamber, şaka yaptığı gibi kendisine yapılan şakala-

İnsan değişken bir hâletiruhiyeye sahiptir. Hayatın doğası bunu gerektirir. Onun kalbinde kimi zaman neşe kimi zaman hüznün galebe çalar. Günlük hayat içinde en ufak bir ayrıntı canının sıkılmasına, üzülmeye neden olabilir.

ra da tebessümle mukabele ederdi. İlk Müslümanlardan olan ve İslam'ın ilk yıllarında büyük çilelere maruz kalan Suheyb-i Rûmî, aynı zamanda nüktedan ve hazırcevap kişiliğiyle bilinirdi. Hicret yolculuğu esnasında Hz. Peygamber'le Kubâ köyünde buluşanların arasındaydı. Asha-bıyla hurma ve ekmek yiyen Efendimiz Suheyb'e, "Buyur, sen de gel." dedi. Suheyb o sırada göz ağrısı çekmekteydi. Sofraya oturup yemeye başlayınca Hz. Peygamber ona, "Hem gözün ağrıyor hem de hurma yiyorsun." diyerek latife yapmıştı. O da cevaben, "Ağrımayan tarafımla çiğniyorum ya Resûlallah." demiş, Resul-i Ekrem'in, dişleri gözükünçeye kadar gülmesine vesile olmuştu. (İbn-i Mâce, II, 1139, no: 3443.)

H. Ömer'in oğlu Abdullah'a bir kimse, "Resûlullah'ın ashabı güler miydi?" diye sorunca, "Evet. Fakat onların kalplerinde dağlar gibi sarsılmaz imanları vardı." diyerek cevap vermiştir. Bu ifadelerde vahyin doğup büyüdüğü, kök saldığı bir dönemin karakteristik özelliği vardır. Onların şakalaşmaları, gülüşmeleri asla hayata karışmak üzere olan öğretilerin ciddiyetini zedelememiştir. Nitekim H. Peygamber vali tayin ederken, dinî bir emri açıklarken, insanların sorularını cevaplandırırken, toplumsal düzenle ilgili yapılması gereken hususları belirtirken asla şaka yapmaz; muğlak ifadeler kullanmaz; kısa, sarih ve net konuşurdu. Bu tutum onun sahabesinde de benzer şekilde tezahür etmiştir: "Resûlullah Efendimizin ashabı kendi aralarında şakalaşırlar, hatta birbirlerine kavun karpuz kabuğu fırlatırlardı. Fakat prensipler karşısında hemen ciddileşirler ve önemli bir iş ortaya çıktığında şakayı bırakıp o işin gereğine uygun tarzda vakarlarını takınırlardı." (Buhârî, el-Edeb'ül-müfred, s.102.)

Peygamberimiz özellikle cahiliye Arapları arasında yaygın olan bir şakayı Müslümanlarda görmek istemiştir. Şaka yapmak üzere birinin malına ve eşyasına el koymayı, onu saklamayı, muhatabı korkutmayı amaçlayan davranışları, "Sakin sizden biriniz kardeşinizin asasını ne şaka ne de ciddi al-sın. Her kim aldı ise geri iade etsin." (Tirmizî, Fiten, 3.) buyurarak yasaklamıştır. Efendimiz, insanı gülünç duruma

düşüreceği için korkutma şakalarını da hoş karşılamamıştır. Sahabe efendilerimiz H. Peygamber'le birlikte çıktıkları bir yolculukta istirahat etmek için konaklarlar. O esnada birisi uyur. Diğerleri şaka maksadıyla yüzüne ip sarkıtırlar. Uyuyan kişi korkuyla uyanır. Bunun üzerine H. Peygamber şöyle buyurur: "Bir Müslümanın diğer bir Müslümanı korkutması helal olmaz." (Ebû Dâvûd, Edeb, 93.)

İnsan kimi zaman hayatın ciddiyet gerektiren meşguliyetleri karşısında yorgun düşer. Böyle zamanlarda biraz olsun rahatlamak ve dinlenmek için zihnen farklı bir düzleme geçmek, şakayla, mizahla deşarj olmak ister. Bu rahatlama ihtiyacı okulda, camide ders esnasında öğrencilerde bir gereklilik olarak ortaya çıkabilir. İslam; yasaklanan türlerinden kaçınmakla beraber, mizahın ve şakanın yapılmasında bir beis görmemiştir. Mizah dostane niyetlerle yapılmalı, incitmemeli, muhatapta rahatla-

Özellikle günümüzde, bireylerin kendi içlerine kapanıp yalnızlaştıkları çağda, tebessümün bir mümin tavrı olarak yürürlükte kalması her zamankinden daha çok önem arz etmektedir.

maya sebep olmalıdır. Alaya alma, küçük düşürme dinin naslarla yasakladığı davranışlar olduğundan mizahta da kaçınılması gereken yaklaşımlardır. Mizah yalan barındırmamalıdır. Yalanın Müslümanların sosyal hayatında dolaşıma girmesine şakayla bile olsa izin verilmemiştir: "Başkalarını güldürmek için yalan söyleyene yazıklar olsun." (Tirmizî, Zühd, 10.)

İslam fıtrat dinidir ve bireyin fitri ihtiyaçlarını helal yollardan karşılamasını teşvik eder. Ayrıca mizah, toplumsal kaynaşmanın ve samimiyetin de bir göstergesidir. Özellikle günümüzde, bireylerin kendi içlerine kapanıp nihilist ve karamsar akımların tesirinde kaldıkları ve yalnızlaştıkları çağda, tebessümün bir mümin tavrı olarak yürürlükte kalması her zamankinden daha çok önem arz etmektedir. Tebessümün sadaka olduğunu (Tirmizî, Birr 36.) beyan eden H. Peygamber'in bu örnek vasfını, dini tebliğ mevkiinde bulunanların da şiar edinmesi gerekmektedir.

MÜSLÜMAN'IN En güzel ziyneti: Huşu

DR. BAHATTİN AKBAŞ

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

Allah'ın en güzel şekilde var ettiği insana yakışan hâl, her daim Yaradan'ın huzurunda olduğu bilinci içinde hareket etmek, tevazu göstermek ve O'na boyun eğmektir. Müminler derin saygı üzere Rabb'lerine bağlı olmakla mükelleftirler. Biz bu hâli "huşu" kavramı ile ifade edebiliriz. Huşu, müminlerin belirgin özelliklerinden biridir. Huşu duyarak Rabb'lerine yönelen müminler kurtuluşa erenlerdir. (Mü'minûn, 23/1-2.)

Huşu içinde olmak; içten gelerek Rabb'e kulluk etmeyi, gereksiz hareketleri terk etmeyi, tevazu ve sükûnet içinde bulunmayı gerektirir. Müslüman; Allah'ın azameti, celali karşısında aczini, hiçliğini idrak ederek gönülden ona bağlanır; ümit ve saygı içinde ona kulluk eder. Mümin erkek ve mümin kadınların kalpleri Allah'a muhabbetle bağlıdır. Onlar Allah'ı, Allah da onları sever. Allah'a tazim ve sevgiyle bağlı olan kalpler, sair organlar ve duygular bu sayede huzur ve dinginlik bulur.

Allah'ın kulları kibir ve gururdan uzak dururlar. Huşu duyarak ibadet ve taat ederler. Yüce Kur'an; mümin/Müslüman erkek ve kadınların özelliklerinden şöyle söz eder: "Şüphesiz Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlar, mümin erkeklerle mümin kadınlar, itaatkâr erkeklerle itaatkâr kadınlar, doğru erkeklerle doğru kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç

Huşu; Müslümanların süsü, ziynetidir. Hayatlarının her safhasında takınmaları gereken bir edep hâli ve tavrıdır.

tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, namuslarını koruyan erkeklerle namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle çokça anan kadınlar var ya, işte onlar için Allah başışlanma ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır." (Ahzâb, 33/35.)

Huşu hâli en belirgin şekilde ibadetlerde ve hassaten namazda ortaya çıkar. "Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler." (Mü'minûn, 23/2.) "Sabrederek ve namaz kılarak (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz namaz, Allah'a

derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir." (Bakara, 2/45.) Huşu duyan müminlere namaz ağır gelmez. Rabb'imiz "Beni anmak için namaz kıl" (Tâhâ, 20/14.) buyurur. Rabbi zikirdir namaz. Müslümanlar namazlarında gaflete düşmeden kalp huzuru ve belli bir disiplini içinde Allah'a yönelirler. Huşu gafletin zıddıdır. Namazda huşu özel önem arz eder. Bir karşılık beklemeden tam bir içtenlik ve bağlılıkla namazı eda etmek huşudandır. Gözü-müzün nuru, müminin miracı olan namaz; şekil ve içerik itibarı ile Allah'a kulluğun içtenlikle yaşanması, erkanına uygun olarak eda edilmesidir. Namazda huşu; kalbi, benliği dış etkenlerden soyutlamak, özünü Allah'a yöneltmek, ih-san bilinci ile ibadetini yerine getirmektir. Hâl dili ile gön-lümüzü Allah'a arz etmek, O'na sığınmaktır. Masivadan/dış ilgilere, dünyalıklardan kalbi azat edip Allah'a yönelen mümin kalp huzuru duyar. Böylece mutmain olur.

Huşu kemaldır. İnsanın temel arayışı da kemale ermek, kâmil olmaktır. İbadetlerin kemal-i edeple yerine getirilişi, amelin özüne ve ruhuna uygun ifasıdır huşu. Huşuyla kılınan namazın kıvamı, tadı başkadır. Buna bağlı olarak ecir ve mükâfatı da fazla olacaktır. Kur'an-ı Kerim'de; "(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı biliyor." (Ankebût, 29/45.) buyrulmaktadır. Namazı dos-

Huşu içinde olmak; içten gelerek Rabb'e kulluk etmeyi, gereksiz hareketleri terk etmeyi, tevazu ve sükûnet içinde bulunmayı gerektirir.

doğru ve huşu ile kılmak mat-luptur. Bir sahâbi, Hz. Peygamber'e gelir ve "Ey Allah'ın Elçisi bana öğüt ver lakin kısa ve öz olsun." der. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); "Namaz kıldığın zaman son namazınmış gibi kıl. Özür dilemeni gerektirecek bir sözü söyleme ve insanların ellerindeki dünyalıklara umut bağ-lama!" demiştir. (İbn Mâce, Zühd, 15.)

Namazı beden ve kalp ahengi içinde, huşu ile kılmak; nefsi kötülüklerden, çirkinliklerden ve fahşadan (akıl ve mantığın kabul edemeyeceği söz ve iş) alıkoyma hususunda önem taşır. Rabb'in huzurunda ona tazim ve hürmetle kıyama durmak, rükûya varmak, secdeye gitmek ve Rabb'le

buluşmak şuuru ile namazı kılmak, iftitah tekbiri alırken kendini ilahi huzurda bilmek, namaz haricinde de Rabb'i her daim hatırlamak gerekir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de; "Onlar namazlarına devam eden kimselerdir." (Meâric, 70/23.), "Onlar ki, faydasız iş-lerden ve boş sözlerden yüz çevirirler." (Mü'minûn, 23/3.), "O müminler ki, Rabb'lerine dönecekleri için verdiklerini kalpleri ürpererek verenlerdir." (Mü'minûn, 23/60.) buyururken ibadette devamlılığa, fayda vermeyen şeylerle meşgul olmamaya, haşyetullah'a ve Allah rızasını öncelemeye dikkat çekmiştir.

Huşu hem kalp hem de beden eylemidir. Benlik söylem ve iddiasını bırakarak Allah'a boyun eğmek ve böylece huşu duyan bir genç ve yetişkin hâline bürünmek erdemdir. Huşu, güzel semereleri ile Müslüman'ın hayatına yansır. Rahman ve rahim olan Allah'a derinden saygı duyarak inanmak, O'na bağlanmak iman gereğidir. (Âli İmrân, 3/199.) "İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katıla-şanlar gibi olmasınlar. Onlardan birçoğu fasık kimselerdir." (Hadîd, 57/16.)

Huşu; Müslümanların süsü, zînetidir. Hayatlarının her safhasında takınmaları gereken bir edep hâli ve tavrıdır. Huşu; müminler için bereket, sıkıntılardan kurtuluş olduğu gibi ilahi azaba karşı da bir engel mesabesindedir.

SON HATIRA

MERAL GÜNEL

Her zaman kibar ve naif bir sesi vardı... Uzun boyu, kemikli vücut yapısı yılların omuzlarına bıraktığı yükü biraz hırpalanmış gibiydi. Müzmin ayak ağırları, yürüyüşüne kendine has bir hava katar, rüzgârda sağa sola eğilen gelinciğin zarif salınımlarını hatırlatırdı.

Kendisini bir ders ortamında tanımıştım. Yaş aldıkça yeni şeyler öğrenme arzusu da derinleşiyor gibiydi İlhan Hanım'ın. 90'lı yıllarda bir grup arkadaşla birlikte "Eğitime Katkı Grubu" adıyla sivil bir grup kurmuştuk. Altunizade Kültür Merkezi'nde eğitim gönüllüsü bu arkadaşlarla, haftada iki gün neredeyse enstitü düzeyinde dersler or-

ganize ediyorduk. Çoğunluğu eğitimli ve orta yaşlı hanımlardan oluşan öğrenciler arasında benim açımdan Kur'an derslerinin en aşk ve heyecan dolu öğrencisiydi İlhan Hanım. Hemen her ders çıkışında beni yakalar, dersle ilgili bir şeyler sorar, zorlandığı mahreçlerin özel bir tarifi ya da formülü var mı diye beni âdeta sıkıştırırdı. Elim-

den geldiğince onu gayretinden dolayı över, çıkaramadığı harflere takılıp da azim ve heyecanını kaybetmemesi için lafı nasıl eveyip gevelerdim Allah'ım. Bir ders yılı sonunda, zihnimde kalan onun bu aşk ve sevdası olmuştu. Sadece yüreğinde yanıp duran değil kendinden sonra gelecek olanlara ilham verecek bir aşk.

Sonraki yıllarda bütün planlarımın merkezinde evim vardı. Evli ve çocuklu olarak okuduğum ilahiyat fakültesini bitirmiştım ama bir yanda okul bir yanda çocuklar derken Kur'an Kursu hocalığım dan da istifa etmek zorunda kalmıştım. Dördüncü çocuğum dünyaya gelmişti ve bazı sağlık problemleri vardı. Ben hayatın bambaş-

Bir ders yılı sonunda, zihnimde kalan onun bu aşk ve sevdası olmuştu. Sadece yüreğinde yanıp duran değil kendinden sonra gelecek olanlara ilham verecek bir aşk.

ka sahnelerinde görevlerimi icra ederken İlhan Hanım beni aradı. Görüşmeyeli epey olmuştu. Anlattığına göre, son zamanlarda bozulan sağlığı nedeniyle doktoru ona yürüyüş yapmasını tavsiye etmiş; o da Kartal Dragos'taki evinin civarında yürüyüşlere başlamış. Mahalle aralarında yaptığı yürüyüşlerden birinde Cevizli İstas-

yon Camii yanında, iki katlı bakımsız bir binada "Kız Kur'an Kursu" tabelasını görmüş. Uzun zamandır o muhitte düzgün eğitim veren bir kurs arayıp da bulamadığından çok heyecanlanmış. Aklına hemen "Bu kursa gelsem hem yürüyüşümü yaparım hem de Kur'an okuyuşumu ilerletirim." düşüncesi gelmiş ve zile basmış. Biraz bekledikten sonra kapıyı açan olmayınca alt katta bulunan dükkâna girip kursun ne zaman açıldığını sormuş. Dükkân sahibi orada kurs olmadığını söyleyince kafası karışan İlhan Hanım, İlçe Müftülüğüne gidip durumu öğrenmeye karar vermiş.

Tam da o günlerde "Eğitime Katkı Grubu" derslerinde tanıştığı Hoca ile karşılaşmış İlhan Hanım. Bu karşılaşmayı Henim Hoca, "Her gün evden çıkarken 'Ya Rabb'i

bugün beni hayırlı bir insanla karşılaştı.' diye dua ederdim. O gün de uzun zamandır görüşemediğim İlhan Hanım'la karşılaşmamı hiç unutamam." diye anlattı bana. İlhan Hanım, ayaküstü sohbette hemen bu kurs meselesinden bahseder ve beraber giderler Maltepe Müftülüğü'ne. Kursun neden kapalı olduğunu, açılma imkânı olup olmadığını sorarlar. Aldığı cevap İlhan Abla'yı hem üzer hem heyecanlandırır. Müftü Bey'in verdiği bilgiye göre orada Kur'an kursu vardır, yani tabela doğru yerdedir ancak öğrenci yetersizliğinden dolayı kurs daha sonra kapatılmıştır.

İlhan Hanım üzülmüştür, zira nasıl olur da resmî açılış yapılmış bir kurs, öğrenci yetersizliğinden kapanır aklı almamış. Haftada iki gün Dragos'tan Altunizade'ye Kur'an

İlhan Hanım'dan öğrendiğim ilk ders aşk ve azmin inanılmaz gücüydü. İkinci ders, nezaketten ayrılmadan, muhatabı rencide ya da tahrik etmeden meselelerin nasıl çözülebileceğiydi. Ben o kursta üç yıl boyunca haftada üç gün hanımları okuttum.

öğrenyim, hem de iyi öğrenyim diye giden birinin bunu anlaması zordur tabii. Heyecanlanmıştı çünkü "Bu kursun tekrar açılmasının bir yolunu bulabilir miyiz?"den başlayan bir sürü hayal kuşatıvermişti zihnini. İlhan Hanım da oracıkta "Yeterli sayıyı bulursak istediğimiz kişiyi hoca olarak aldırabilir miyiz?" diye soruvermiş. Müftü Bey, resmî olarak bir statü verilemeyeceğini belirterek "Olabilir ama önce bizim bir tanışmamız iyi olur." demiş. Heyecanla ve dua ede ede dönmüş evine o gün İlhan Hanım.

Ertesi gün yine abdestini alıp yürüyüşe çıkmış aynı mahallede kimi bulup kursun açılmasına ikna eder de imza toplarım." diye düşünürken karşısına çıkan ilk kadına selam verip ismini sormuş. "Elif" demiş genç hanım... Bana daha sonra bu hadiseyi anlatırken "İlk konuştuğum kişinin isminin Elif olduğunu duyunca bu iş olacak galiba dedim kendi kendime." diye bahsetmişti. Kısaca durumu ve niyetini anlatarak bu genç hanımdan yardım istemiş İlhan Hanım. O da severek ilgileneneceğini söylemiş ve beraberce markete, pazara giden kadınlara, kapıda çocuğunu dolaştıran genç annelere, tanıdık tanımadık her kadına durumu anlatmaya başlamışlar.

Beni aradığında tanımadığı bir muhitte 60 küsur imza toplamış vaziyetteydi. Benden istediği ise gelip o kursa ders vermemdi. Israrla

böyle bir emeğin boşa gitmemesi gerektiğini söylüyordu. O sıralarda bizim çocukların en büyüğü on yaşında en küçüğü ise altı aylıktı. Hayat şartlarım pek de kolay sayılmazdı. Evim Kayışdağı'nda olduğu için ben yolu uzak buluyor, biraz çekingen davranıyordum. Neyse, hiç olmazsa haftada üç gün gidebileceğim konusunda beni ikna etti. Beraberce gidip Müftü Bey ile tanıştık. Bize cami avlusuna bitişik olan kurs binasında cami dersleri açılması ile ilgili bir yazı verebileceğini söyledi. Oradan ayrılıp kursa gittik. Beraberce boyası dökülmüş demir kapıdan içeri girdik. Kapı dik ve yüksek bir merdivene açılıyordu. Koluma giren İlhan Hanım'la tutuna tutuna yukarı çıktık. Boyası dökülmüş duvarlar, rengi kararmış tahta zemin, buzlu camlar, kırık dökük eski okul sıraları, ağır bir koku... Bizde kısa bir duraksama...

İlk şoku atlattıktan sonra neler yapılabileceği hakkında konuşmaya başladık. Buranın mutlaka elden geçirilmesi gerekiyordu. Yapılacak işleri öncelik sırasına koyarak o gün ayrıldık. Sonrası mı? İlhan Hanım elini vermekle kalmamış âdeta o binanın ihyasına, orada Kur'an eğitimi verilmesine başını koymuştu. Canla başla ilgilendi. Çalıştı çabaladı. Ustalar bulundu, boya badana yapıldı, halılar serildi, sıralar, lavabolar elden geçti. Bir taraftan da kursun tekrar faaliyete başlaması için duyuru ve ikna çalışmalarına devam ediliyordu.

İlhan Hanım'dan öğrendi-

Daima hayır üzere yaşamak, iyiliği bütün yönleriyle çoğaltmak, kendinden sonrakilere son bir hatıra olarak bırakmak gerek. Ardında kendisini seven, hayırla yâd eden birçok insan bıraktı İlhan Aydın.

ğim ilk ders aşk ve azmin inanılmaz gücüydü. İkinci ders, nezaketten ayrılmadan, muhatabı rencide ya da tahrik etmeden meselelerin nasıl çözülebileceğiydi. Ben o kursta üç yıl boyunca haftada üç gün hanımları okuttum. Öğrencilerin sayıları giderek arttı. İlerleyen zamanlarda o kurs resmî olarak açıldı. İki kadro tahsis edildi. Müftülük ve dernek yönetimi kursla ilgileniyorlardı. Ben Maltepe'ye vaiz olarak atanmıştım. Ve ara sıra o kursa seminer vermemeye gidiyordum.

İlhan Hanım'a gelince... İlk sene kendisi de kursa devam etti. Sonra giderek seyrekleş-

ti gelip gitmeleri. Özel hayatımızda fazlaca görüş(e)mediğimiz için uzaktan alıyordum haberlerini. Hastalandığını duydum. 2003 yılında, kursun açılmasından iki sene sonra hızla ilerleyen hastalığı nedeniyle 54 yaşında aramızdan ayrıldı. Bana üçüncü dersini de bu gidişyle verdi. Hangi hayrınızın yaşarken yapacağınız son hayır olacağını bilemezsiniz. Daima hayır üzere yaşamak, iyiliği bütün yönleriyle çoğaltmak, kendinden sonrakilere son bir hatıra olarak bırakmak gerek. Ardında kendisini seven, hayırla yâd eden birçok insan bıraktı İlhan Hanım.

LEVENT UÇKAN İLE İYİLİK ÜZERİNE...

Cami, yüzyıllarca bütün insanların sığınağı olmuş. Allah'ın evinde ve kapısında, "acz" ile gelene "Neden düştün?" diye sorulmamış. Nasıl kalkacağına dair yol gösterilmiş. Caminin bu kapısının ebeden açık olması önemli.

1971'de Üsküdar'da dünyaya gelen Levent Uçkan; 1989'da Üsküdar İmam Hatip Lisesinden, 1995'te ise Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Üsküdar Ahmediye Kur'an Kursunda hafızlığı ikmal eden Uçkan, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Kelam alanında yüksek lisansını tamamladı. 1998-99 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde meslek dersleri öğretmenliğinin yanı sıra 1995-2006 yılları arasında çeşitli sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik ve eğitim danışmalığı yaptı. 2007'den bu yana Başkanlığımız personeli olarak çalışma hayatına devam eden ve 2018 yılında Türkiye Diyanet Vakfı tarafından İyilik Ödülü'ne layık görülen Levent Uçkan evli ve üç çocuk babasıdır.

I mamlık toplum önderliğidir. Ancak bu önderlik dikte ile değil gönül dili ile olmalıdır. İmam, çevresini mutlu edendir. Bu konu ile söyleşimize başlayalım isterseniz.

Tebliğ ve irşatta asıl sermayenin, yetişmiş insan olduğu kanaatindeyim. Resulüallah'ın pek çok bölgeye İslamlaşma sürecinde gönderdiği en kıymetli unsur sahabilerdi. Muhatabı, alt edilecek bir rakip değil; kendine nasip olan bir rızkın, hidayetin, nimetin (İslam'ın) paylaşılacağı bir kardeş olarak gören bu ruh hâlinin etkileyip dönüştüremeyeceği hiçbir ruh yoktu. Varisi olduğumuz bu misyonu en iyi formüle eden ifadenin "kâl'den öte hâl dili ile muhatabın gönlünü feth" olarak özetleneceğini söylemek isterim. Pek çok soru ve kuruntu ile Resulüallah'a gelen nice muhatabın, kalp ve zihin dünyasındaki bu kalabalık bagaj, Resul'ün evinin perdesi aralanıp içerdeki mütevazı görüntüyle karşılaşıncı ya da Resul'ün, arkadaşlarına su dağıtan, onları en iyi şekilde ağırlamaya çalışan bir fiiline şahit olduğunda yok olup gidiyordu. Yüzyıllarca farklı coğrafyalara şahsi eşyalarını taşıdıkları yükükleri dışında bir dünyalık olmaksızın giden ön tebliğ erlerinin, imanlarıyla mutabık amelleri dışında bir sermayeleri de yoktu. Bu sermayesi zayı olanın nesi olsa boş idi.

Rehabilité çalışmalarınızla tanınıyorsunuz. Bu çalışmaları ve çalışmaların mahiyetini sizlerden dinlemek isteriz.

Cami, yüzyıllarca bütün insanların sığınağı olmuş. Allah'ın evinde ve kapısında, "acız" ile gelene "Neden düştün?" diye sorulmamış. Nasıl kalkacağına dair yol gösterilmiş. Caminin bu kapısının ebeden açık olması önemli. Bağımlılıkla mücadele, parçalanma aşamasına gelen ailelere rehberlik, evlilik öncesi gençlere geniş anlamda sağdıçlık, kurgu sorularla savrulan öğrencilere büro faaliyetleri, hayatın yığılıları ile örselenmiş farklı yaş dilimlerindeki insanımıza yarenlik... Camimizin İmam odası, randevu usulü ile görüşmeler yaptığımız ve yukarıda saydığımız muhatablıkların oluştuğu bir mekândır. Yaklaşık on yıldır yüzlerce insanımıza farklı konularda randevu

usulüyle detaylı görüşmelerle rehberlik yapmaya gayret sarf ettim. Bu muhatablıklar içinde onlarca bağımlı kardeşim de oldu. Hekim yönlendirmelerini, randevularını ve takiplerini yaptığım, yatılı tedavileri sonrasında ilaç kullanımlarını bizzat takip ettiğim kardeşlerim oldu. Yatılı hastane süreçleri sonrasında dirençlerini arttırmaya çalıştım. Aşevi, giyim, banyo gibi şahsi bakımlarına katkılar sunarak Cami ile ilişkilerinin devamına gayret sarf ettim. Metropolde örselenen ailenin, mahallenin vb. sosyal tutamakların olmadığı yerde "Yaşayan Cami"yi bağımlılar başta olmak üzere tüm kardeşlerimiz için bir tutamak olarak işletmeye çalıştım. İmam odasının randevu ile görüşülen bir büro olarak işletilmesi ile camiyi namaz merkezli kullanan cemaat dışında apayrı bir cami cemaati oluştu.

"Diyaret Üniversite Evleri" projesi 2012 den itibaren Hasanpaşa Camimizde uygulanan bir proje. Bugün Kadıköy Müftülüğü himayesinde 300 üniversite öğrencisine barınma desteği dışında kültürel gelişim desteği de vermekteyiz.

Eğitim-öğretim hususunu ayrıca konuşmak isteriz. Bu alandaki çalışmalarınız nelerdir?

"Diyaret Üniversite Evleri" projesi 2012 den itibaren Hasanpaşa Cami'mizde uygulanan bir proje. Bugün Kadıköy Müftülüğü himayesinde 300 üniversite öğrencisine barınma desteği dışında kültürel gelişim desteği de vermekteyiz. Okullarından mezun olurken İstanbul kültüründen ve Diyanet İşleri Başkanlığımızın yayımladığı eserlerden örülen bir entelektüel programdan da mezun olmakta bu gençler. Bu öğrenci çalışmasının, bölgesel ve birkaç meslek grubuna has bir çalışma olarak körelmemesi için her ilimizden ve farklı fakültelerimizde okuyan öğrencilerimizden alım yaparak ülkemizin geleceğine anlamlı bir katkı sağlıyoruz. Bu öğrencilerimizin lise ve ortaokul etütlerine katkı yapmaları mahallemizi olumlu anlamda etkiliyor. Üniversite öğrenci evleri, yüksek sayıda öğrenci barındıran yurtlara nazaran öğrenciye daha derinlikli dokunabildiğimiz alanlar oluşturuyor. Bu evlerde cami kültürü ve ümmet bilinciyle motive edilen gençler, camilerimizin faaliyetlerinde; ayrıca kurdukları kulüpler ile üniversitedeki diğer arkadaşlarına da İslam'ın doğru bir dil ve yorumla aktarılmasında etkin rol oynuyorlar. Diyanet Evlerinde kalan bu mütevazı sayıdaki gencimiz aracılığıyla kampüste çok daha büyük öğrenci kitlelerine ulaşabiliyoruz.

Size göre iyiliksever olmanın koşulu nedir? İnsan nasıl iyiliksever olur?

İslam'ı bir kelime ile özetlemem istense; "Kim verir, sakınırsa ve en güzeli doğrularsa ona kolay yolu daha da kolaylaştırırız... (Leyl, 92/5-7.)" ayetini okurum. Din algım; diğerkâmlık ve vermek, faydalı olmak, iz bırakmak üzerine kuruludur. "Ümmetim" diyerek yaşayan ve vefat eden Efendimizden öğrendiğim temel ilke ümmet için üretmek ve faydalı olmaktır. İnsan olarak mezun olmaya çalıştığım bu hayatta insanlaşma serüveninin en kestirme ve güvenli yolunun, başkasının yüzünde aranan mutluluk olduğuna inanıyorum. Yer ehline merhamet edersek inşallah merhamet olunacağız kuralıyla gayret etmeye çalışıyorum.

Caminin toplum hayatındaki yerinden hareketle "24 Saat Açık Cami" projenizden de bahsedelim.

2015 Ocak ayında başladığımız bu uygulamaya kısa bir süre ara vermek zorunda kaldık ne yazık ki. Projenin temel iddiası, "Yaşayan Cami" prototipini üretmek idi. Yaşayan Cami, sadece namaz için kullanı-

lan bir cami olmayacaktı. Gerek cami cemaatinin gerekse cami alışkanlığı olmayan mahallelinin farklı konularda ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılandırılmayı denedim. "Çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, namaza devamlı olarak gelen ya da gelemeyen her kesimin camisi nasıl kurulabilir?" sorusu çevresinde bir Ar-Ge idi. Sokak insanların namaz vakitleri dışında cami alt katında barındırılması; her gece 21.00-04.00 arasında bin kişiye yetecek çorbanın parklarda kalan çocuklara dağıtılması; akşam etütleri için açık tutulan 1.500 kitaptan oluşan cami kütüphanemiz gibi hizmetler bunun neticesinde ortaya çıktı. Aslına bakarsanız hayatın, "cami merkezli" yapılandırılması, ülkemizde yüzlerce din görevlimizin yıllardır hasretini çektiği, üzerinde çalıştığı bir konu. Camilerini bir dersane gibi etüt merkezlerine çeviren, itikaflar dışında cami kampları ve gençlik merkezleriyle çok büyük hizmetler veren isimsiz kahraman hocalarımız var. Başkanlığımızın Cami Hizmetleri Daire Başkanlığı bünyesinde örnek camiler ve yeni hizmet çeşitlerini tanıma/tanıtmaya yönelik tecrübe paylaşımı toplantıları 24 saat açık cami ve camilerimizin daha etkin kullanımıyla ilgili ufuk açmaya

devam ediyor. Bizler şu anda İstanbul Müftülüğü Gençlik Koordinatörlüğü şemsiyesinde "Camilerimizi hayatın merkezinde daha etkin nasıl işletebiliriz?" konusunda bir çalıştay hazırlığı içindeyiz. Nasip olursa Başkanlığımız bu konuda detaylı bir sonuç metni sunmayı planlamaktayız

Hasanpaşa Camii'nin sosyal imkânlarını bizlere anlatır mısınız?

Cami ekibimizde en büyük sermayemiz elliye yakın kadın/erkek Diyanet gönüllümüz. Bir hayra davet edildiklerinde koşarak giden bu insanlarımıza müteşekkirimiz. Bunun dışında beş yüz kadar hayırseverimiz var. Bu insanlar sadece mahallemizde ikamet etmiyorlar. Farklı ilçelerden cami hizmetlerine gönül vermiş hayırseverlerimiz var. Günlük 350 kişilik akşam yemeği ve 1.000 kişilik çorba çıkaran bir aşevimiz mevcut.

“Aslına bakarsanız hayatın, “cami merkezli” yapılandırılması, ülkemizde yüzlerce din görevlimizin yıllardır hasretini çektiği, üzerinde çalıştığı bir konu. Camilerini bir dersane gibi etüt merkezlerine çeviren, itikaf dışındaki cami kampları ve gençlik merkezleriyle çok büyük hizmetler veren isimsiz kahraman hocalarımız var.

Camimizin fiziki imkânları çok sınırlı. Restorasyonu hasretle bekleyen 120 yaşında tarihî bir mahalle camisiyiz.

Bu faaliyetleri gerçekleştirmek ciddi bir mesai ve efor istiyor. Zorlandığınız, enerjinizin tükendiğini hissettiğiniz ve bu çabalarınızı nihayete erdirmek istediğiniz oldu mu? Bu düşüncelerin üstesinden nasıl geldiniz? Kendinizi nasıl motive ettiniz?

Yorucu bir faaliyet sonrasında asla bir daha böyle bir şey yapmayacağım sözünü yakınlarım ve çalışma arkadaşlarım çokça duyarlar. Lakin bir ihtiyaç kulağıma geldiğinde; “Bu sesi bana Rabb'im duyurdu.” diye itikat ederim. O konuda ne yapabileceğimizi gönüllü arkadaşlarla konuşuruz. Çoğu kez de ne olduğunu anlamadan kendimizi işin içinde buluruz. Umarım ve dua ederim ki bu hâl üzere devam ede...

Nerede hata yaptık?

ZEYNEP DEMİR

Dedim ben görmedim oğlum görsün. Ben kitap alamadım oğlum alsın, okusun. Okulun en birincisi olsun. En görgülüsü, en akıllısı...

Ben nerede hata yaptım? Çocukluğundan beri onu kitaplarla iç içe büyüttüm. İstedim ki kitapların arasında, onlarla yakın, temas hâlinde büyürse akli başında, olgun, ince kavrayışlı biri olur. Olmadı. Ona buyurganlık etmedim. İlgilerini hiç yadırgamadım. Her akşam işten eve gelince onu kucakladım. Okulunu, derslerini, arkadaşlarını sordum. Bir babayla oğlu arasında kurulabilecek ne kadar köprü varsa o kadar köprü kurdum. Kendi dertlerimi öteledim, yorgunluğumu, borçlarımı

öteledim. Oğlumla aramıza hiçbir yabancılık sokmadım. İş dışarıda bıraktım. O muhasebe kayıtlarını, dosyaları, yorgun gözleri... Kafamda uçan hesap kitapları... Oğlum dedim, bilesin ki baban var bu dünyada. Hep yanında duracağım hayatın boyunca. Dağ mı dersin, duvar mı dersin, ağaç mı dersin, artık ne dersin de.

Ben yokluk da çektim yoksunluk da. Fakirdik, okuyamadık. Sevgi de görmedik. Bizim zamanımızda böyle şeyler yoktu. Çocuğa oğlum, yavrum denmezdi. Gerçi biz

de üzülmezdik o zamanlar. Bilmediği şeyin yoksunluğunu da çekmezmiş insan. Şehre gelince tabii iş değişti. Emsallerimizin ne büyük nimetler arasında, ne içten sevgi sözcükleri içinde yetiştiğini öğrendik. Olsun, kaderimiz öyleymiş bizim. İsyan mı edeceğiz bu yaştan sonra. Hem anam babam ne görmüş de ne gösterecek. Elifi görse mertek zanneder iki garip. Dedim ben görmedim oğlum görsün. Ben kitap alamadım oğlum alsın, okusun. Okulun en birincisi olsun. En görgülüsü, en akıllısı... Hem kitap okuyanların zekâları da hızlı geli-

şirmiş. Ona yazıyı ben söktürdüm, daha anaokulundaydı. Sonra hafta sonları derslere yolladım. Bazı konuları ona öğretebilmek için ben de öğrendim. Gündüz öğrendim akşam ona anlattım. Muhasbe kayıtları arasında Türkçe çalıştım, matematik çalıştım. Arkadaşlarından geri kalmasın istedim. Kiminin babası doktor kiminin öğretmen... Veli toplantısına giderken giyindim kuşandım. Oğlumu mahcup etmemek için kibar kibar konuştum öğretmenlerle. Bazen anlamadığım sözler ettiler, ben onları da anlıyormuş gibi yaptım.

Şimdi üniversite sınavlarına hazırlanıyor. Aslında hazırlanmaya çalışıyor. Bir türlü dersin başına oturmuyor. Kitaplara dokunmak şöyle dursun, bakmak bile istemiyor. Hâlbuki sözelci. Soruları hızlı çözmesi için çok kitap okuması lazım. Ama nerde? Annesine git başımdan diyor, başka da bir şey demiyor. Niye böyle oldu hiç anlayamadık. O kadıncağız da onun için onca çırpındı, onca sabah kalktı; hafta içi okul demeden, hafta sonu kurslar demeden onu giyindirdi, kuşandırdı, karnını doydurdu. O ders çalıştı biz hayal kurduk. O çalıştı biz sevindik. Şimdi geldiğimiz yere bak. Olacak iş mi bu? Ben nerede hata yaptım?

HAYAL TAMİRCİSİ

Biraz ilginç geliyor bu söz değil mi? Hayal tamircisi... Kırık hayalleri onarmak için nefes aldığımı, sırf bunun için yaşadığımı düşünüyorum bir zamandır. Kendi evimden,

yuvamdan soğuyorum böyle hissettiğim anlarda. Aslında evden değil de bizimkilerden, bizimkilerin çocukluğumdan beri üzerime boca ettikleri ilgilerinden. Çocukken kahramanımdı ikisi de. Annem de babam da. Yıllar geçti ben büyüdüm. Onların ilgisi çocuk kaldı. Akşam ders, sabah ders... Akşam kitap, sabah kitap... Başlarda, yani orta sona kadar her şey yolundaydı. Ben hem dersleri hem kitapları severdim. Fakat zamanla bu durum beni yormaya hatta ürkütmeye başladı. Başarıya odaklı bitimsiz bekleyişler, ardı arkası kesilmeyen sınavlar. Okula git, eve gel, kursa git, test çöz, ders çalış... Biraz daha sabret. Şu liseyi kazan, sen zeki çocuksun sayısal seç... Zar zor sözel bölüm okumaya ikna ettim. Sırada üniversite sınavı var. Onların

Şimdi ben her şeyden bıkmış bir yürekle odamda oturmuş düşünüyorum. Ben bu dünyaya niçin geldim? Annemin ve babamın yarım kalmış emellerini tamamlamak için mi?

yüzlerine yaydığı tebessümle hadi oğlum çalış, hadi oğlum oku demeleri artık canımı sıkıyor. Ne olamadılarsa benim üstüme hayalini kurdular o şeyin. Annem bir yandan babam bir yandan... Artık oğlum, yavrum diye seslenmelerinden huzursuz oluyorum. Anlıyorum ki peşinden dersle ilgili bir şey gelecek. Doğdum ders, büyüdüm dersane. Kitap aşağı kitap yukarı...

Şimdi ben her şeyden bıkmış bir yürekle odamda oturmuş düşünüyorum. Ben bu dünyaya niçin geldim? Annemin ve babamın yarım kalmış emellerini tamamlamak için mi? Ben onların oğluyum, ama bana merdiven muamelesi yapıyorlar. Kırık hayaller tamircisiyim onların gözünde. Geldim gidiyorum ders. Şimdi önümde testler var. Azıcık bakayım diyorum içimde bir değirmen dönmeye başlıyor. Yapamıyorum. Ellerim titriyor sinirden. Yazılılar gözlerimin önünde uçuşuyor. Dedim ki babama, ben bu sene hazırlanmak istemiyorum. Yoruldum. Bırak bu yıl nefes alayım. Seneye çalışırım sınavı. Sanki başından aşağı kaynar sular döktüm. Koltuğa oturup dudaklarını ısırıldı. Yüzü bildiğin duvar. Annem de duydu dediklerimi, oturdu mutfaktaki sandalyeye, ha ağladı ha ağlayacak. Yahu bir sene durayım dedim, şu yorgunluktan bir kurtulmayı deneyeyim dedim. Ben de isterim güzel bir bölüm okumayı, sevdiğim bir alanda eğitim almayı. Sanki bu koşuya hızlı başladım da erken yoruldum. Derdimi anlatabilsem keşke...

EFSA NELER DİYARI

AĞRI

SEHER MERİÇ

Artık akşam olmuş, hava kararmıştı. Sabah 7.00'den beri yollardaydık. Tamam, gezmek güzel şey ama şu yollar bazen hakikaten beni yoruyor... "Ohhh hayat sana güzel!" diye benim yerimde olmak için iç geçi-

renlere diyorum. Gezmek, gerçekten de ciddi çaba gerektiriyor. Otele vardığımızda bizi en çok mutlu eden şey sıcak çorba idi. Lezzeti de harikaydı. İçinde yöresel bir ot olduğunu söylediler. İki kocaman tabak içtikten sonra biraz kendime geldim.

"Yahu ne anlatıp duruyorsun..." dediniz galiba. Haklısınız. Sanırım beni en etkileyen ikinci şeyden başladım anlatmaya. Flashback gibi olacak ama siz sevgili okurlarımdan özür dilerim. Konunun ortasından başladım. O zaman şimdi baştan alıyorum...

Ağrı'dayım... Gece geldiğimiz için hiçbir şey göremediğimiz hâlde, tam olarak Ağrı Dağı'nın eteklerinde bulunan oteldeyiz. Sıcak suyun ve ısıtma sisteminin biraz sıkıntılı olması herkesin odasına çekilip uyumasını engelledi. Aslında iyi de oldu.

Hepimiz şömine karşısında toplandık. Herkes çantasındaki ufak tefek yiyecekleri çıkardı; kuru incir, meyve, kuru yemiş ve tabii çaylar...

O minicik şömine mi bizi birbirimize bağladı, internetin olmaması mı yoksa etekle-

rinde konakladığımız Ağrı Dağı mı? Kim bilir... Ama sonuç çok güzeldi. İnsanların birbirlerinin gözlerinin içine bakarak sohbet ettiği o eski günlere döndük. Gecenin en çok konuşulan konusu, "Sabah Ağrı Dağı'nın zirvesini görebilecek miyiz?" idi. Otel-

Siz hiç camınızdan Ağrı Dağı'nı gördünüz mü? Ben gördüm. Ve herkesin muhakkak bu tecrübeyi yaşamasını isterim.

dekilerin söylediğine göre büyüleyici kar beyaz zirveyi görmek her zaman pek mümkün olmazmış ya da bir an açar sonra hemen yine bulutlar perde olurmuş...

"Nasip..." dedik ve günün yorgunluğunu atmak için odalarımıza çekildik. İçimde bir heyecan var... Burada ancak bir gün kalacağım için "İnşallah yarın Ağrı'yı net bir şekilde görürüm ve fotoğraf çekerim." diye geçirdim içimden... Fotoğraf makinemi masanın üzerine çıkarıp hazırladım.

Hazır sırası gelmişken aklıma takılan bir şeyi de söylemek isterim. Gezi sitelerine bak-

sanız Türkiye dendiğinde hep Akdeniz, Ege veya Marmara Bölgesi'nden ufacık bir dükkân, halıcı veya boncukçuyu yazarlar ve fotoğraflarlar. Bir türlü diğer bölgelere gitmezler. Neyse ki son yıllarda bu durum tersine dönmeye başladı.

Güya erken kalkacaktım, gözlerimi açtığımda gün doğmuştu. Pırıl pırıl bir hava vardı. Yataktan fırladığım gibi camın önüne gittim. Siz hiç camınızdan Ağrı Dağı'nı gördünüz mü? Ben gördüm. Ve herkesin muhakkak bu tecrübeyi yaşamasını isterim. Karçal Dağları'na tırmanırken bir kaza geçirdiğim için artık riskli bölgelere tır-

Akdeniz, Ege veya Marmara Bölgesi'nden ufacık bir dükkân, halıcı veya boncukçuyu yazarlar ve fotoğraflarlar. Bir türlü diğer bölgelere gitmezler. Neyse ki son yıllarda bu durum tersine dönmeye başladı.

manişâ gidemiyorum. Ama benim gibi her dağcının gönlünün bir köşesinde 5137 metrelik bu volkanik dağa tırmanma arzusu vardır. "Neden?" diye sormayın. İnanın buna cevabım yok. Sadece "Öyle..." diyebilirim. İşte şimdi karşımda efsanelere konu olan Ağrı Dağı duruyor. "Allah'ım ne kadar büyüksün." diyorum... Bu dağ için tabii ki türküler yazılır.

Alelacele giyinip hemen dışarı çıktım. Çünkü biliyorum ki dağda hava koşulları değişkendir. Ama sanki bu sefer Ağrı Dağı bana poz veriyordu. Kahvaltımı alıp otelin balkonundaki yerime geçtim. Hani sevdiğinizle beraber karşılıklı kahvaltı edersiniz ya, aynen öyle... Ağrı Dağı anlattı, ben dinledim; ben anlattım o dinledi...

Ararat ya da Cebelü'l-Haris de denilen Ağrı Dağı'ndan ayrılmak beni üzdü. Bıraksalar akşama kadar onunla hasbihâl edebilirdim. Dünyanın ikinci büyük volkanı olan Ağrı'ya tırmanmak kim bilir ne kadar keyifli olurdu. Bu arada tırmanışın yaklaşık 4-5 gün sürdüğünü de hatırlatayım. Unutmadan burada bir hafta ya da on gün kalıp Ağrı Dağı'nı on dakika bile göremeyenler olduğunu da söylemem lazım. Tek bakışı bile insanı etkilemeye yeten bu ihtişamlı dağı görmek muhteşem bir duygu.

Biraz daha fotoğraf çektikten sonra Doğubeyazıt'a doğru yola çıktık. Ağrı'nın en eski ve en gelişmiş ilçesi burası. İran sınırına yakın olması nedeniyle sınır ticaretinin

yoğun olduğu bir şehir. Coğrafya engebeli olsa da ilçe merkezi düzlükte kurulmuş. Merkeze vardığımızda kuvvetli bir yağmur yağıyordu. Ama kısa süre sonra kesildi ve hava açtı. Zaten buranın havası değişmiş. İlçenin çevresi karla kaplı bile olsa merkezde hiç kar olmamış.

Buraya gelmemizin sebebi tabii ki İshakpaşa Sarayı. Ama ilçe doğal bir alışveriş merkezi olması yönünden de önemli. İlçenin bin bir renkli pasajları Doğu Anadolu'nun renk ve ses ambarı gibi. Alışverişimizi yaptıktan sonra yağmurun da dinmesini fırsat bilip, esnafın ısrarla bize sunduğu çayı yudumluyorum. Pek de iyi geliyor.

Neyi anlatmadım diyordum ki şimdi aklıma geldi. Hani "efsaneler diyarı Ağrı" dedim ya, inanın öyle... Mem ile Zin, Kerem ile Aslı, Siyabend ile Hece öyküleri hep Ağrı çevresinde dönüp duruyor. Bunlar herkesin bildikleri... Bir de az bilinenler var ki saymakla bitmez.

Şurada bir satırda Abdigör köftesinin adını da zikrederim efendim. Eğer yolunuz Ağrı'ya düşerse tatmanızı mutlaka tavsiye ederim. Tabii bu köftenin de bir hikâyesi var ama malum bana ayrılan alan yer bu kadar...

Yazımı çok sevdiğim bir sözle tamamlamak istiyorum. "Dünya bir kitaptır; seyahat etmeyenler onun sadece bir sayfasını okurlar, seyahat edenler ise tamamını."

Kalın sağlıcakla...

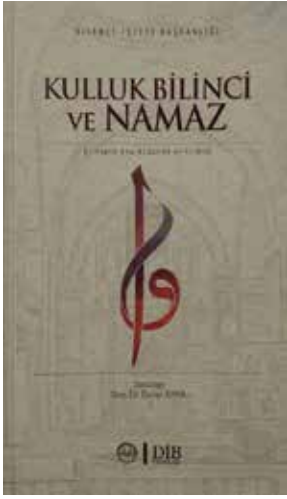
ÇOCUKLUK ÇAĞI

TAHİR ALANU

Çocukluk çağındaki algılarımız, hem unutulmaz, hem de en içten ve katıksız olanlarıdır. İliklerimize kadar işlerler. Onları alır, ruhumuzun en derin köşelerine yerleştiririz. Bu algılar, bizim benliğimize ağır ağır işlerler. İçimizdeki çocukluk dünyasının başka düşüncelere kapalı kuytuluklarında yerleşir, çevremizi o algılarla görmemizi öğretirler, temelimize ilk taşları koyarlar. Kişi, hele sanatçı eğilimleri olan kişi, çocukluk günlerinden başlayıp eline kalemi alacağı gençlik günlerine kadar, bu soy temel algıları derliyerek, çevresine onlarla bakıp kendini biçimleyerek yürür. Bir gün eline kalemi alıp da, çatışmalar dünyasına yönelince, mutsuzluk ve bezginliğin çaresizliğine düşünce, ruh ve düşünce düzeninin ta üstteki taşlarından biri yerinden oynar. O zaman ta aşağılarda kalmış bu algılar dünyası, kaçıp bir yerlere sığınmak gereğini duyan sanatçıya kucaklarını açar. Bir tek çocukluk anısı bile başına yıkılan dünyadan kaçan sanatçı için bir sığınak olur. Üşüyen yüreğini ve yalnız hayatını ısıtmak için bir tek anıyı üretip işliyerek, ipekböceğinin koza içine girmesi gibi içine girer, özlediği bir mutluluk havasına ulaşır. Bu hikâye yazmak değil, "hikâyeyi yaşama yerine almak, onu kurarak içine sığınmak" demektir.

Tahir Alangu,
Ömer Seyfettin

Muhakkik ve müellif El-Hakim Ebu Abdullah Et-Tirmizi'nin hicri üçüncü asırda kaleme aldığı "Kulluk Bilinci ve Namaz"; aradan geçen on iki asra rağmen güncelliğini ve geçerliliğini muhafaza eden bir hüviyetle biz okurlarla buluştu.

Her şeyi yoktan (Haşr, 59/24.) ve birbirleriyle muntazam bir ahenk içinde var eden Cenab-ı Allah, insanoğlunu da kendisine kulluk etmesi için yaratmıştır (Zâriyât, 51/56.). Dünya sahnesine O'nun rızasını kazanmak amacıyla gönderilen insan pek çok ibadet ile bu görevini ifa eder. Bu ibadetlerin başında hiç şüphesiz dinin direği olarak kabul edilen namaz gelir. Kur'an-ı Kerim'in ifadesi ile namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyan en büyük ibadettir (Ankebût, 29/45.).

Namaz, dünyevi ve uhrevi pek çok kazanımı içinde barındırır. Günlük hayatımızı tanzim eden ve bizi her vakit Yaradan'a daha çok yaklaştıran namazın önemli getirilerinden birisi ise kulluk bilincidir.

KULLUK BİLİNCİ VE NAMAZ

MUHAMMED KÂMİL YAYKAN

Orijinal adı "Es-Salatu ve Mekasıduha" olan "Kulluk Bilinci ve Namaz"; Tirmizli araştırmacı, sufi ve hadis âlimi El-Hakim Ebu Abdullah Et-Tirmizi'nin namazın ibadetler arasındaki yerini, önemini ve değerini ortaya koyduğu bir eser olarak karşımıza çıkar. Oldukça ağır ve karmaşık bir dille kaleme

alınan, dolayısıyla yoğun bir çaba sarf etmeyi ve etraflı incelemelerde bulunmayı zorunlu kılan eser; Doç. Dr. Enver Arpa tarafından titiz bir çalışma sonucunda Türkçeye tercüme edildi.

"Namazın Değeri", "Kıyama Durmanın Değeri", "Namazın Allah Nezdindeki Yeri" benzeri toplam yirmi başlık altında namazın tüm anlamlarını ele alan; her bir anlamı ve amacı izah eden eser Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları arasında yerini aldı.

İyi okumalar.

Allah'a gönülden boyun eğerek namaza durun.
(Bakara, 2/238.)

BİZ ÇOCUKLAR, EDEBİYAT'IN NERESİNDEYİZ?

GÜLŞEN ÜNÜVAR

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanı/ Pedagog

Geçenlerde bana almış olduğun kitabı inceliyorum anne. Oldukça renkli, orta kalınlıkta, kimi sayfalarda çizimler var. İsminin içinde "Macera" kelimesi de geçiyor. Ve arka kapağında ne kadar heyecanlı, sürükleyici ve etkileyici bir kitap olduğundan bahsediyor uzun uzun. Genel olarak epeyce bir emek harcanmış, belli. Kâğıt kalitesinden hiç ödün verilmemiş mesele. Kolay kavranabilmesi için elin parmaklarına göre ergonomik bir tasarım uygulanmış. Kapağın iç kısmına, sürpriz hediye mahiyetinde bir paket yapıştırılmış. Bitki tohumları olabilir mi acaba? Ya da güzel kokması için lavanta dalları. Meyve çekirdeği koyduklarını da duymuştum bir arkadaşımdan... Henüz bakmadım. Ne çıkacak içinden bir fikrim yok. Bilmem kaç bin adet basıldı diye büyük puntolarla not düşülmüş. Yazarının çok havalı bir ismi var, sosyal medyada kullandığı ön adını da eklemeyi unutmamışlar. Belli ki takipçileri epey fazla...

Kitabı alırken tüm bunlara dikkat ederek seçtiğini tahmin ediyorum. Büyük bir ihtimalle, reyon görevlisinden de yardım istedin. Yaşımı, cinsiyetimi ve hatırlayabildiğin kadarıyla ilgi alanlarımı söyleyerek önerebileceği kitaplar olup olmadığını sordun. Olmaz mı hiç! Vardı elbette. Benimle aynı yaştaki diğer çocukların en çok tercih ettikleri kitapları öğrenmek istedin. En çok satılanlar reyonunda şöyle bir

Rengârenk kapaklar, abartı kahramanlar, çocukların dünyasından ve çocuk edebiyatından bihaber yazarlar, bizi hiçbir hedefe ulaştırmayan temalar... Tam olarak ne söylemek istediğini anlayamadığımız cümleler, yalan yanlış mesaj veren resimler... Ben ve akranlarım bu duruma maruz kalmak istemiyoruz.

gezindin. Kendisinin okuyup okumadığını bile bilmediğin, konusu hakkında hiç bir fikre sahip olmayan bir yabancıнын tavsiye ettiği kitabı aldın. Görevlinin kitabı yüceltici onlarca süslü cümle kurduğunu duyar gibiyim... Peki, içeriğini hiç merak ettin mi anne? Ne anlatıyor bu kitap? Aslında doğru soru şu olmalı; bu kitap neyi nasıl anlatıyor? Hangi yöntemlere başvuruyor anlatımı kolaylaştırmak için? Verdiği örnekler, kullandığı kelimeler, kastettiği işaretler, kafamızda canlandırmak istediği görüntüler... Bunların her biri değerlerimize, öz benliğimize, gelenek göreneklerimizimize, yaşantımıza, aile yapımıza, yaş seviyemize, ilgi alanlarımıza, okuma kültürümüze ve daha birçok kıstasımıza uygun düşüyor mu?

Bana hediye kitap almak istemen çok güzel bir düşünce anne. Biliyorum, çok kitap okumamı istiyorsun. Düzgün bir dille kendimi en doğru şekilde ifade edebilmem için çabalıyorsun. Okuyan, araştıran, sorgulayan, hayal dünyasını genişleten, kendini geliştiren bir insan olmam tüm gayen. Kitap okumayı ben de çok seviyorum. Ama doğru kitapları! Bana güzeli, iyiyi, doğruyu, adaleti, vicdanı, sabrı, dürüstlüğü, yardımseverliği ve daha bir dolu insani duyguyu yaşıma göre, usulünce öğreten kitapları... Öyle abartmadan, gözüme sokmadan, azarlamadan, kızmadan! Elbette bu duygular da var hayatta. Ama zamanı gelince öğrenip okuyacağız. Daha farkına varacağımız, daha olgunlukla yaklaşacağımız yaşta öğrenilmesi gereken duygular...

Beni anlıyorsun değil mi anne? Bana aldığın ve alacağın kitaplarda daha seçici olursan, daha bilinçli tercihler yaparsan daha sağlıklı çocukluk dönemi yaşayacağım diye düşünüyorum. Bir eserin sadece dışını inceleyerek fikre sahip olman mümkün değildir bence. Rengârenk kapaklar, abartı kahramanlar, çocukların dünyasından ve çocuk edebiyatından bihaber yazarlar, bizi hiçbir hedefe ulaştırmayan temalar... Tam olarak ne söylemek istediğini anlayamadığımız cümleler, yalan yanlış mesaj veren resimler... Ben ve akranlarım bu duruma maruz kalmak istemiyoruz.

Ne mi istiyoruz? Biz çocukların kendine göre bir dünyası vardır ve biz bu dünyanın merkeze alınmasını istiyoruz. Çocukça düşünmek, çocukça kavramak, keyif alarak, neşe içinde kitap okumak istiyoruz. Bizi yormadan, seviyemizin çok çok üstünde ya da altında kavramlara maruz kalmadan, acaba ne demek istiyor diye kıvranmadan, akıcı yazılar okumak istiyoruz. Upuzun cümleleri anlamakta ve aklımızda tutmakta zorlanabiliyoruz mesela. Sevimli görünsün diye oluşturulan kahramanların aslında şiddet yanlısı olduklarını, sabırsız, kaba, küfürbaz ve saygısız davranışlar sergileyerek yanlış mesajlar verdiklerini üzülen gözlemliyoruz. Soyut kavramların somutlaştırılarak verilmesi konusunda birçok yazarın yetersiz kaldığını maalesef kimi anne babalar çok geç fark edebiliyorlar. Çok satması, herkes tarafından okunması, reklamının çok yapılması bir kitabı iyi yapmaz! Birisinin çıkıp da "Ben okudum çok beğendim, tavsiye ederim." demesi de yeterli değildir. Doğru olan; önce yetişkinlerin okuması, fikir sahibi olması, içeriğindeki resimler, şekiller ve çizimlerin incelenmesi, irdelenmesidir.

Lütfen anne! Bana alacağın kitapları, çocuk olduğumu unutmadan seçer misin? Eğer mümkünse birlikte inceleyelim. Benim de fikrimi al. Hangi rengi daha çok sevdiğime, hangi hayvana ilgi duyduğuma, hangi konuların bana cazip geldiğine ben karar verebilmeliyim. Biliyorum, iyi niyetle hareket ediyorsun. Bilinçli bir ebeveyn olmak tüm gayretin. Ama benimle ilgili konularda beni merkeze koy lütfen! Ben bir çocuğum, unutma! Yazarlar veya yayıncılar unutabiliyorlar çünkü. Biz çocuğuz! Biz geleceğiz! Şu an kendi dünyamızın içerisinde kendimiz gibi yaşamak istiyoruz.

Plevne: “ŞANLI MÜDAFAA”

MUSTAFA MİRZA DEMİR

Plevne'de Osman Paşa ile kahraman askerinin, sayıca kendisinden üstün olan Rus askerine karşı gösterdiği direnç ve azimli mücadele, hiç şüphesiz dünya tarihinin en kuvvetli savunmalarındandır.

Dünya muharebe tarihine adını altın harflerle yazdıran Osmanlı ordusunun hafızasında nice destanlar, kahramanlıklar yer alır. Çağ açan fetihler, büyük zaferler, gazalar, tarruzlar... Tarihin akışını değiştiren fetihler gibi askerî sahada en az onun kadar önemi haiz şanlı savunmalar... Osmanlı Rus Harbi esnasında Plevne'de, büyük bir askerî dehaya sahip olan, kendi askerinin vasıflarını iyi

bilen, düşman askerinin olası hamlelerini tahmin edebilen, hızlıca durum analizi yapıp alternatif savaş teknikleri geliştirebilen Osman Paşa ile kahraman askerinin, sayıca kendisinden üstün olan Rus askerine karşı gösterdiği direnç ve azimli mücadele, hiç şüphesiz dünya tarihinin en kuvvetli savunmalarındandır.

28 Nisan 1877'de Rus İmparatorluğunun gönderdiği nota ile "93 Harbi" diye de bi-

linen 1877-78 Osmanlı Rus Harbi başlamış oldu. Rusya, Osmanlı himayesindeki Romanya üzerinden yürümeyi, Balkanlar'dan aşağı inerek İstanbul'u zapt etmeyi planlıyordu. Bunu başaracak askerî kuvvet ve teçhizata sahipti. Savaş başladığında, Osmanlı'nın yanında olan fakat daha sonra istediği tavizler ve kuvvet talebi reddedilince taraf değiştiren Romanya'nın da safına katılmasıyla Rusya'nın işi iyice kolaylaştı. Hem Kafkas-

ya'dan hem Balkanlar üzerinden Osmanlı'ya saldırdı. İlk anda Tuna Nehri üzerine yığılan kuvvetler Türklerden üstündü ve Romanya gibi Sırbistan, Karadağ da Rusların tarafındaydı.

Savaş başladığında Vidin'de bulunan Osman Paşa, burada Sırp isyancılarını bozguna uğrattıktan hemen sonra Romanya'ya geçmek istedi. Çünkü Ruslar henüz kuvvetlerini tam toparlamamışken ve Tuna'ya iyice yerleşmeden muharebeyi Romanya tarafına çekmeyi, onlarla orada çarpışarak savaşı daha başlamadan bitirmeyi planlıyordu. Paşanın bu talebi başkomutan Abdülkerim Nadir Paşa ve heyeti tarafından reddedildi. Osmanlı Ordusu Romanya'dan çekilerek Tuna'da savunma hattı kurmak zorunda kaldı. Osman Paşa, savunmada kalmayarak ilerleme ve taarruzla düşmanı geri püskürtme taleplerinin geri çevrilmesi üzerine üstlerini aşarak doğrudan Padişah'a ulaştı. Paşa'nın, Niğbolu Kalesi'ne hareket ederek buradaki birlikleri de yanına alıp bir kolordu oluşturma ve böylece Rusları bozguna uğratma isteği Padişah tarafından onaylansa da II. Abdülhamid'in bu onayı kendisine, bilinmeyen bir nedenle iki gün geç iletildi.

Osman Paşa, Niğbolu'ya varmak üzere yola çıktığında Rusların Kale'yi ve Şıpka Geçidi'ni ele geçirdiğini öğrenince Plevne'ye yönelmek zorunda kaldı. Böylece 13 Temmuz'da Vidin'den hareket eden Osman Paşa, 20

Şanlı bir mücadele veren askerimiz, Rusların, Balkanları aşarak İstanbul'a doğru ilerleyişini beş ay süreyle durdurdu.

Temmuz'da Plevne'ye ulaştı. Bölgede konuşlanmaya başlayan az sayıda Rus askerini bertaraf ederek kısa zamanda sağlam bir savunma kalkanı oluşturdu ve orada bir tarih yazmaya başladı. Şanlı bir mücadele veren askerimiz, Rusların, Balkanları aşarak İstanbul'a doğru ilerleyişini beş ay süreyle durdurdu. Bütün kuvvetleriyle Plevne'yi kuşatan Rus birlikleri, 93 Harbi'nde I. II. ve III. Plevne Savaşları diye kayda geçen taarruzlarında çokça zayıyat vererek hepsinde geri çekilmek zorunda kaldı. Ay-

lardır dışarıdan hiçbir yardım almadan, düşmanı bozguna uğratan taktikleriyle savunmaya devam eden Osman Paşa, askerî gücünün iyice tükenmesiyle 10 Aralık'ta bir yarma hareketi ile kuşatmadan çıkarak Sofya'ya doğru çekilmeyi denedi fakat başarılı olamadı. Binlerce şehit ve yaralı verdiğini görünce daha fazla askerini kaybetmek istemediği için 12 Aralık'ta teslim olmak zorunda kaldı.

Bütün dünya tarafından bu harbin en büyük kahramanı olarak kabul edilen Paşa, kendisine esir gibi değil misafir gibi davranan Rus Çarı ve komutanları tarafından büyük bir saygı ve hayranlıkla karşılanmıştır. Moskova'ya götürüldükten sonra büyük bir törenle iade edilen Osman Paşa; İstanbul'a dönüşünde coşku ve sevinçle karşılanmış, kendisine gazilik unvanı verilmiştir.

Osmanlı Devleti, askerî varlığı ve donanımı iyi olmasına rağmen yanlış savaş stratejileri ve siyasi çekişmeler gibi sebepler yüzünden 93 Harbi'nde yenilmiş; Ruslar, İstanbul önlerine kadar gelebilmiş, iki devlet arasında ateşkes imzalanarak Berlin Konferansı yapılmıştır. Plevne kumandanı Gazi Osman Paşa ve askeri, göğsünü düşmanın top atışlarına siper ederek mağlubiyetle neticelenen savaşlarda dahi destan yazan yiğitlerimiz, marşlara ilham olan kahraman şehitlerimiz olduğu hakikatini Tuna kıyılarında haykırmıştır. Aziz şehitlerimizin ruhu şad olsun.

HANGİMİZ DAHA FAZLA

CÂNÂN CEHRİ AKYOL

Diyanet İşleri Uzman Yardımcısı

Kalpleri ve düşünceleri sevgiyle rızıklandıranlardandık biz. Sevginin kaynağı ve varlık sebebi olan Rabb'imiz, kardeşler topluluğu yapmıştı bizi. (Âli İmrân, 3-103.) Gönüllerimiz Allah'ın sevgisiyle birleşmiş, "bir" olmuşken ne zaman saçılıp dağıldık, uzaklaşıp savrulduk? Sevgiyle birleşen kalplerimizi birbirimizden kopararak neden çıkmazlara sürükledik kendimizi? Hangi engeller, müminleri birbirine yabancılaştıran, sonu gelmeyecek, kazanını olmayacak bereketsiz bir yarışın içine sürükledi. "Bencilik"ti bizi birbirimizi dinlemekten, anlamaktan alıkoyan. Birbirimize yakınlaşmaktan men eden. Ne zamanki "ben"lik davasının müdavimi olduk, işte o gün bir olmanın

sıcaklığını yitirdik. Bitiş çizgisi ufukta hiçbir zaman görünmeyen bir döngünün içinde kaybolduk. Sevgiyle beslenen varlığımızı, rekabetle körükledik, hiç yere soldurduk. Hayallerimizi, umutlarımızı, hüznümüzü ve sevinçlerimizi paylaşamaz olduk birbirimizle. Sonra yarınlarımızı kaybettik. Ortak "an"ları ve anıları olmayanların beraber görmeyi umut edeceği yarınları da olamazdı. Zira "bugün"ü öne geçmek için yarışarak geçirenler, acımasız bir yalnızlığın pençesinde çırpınmaya mahkûm olurdu.

Hangimizin yaptığı iş, diğerinden daha önemli, daha faydalı? Hangimiz daha fazla çalışıyor, daha çok yoruluyor, zahmete katlanıyor? En fedakâr olanı nasıl

seçebiliriz? "Öteki"nin yaptığı işi kolay ve önemsiz olarak tanımlarken kendi işimizi mühim ya da zor olarak görmenin herkesçe malum ve kabul edilebilir bir ölçütü var mı? Yüce Yaradan ve Resulü; veciz, güzel ve net bir ölçü belirlemiş aslında... "Üstün" ya da "değerli" olarak nitelenmek, "takva" bakımından ileride olmaya bağlanmış. (Hucurât, 49/13; İbn Hanbel, V, 236.) Öyleyse aşılması gereken bu rekabet döngüsünün, "bencillik" derdinin devası, niyetlerimizde saklanmış. "İhlas"la, Allah için yaptıkça değeri ve önemi artmış bir işin... Görünür olmak için değil, "muhsin" vasfına nail olmak için emek harcayanın, işini layıkıyla yapanın çektiği zahmet bile bir nimete dönüşür. Niyetlerimiz, doğru bir istikamete yönelince yeniden "bir" olmanın, paylaşmanın, paylaştıkça artmanın lezzetini tadar, herkesin kazandığı bereketli bir yolun yolcuları oluruz.

Hikâye bu ya zamanın birinde kendilerini sonu gelmez bir yarışın içine mahkûm eden hayvanlar da benzer bir tecrübeyi yaşamış. Büyük fırtınanın ar-

dından ormanın iki parçasını birbirine bağlayan ağaç kütüğü yerinden oynamış. Günlerce nehrin bir tarafından diğerine geçememiş orman sakinleri. Ne çaresizlik, ne çetin sınav! Aslında çözüm hem basitmiş hem de kolay. Yerinden oynayan kütüğü biraz hareket ettirip eski yerine yerleştirmek çok zahmetli bir iş değilmiş çünkü. Hayvanlar, sorunun çözümü için nehrin kenarında toplanıp konuşmaya karar vermişler. Belirlenen gün ve saatte bir araya gelmişler. "Ne yapalım, nasıl yapalım?" sorularını çözüme kavuşturmayı başarmışlar da "Kim yapsın?" sorusuna gelince içinden çıkılmaz bir tartışmaya dönüşmüş mesele. Her biri kendinden emin bir edayla etrafındakileri küçümseyerek bu işi yapamayacak kadar büyük ve önemli işlerle meşgul olduğuna ikna etmeye çalışmış bir diğerini.

Yüksek ve kibirli bir sesle "Bu kocaman vücudu taşımak ne kadar zor. Ne kadar yorucu bilemezsiniz? İçinizde en çok yorulan benim." demiş fil. Onun karşısına dikilen karınca vakur bir edayla "En çok yorulan sen misin? Küçük bedenimle, kendimden kat kat ağır yükleri taşımak nasıl yorucu ve zahmetli biliyor musun? En yorucu iş benim." diye cevap vermiş. Kanguru ise "Sizler hiç değilse yavaş yürüyorsunuz, hem de yavrunuzu taşımak zorunda değilsiniz. Ah bir de bana bakın! Bütün gün kesemde yavrumu taşıyarak zıplamak ne kadar zahmetli? İçinizdeki en önemli, en zor işi ben yapıyorum, ben..." diye atılmış. Yavruları için her gün saatlerce uçan kuş "Hiçbirinizin benim kadar değerli ve önemli bir işi olamaz? Yavrularımı beslemek için rüzgârla mücadele ediyor, gagamda biriktirdiğim yiyecekleri onlara ulaştırana kadar âdeta nefes almadan uçuyorum. Çok yoğunum, çok." diye dert yanmış. Yılan sabırsız bir şekilde "Hiç değilse sen uçabiliyorsun. Bense karnımın üzerinde sürünerek hareket ediyorum. Hem zor, hem tehlikeli... Bu işi yapamayacak kadar yoğun olan benim aslında." demiş. Saatlerce tartışmışlar. Sonunda olanları şaşkınlıkla izleyen içlerinden biri "Herkes bir ucundan tutup kaldırırsa çabucak biterdi bu iş." deyinceye kadar "Hangimiz daha...?" sorularının sonu gelmemiş.

Yunus misali bakmak lazım meseleye... Hani dergâha odun taşıma görevi verilince, bu vazifeyi en önemli vazife bilen Yunus... Ötekiyle berikiyle meşgul olmadan, "En güzel, en muntazam odunlar yakışır bu kapiya." hassasiyetiyle tek tek seçerek odunları, görevini yapan Yunus misali... Mesele elimizde ne taşıdığımız, hangi işi yüklediğimiz değil, onu hangi niyetle ve nasıl taşıdığımızı ş vesselem.

HABEŞİSTAN MUHACİRLERİNİN GENÇ SÖZCÜSÜ:

Ca'fer b. Ebû Tâlib (r.a.)

DOÇ. DR. SALİH KESGİN

"Ey kral! Biz cahil bir millettik, putlara tapardık. Leş yer, her kötülüğü işlerdik. Akrabamızla münasebetlerimizi keser, komşularımıza kötülük yapardık. Kuvvetli olanlarımız zayıf olanlarımızı ezerdi.

Yüce Allah bize kendimizden, soyunu, doğruluğunu, eminliğini, iffet ve nezahetini bildiğimiz bir peygamber gönderdi. O bizi, Allah'a ve Allah'ın birliğine inanmaya, O'na ibadet etmeye, atalarımızdan bu yana taptığımız putları bırakmaya davet etti.

Doğru sözlü olmayı, emanetleri yerine getirmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, günahlardan ve kan dökmekten sakınmayı emretti. Her türlü ahlaksızlıktan, yalan söylemekten, yetimlerin malını yemekten, namuslu kadınlara iftira etmekten bizi men etti..." (Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I/202-3.)

Yer, Habeşistan; mekân, Habeşistan kralı Necaşi'nin sarayı. Takvimler Mekke'de zulmün zirvede olduğu bir dönemi gösterirken -bugün Etiyopya'nın bulunduğu bölgede yer alan Habeşistan Krallığı'na hicret eden Müslümanların sözcüsü Ca'fer b. Ebû Tâlib'in (r.a.) beyanıdır bu ifadeler.

Risaletin beşinci yılında on iki erkek ve dört kadından oluşan ilk kabile, altıncı yılında ise seksen üç erkek on sekiz kadından müteşekkil toplam yüz bir kişiden oluşan ikinci grup Habeşistan'a hicret etmişti.

On sekiz-yirmi yaşlarında, ilk Müslümanlardan biri olma bahtiyarlığına kavuşan Hz. Ca'fer (r.a.), Resûlullah (s.a.s.) tarafından ikinci hicret kafilesinin başkanı olarak görevlendirilmiş, Habeşistan kralı karşısında müminlerin

sözcülüğünü yapmış, cesur bir şekilde ve güzel bir hitabetle müminlerin durumunu ifade etmişti.

Onun Necaşi'ye karşı İslam'ı anlatırken sergilediği vakar, nezaket, ciddiyet ve samimiyet İslam dininin insanlara aktarılmasına dair günümüz Müslümanlarına ne güzel örnektir.

O, Kainat Efendisi'nin (s.a.s.) "Sima olarak da huy olarak da bana benziyorsun." (Buhârî, "Sulh", 6.) buyurarak değer verdiği, on üç yıl Habeşistan'da, Hz. Peygamber'in uzağında, gurbette kalarak hüznü tecrübe edendir.

Habeşistan'da olduğu için Bedir Gazvesi'ne katılmayan ancak Hz. Peygamber'in elde edilen ganimetlerden pay ayırdığı ve Bedir'e katılma şeref ve sevabına sahip olduğunu belirttiği sekiz kişiden birisidir o.

Ashabın muhtaçlarına, fakirlerine sahip çıktığından "ebu'l-mesakin" lakabıyla tanınırken şehadeti sonrasında artık "tayyâr" (uçan) ve "zü'l-cenâheyn" (iki kanatlı) lakaplarıyla anılandır o.

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Resûlullah (s.a.s.), komşu devlet hükümdarlarına İslam'a davet mektupları gönderirken Habeş Hükümdarı Necaşi'yi de İslam'a davet etmiş, ayrıca ülkesinde bulunan Müslümanları artık Medine'ye göndermesini istemişti. İşte bu talebe istinaden hicretin yedinci yılında Necaşi'nin Müslümanlara tahsis ettiği üç gemiyle Arabistan'a dönen ve yanındaki Habeşistanlı muhacirlerle birlikte doğruca Hz. Peygamber'in yanına giden Hz. Ca'fer (r.a.).

Resul-i Ekrem Efendimizin (s.a.s.) "Hayber'in fethine mi, Ca'fer'in gelişine mi? Hangisine sevineceğimi bilemiyorum." (Beyhâkî, Sünen, VII/101.) buyurarak değer verdiği kutlu sahabidir o.

"İnanan, hicret eden, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerin Allah katındaki mertebeleri pek büyüktür. Muradına erecek olanlar da onlardır." müjdesinin muhataplarından olan Hz. Ca'fer (r.a.), Medine'de Resûlullah'la (s.a.s.) bir sene beraber kalmasının akabinde kırk yaşında şehit olmuş, genç yaşta Müslüman olarak teslim olduğu Rabb'ine şehit olarak emaneti teslim etmiştir.

Hem Habeşistan'a hem de buradan dönüşünde kendi baba yurdu olan Mekke'ye değil de doğrudan Medine'ye gittiği için "zü'l-hicreteyn" lakabıyla anılandır o.

Hicretin sekizinci yılında (m.629) Resûlullah'ın (s.a.s.), Rum kayserine gönderdiği elçinin şehit edilmesi üzerine Suriye bölgesine gönderilmek üzere hazırladığı orduya Zeyd b. Hârîse'yi (r.a.) komutan tayin etmesinin akabinde "Zeyd şehit olursa komutayı Ca'fer b. Ebi Tâlib alsın. O da yaralanır veya şehit olursa Abdullah b. Revâha alsın." (Buhari, "Megâzî", 46.) buyurarak vazifelendirdiğidir o.

"Cennet ve ona yaklaşmak ne güzeldir..." (Beyhakî, Sünenü'l-kübrâ, IX, 154.) ifadelerini kullanarak mücahitleri cesaretlendirdiği bu muharebede iki kolunu kaybederek şehit olandır o. Nitekim Resul-i Ekrem Efendimiz (s.a.s.) ise kesilen iki koluna karşılık Hz. Cafer'e (r.a.) iki kanat ihsan edildiğini haber vermektedir. (Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, IX/272-273.)

Ashabın muhtaçlarına, fakirlerine sahip çıktığından "ebu'l-mesakin" lakabıyla tanınırken şehadeti sonrasında artık "tayyâr" (uçan) ve "zü'l-cenâheyn" (iki kanatlı) lakaplarıyla anılandır o.

"İnanan, hicret eden, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerin Allah katındaki mertebeleri pek büyüktür. Muradına erecek olanlar da onlardır." (Tevbe, 9/20.) müjdesinin muhataplarından olan Hz. Ca'fer (r.a.) (ö.8/629), Medine'de Resûlullah'la (s.a.s.) bir sene beraber kalmasının akabinde kırk yaşında şehit olmuş, genç yaşta Müslüman olarak teslim olduğu Rabb'ine şehit olarak emaneti teslim etmiştir.

Allah'ım!

Bizlere kısa ömrüne iki hicreti sığdıran Hz. Ca'fer'in (r.a.) teslimiyetini nasip eyle,

Bize Hz. Ca'fer (r.a.) gibi şehadete sevdalı bir hayat nasip eyle,

Âmin...

Sarılık nedir?

DR. BURAK BAHAR
Biyokimya Uzmanı

Sarılık, kandaki "bilirubin" isimli maddenin artması sonucu gelişen, cildin veya gözlerin sararmasına neden olan bir durumdur. Bilirubin normalde kanda az miktarda (üst sınırı: 1mg/dL) bulunur. Bu madde, eski kırmızı kan hücrelerindeki hemoglobinin bir yan ürünüdür ve genellikle karaciğer tarafından dışkıyla vücuttan atılabilen bir forma dönüştürülür. Bu süreçteki anormallikler, kandaki bilirubin oranının artmasına neden olur. Bilirubinün 2mg/dL üzerine çıkması ile cilt ve gözlerde sararma başlar.

SARILIĞA NE SEBEP OLUR?

Sarılık genellikle karaciğerdeki sorunlardan kaynaklanır. Karaciğer, karnın sağ üst tarafında yer alan büyükçe bir organdır. Safra kesesi veya pankreas ile ilgili sorunlar da sarılığa neden olabilir. Siroz, safra yolu taşları, karaciğer ya da pankreas enfeksiyonları (virüs, bakteri veya mantar), aşırı alkol kullanımı,

bazı ilaçlar, birtakım bitkisel ürünler, toksinler ve çeşitli kanser türleri (özellikle böbrek, prostat, kan, lenf ve jinekolojik kanserler) sık karşılaşılan sarılık nedenleridir. Kırmızı kan hücreleri ile ilgili problemler de nadiren sarılığa neden olabilmekte, ameliyatlardan sonra da sarılık ile karşılaşılabilir.

Sarılık, genetik hastalıklar sonucu da ortaya çıkabilmektedir. Toplumda en fazla görülen genetik sarılık nedeni "Gilbert sendromu"dur. Gilbert sendromu olan kişiler, bilirubinün işlenmesinde rol oynayan bir enzimin üretimini azalmasına neden olan kalıtsal bir anormalliğe (mutasyon) sahiptir. Bu kişiler stres altındayken, bazı ilaçları aldıklarında veya bir enfeksiyon geçirdikten sonra sarılık geliştirirler. Gilbert sendromlu kadınlar regl dönemlerinde sarılık olabilirler. Bu hastaların bazılarında ise sarılık belirtileri gözlenmezken laboratuvar testlerinde bilirubin artışı saptanır.

Sarılık İçin Tanı Testi Var mı?

Doktorunuz muayeneye ek olarak kanınızdaki bilirubin düzeyini ölçmek için bir kan testi isteyecektir. Ayrıca, sarılığa neyin sebep olduğunu görmek için sizden ek kan veya idrar testleri de isteyebilir. Bu testler; yaşıınıza, diğer bulgulara ve bireysel durumunuza göre değişiklik gösterir. Doktorların sarılık nedenini bulmak için kullandıkları testler ayrıca; karaciğer doku örneği almayı (biyopsi), görüntüleme yöntemlerini (ultrason, tomografi) veya endoskopik incelemeyi (ERCP) içerebilir.

YETİŞKİN SARILIĞI NASIL TEDAVİ EDİLİR?

Tedavi metotları sarılığa neyin sebep olduğuna bağlıdır. Doktorunuz buna ek olarak dinlenmenizi önerecek ve aldığınız ilaçlar hakkında sizinle konuşacak, size önerilerde bulunacaktır. Eğer sarılığınız safra taşlarından kaynaklanıyorsa ilaç

almanız veya ameliyat olmanız gerekebilir. Bazı safra taşları ERCP işlemi sırasında çıkarılabilir. Gilbert sendromunuz varsa tedavi için ekstra bir şey yapmanız gerekmeyecektir. Gilbert sendromu, kendi başına uzun vadeli sorunlara neden olmaz.

Yenidoğan sarılığı

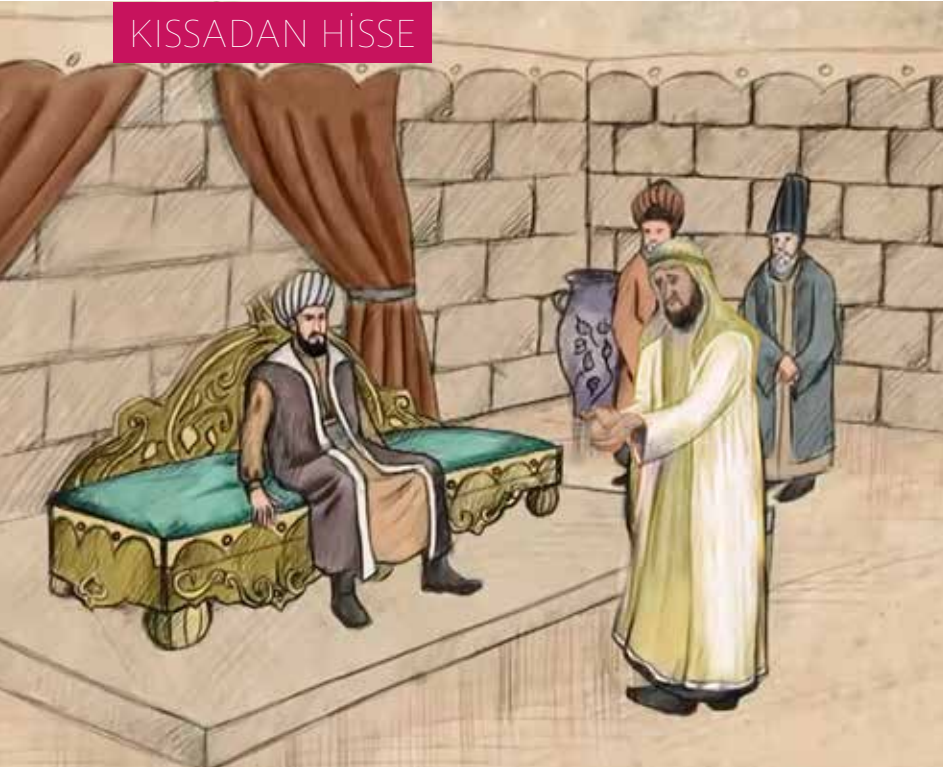
Sarılık, yeni doğan bebeklerde sıklıkla görülen bir durumdur. Renk değişikliği, erişkinlerde olduğu gibi bilirubin adı verilen sarı bir maddeden kaynaklanır. Koyu ten rengi olan bebeklerde sarılığı gözlemlemek daha zor olabilir. Sarılığın doğumdan sonraki ilk 24 saat içinde gelişmesi tıbbi acil bir durumdur. Sarılık ağırlı bir durum değildir, ancak zamanında tedavi edilmezse ciddi komplikasyonlar ortaya çıkabilir. Çok yüksek bilirubin değerleri, bebeklerin sinir sistemine hasar verebilir. Yeni doğan sarılığına en sık neden olan durumlar; kırmızı kan hücrelerinin yıkımının artması, karaciğer

kapasite yetersizliği, anne-bebek kan uyumsuzluğu, karaciğer yetersizliği olan bebeklerin anne sütü ile beslenmesi (Karaciğer enzim yetersizliği olan bebekler anne sütü ile beslenmemelidir.) ve doğum sırasında gelişen travmadır.

YENİ DOĞAN SARILIĞI NASIL TEDAVİ EDİLİR?

Tedavi, altta yatan nedene bağlıdır. Genellikle bebeklerin hastaneye yatırılması ve kontrol altında tutulması gerekir. Fototerapi olarak da adlandırılan ışık tedavisi veya kan değişimi ise nadiren gerekebilir.

KISSADAN HİSSE

Yoldan güzel geçmek

Bir vali, geniş bir yol yaptırmaya karar verir. Ancak yapımı tamamlanan yolu kullanıma açmadan evvel, hatırlarda kalmasını arzu ettiği bir yarışma düzenler. Dileyen herkesin bu yarışmaya katılabileceği ilan edilir, "yoldan en güzel geçecek kişi"nin belirleneceği söylenir.

Yarışma günü kimi at arabası kimi süslediği bisikleti kimi en güzel esvabı ile "en güzel geçen" olmak için yol kenarına gelir. Nihayet, tüm gün insanlar yoldan geçerler fakat yolu katedip tekrar valinin yanına döndüklerinde hepsi aynı şikâyette bulunurlar. Yolun bir yerinde büyükçe bir taş ve moloz yığını vardır ve bu, yolculuğu hayli zorlaştırmaktadır.

Günün sonunda son yolcu da valinin yanına yorgun argın ulaşır. Üstü başı toz toprak içindedir. Bu garip yolcu, valiye büyük bir saygıyla yönelerek, içi altınla dolu bir torba uzatır ve der ki:

"Yolda, insanların geçmesini zorlaştıran bir taş ve moloz yığını gördüm. Hz. Muhammed'in (s.a.s.), 'Rahatsızlık veren bir şeyi yoldan kaldırmak sadakadır' sözünü hatırladım ve yolu temizledim. Taşların altında bu altın dolu torbayı buldum. Ahaliden kimsenin bu kadar altını olamayacağına göre, bu altınlar size ait olmalı."

Vali gülümseyerek cevap verir:

"O altınlar senin. Zira yarışmanın galibi sensin. Yoldan en güzel geçen kişi, ardından gelenler için yoldaki engelleri kaldırandır."

الحق

ESMA-İ HÜSNA

El-Hak: Bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyeti fiilen tahakkuk eden.

BİR DUA

Resûlullah (s.a.s.) şöyle dua ederdi:

"Bismillah! Allah'ım! Ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, sapmaktan veya saptırmaktan, haksızlık etmekten veya haksızlığa uğramaktan, kaba/cahilce davranmaktan ya da davranılmaktan sana sığınırım." (Ebû Dâvûd, Edeb, 102-103.)

BİR İNCİ

Akıllı adam nasıl konuşulacağını bilir. Hikmetli adam ise nasıl suskun kalınacağını da bilir.

Aliya İzzetbegoviç

LÜGAT

Hil'at: Âdemoğlu için giyinip kuşanmak en az yeme içme kadar büyük bir ihtiyaçtır. İhtiyaçtan öte bir önemi de vardır kıyafetin. Giyilen kıyafet, kişinin mesleğine, makam ve mevkisine veya başka bir özel duruma işaret edebilir. O yüzden her bir kıyafetin kendine has bir tanımı vardır. Hil'at, eskiden, padişah veya vezir tarafından takdir edilen,

beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan demektir.

Malumumuz olmayan muradınca göğün
Sizlerle helalleşmeye sıram geldiği gün
Ey sevgili dostlar beni Mevlana'nın
Ariflere giydirdiği hil'atla gömün!

Arif Nihat ASYA

HAZIR CEVAP**Ben Çekilirim!**

Dünya nimetlerine ehemmiyet vermeyen yaşayış ve felsefesiyle ünlü filozof Diyojen, bir gün çok dar bir sokakta zenginliğinden başka hiçbir şeyi olmayan kibirli bir adamla karşılaşır. İkisinden biri kenara çekilmedikçe geçmek mümkün değildir. Mağrur zengin, hor gördüğü filozofa:

– Ben bir serserinin geçmesi için kenara çekilmem, der. Diyojen, kenara çekilerek gayet sakin şu karşılığı verir:

– Ben çekilirim.

BERCESTE

Nush etse eğer budur mezâkı
Dünya fâni ahret bâkî
Olsa ne kadar harab u mağşûş
Yokdur bunu bir işitmemiş gûş
Şeyh Galib

Açıklaması: Dünya fani ahiret bakidir. Bu söz, öyle bir nasihattir ki; harap ve birbiri içine karışmış olsa da insanlar içinde bunu işitmemiş bir kulak yoktur.

Bebek laboratuvarlarında yapılan araştırmalara göre; bebeklerin en korkulu rüyası, buldukları ortamın karmaşık olması ve etraftaki insanların önceden kestirilemeyecek davranışlarda bulunmasıymış.

Japonya'da bulunan "Kişisel Bilgi Koruma Komisyonu", bir sosyal medya platformundaki güvenlik açığı nedeniyle uyarıda bulundu. Komisyon, açığın 87 milyon kullanıcıyı etkilediğini ve tüm kullanıcıların daha dikkatli olmaları gerektiğini bildirdi.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Teknoloji Fakültesi Otomotiv Mühendisliği Bölümü öğrencileri görüntü kaydeden ve su altında ısı ve basınç ölçebilen insansız su altı aracı tasarladı.

Korkmak mı istiyorsunuz? **Kara deliklere bakın!**

B

aşımızı çok uzaklara, göklere kaldırıncaya evrenin büyüklüğü insanı ürküten bir hâl alabilir. Bu görkemli en büyük kanıtlarından biri de kara deliklerdir.

Tüm galaksiyi içine çekebilecek büyüklükte olan, sonunun nereye vardığı ve gücünün kestirilemediği kara delikler fizikçilerin açıklayamadığı bir oluşuma sahip.

Kara delikler yıldızların, dünyaların, enerjinin, hülâsa maddenin bittiği evrenin uç noktasıdır. Bu bilinmezlik hâlleri bazı araştırmacıların kara deliklerin başka evrene kapı olduğu yorumuna dahi sebep olmuştur.

Kara deliklerin gücünün temel kaynağı yerçekiminden geliyor. Fakat bu çekim gücünü; yeryüzünün, Dünya'nın Güneş etrafında dönmesinin, Ay'ın uydumuz olmasının sebebi olan yerçekiminin gücüyle kıyaslamak doğru olmayacaktır. Zira çekim gücü dahi hesaplanamayan kara delikler uzak yıldızlardan gelen ışığı bile bükebilir, yeterli yakınlıktaysa ışığı yok edebilir. Işık dahi olmadığı için karanlıktır.

Gezegenlere yaklaşan kara delikler yörüngeleri bozarak gezegenlerin birbirine yaklaşmasına neden olabiliyor. Hatta güneş sistemine yaklaşan bir kara delik, tüm gezegenleri evrenin dışına atabiliyor.

Dikkat!

D Vitamininin fazlası zararlı!

D vitamininin yorgunluğa, depresyona, hatta kansere bile iyi geldiği biliniyor. Reçetesiz satılan D2 ve D3 vitaminlerinin bağışıklık sistemini güçlendirip yorgunluğa, kas zayıflığına, kemik ağrısına ve depresyona iyi geldiği söyleniyor. Ancak bazı araştırmacılar vitamin seviyesi normal kişilerin takviye almasını doğru bulmuyor. Doktor kontrolü ve tavsiyesi olmadan reçetesiz satılan vitaminleri tehlikeli buluyor.

GENÇLER YAŞLILARDAN DAHA FAZLA YALNIZLIK DUYGUSU YAŞIYOR

İngiltere'de yapılan "Yalnızlık Deneyi"nde 16-24 yaş grubundaki gençlerin yüzde 40'ı yalnızlık hissine kapıldığını ifade etti. Deneye katılan daha ileri yaşta ki insanlara da hayatlarında kendilerini en yalnız hissettikleri dönem sorulduğunda katılımcılar gençlik yaşlarında bu hissi yaşadıklarını belirtti.

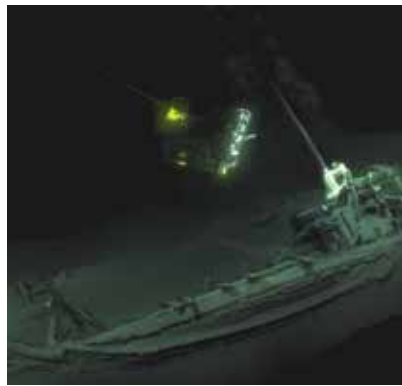
7 YILLIK SERÜVEN

Avrupa Uzay Ajansı ile Japon Uzay Ajansı, "Güneş Sistemi'nin hakkında en az şey bilinen gezegeni" olarak tanımlanan Merkür'ün sırlarını keşfetmek amacıyla bir uzay aracı göndermeye hazırlanıyor. "BepiColombo" adlı uzay aracı 7 yıl sürecek bir yolculuğun ardından Merkür'e ulaşacak ve Güneş'e en yakın gezegenden bilgiler geçmeye başlayacak.

Alzheimer için umut verici gelişme

Uçuğa neden olan Herpes virüsünün beyinde kalıcı hasara yol açtığı tespit edildi. Bu bulgunun, Alzheimer hastalığında yeni tedavi imkânları sağlayacağı belirtiliyor. Bu durum, etkili ve güvenli anti-viral ilaçlarla Alzheimer'ın tedavi edilmesine imkân sunuyor.

Dünyanın en eski gemi enkazı

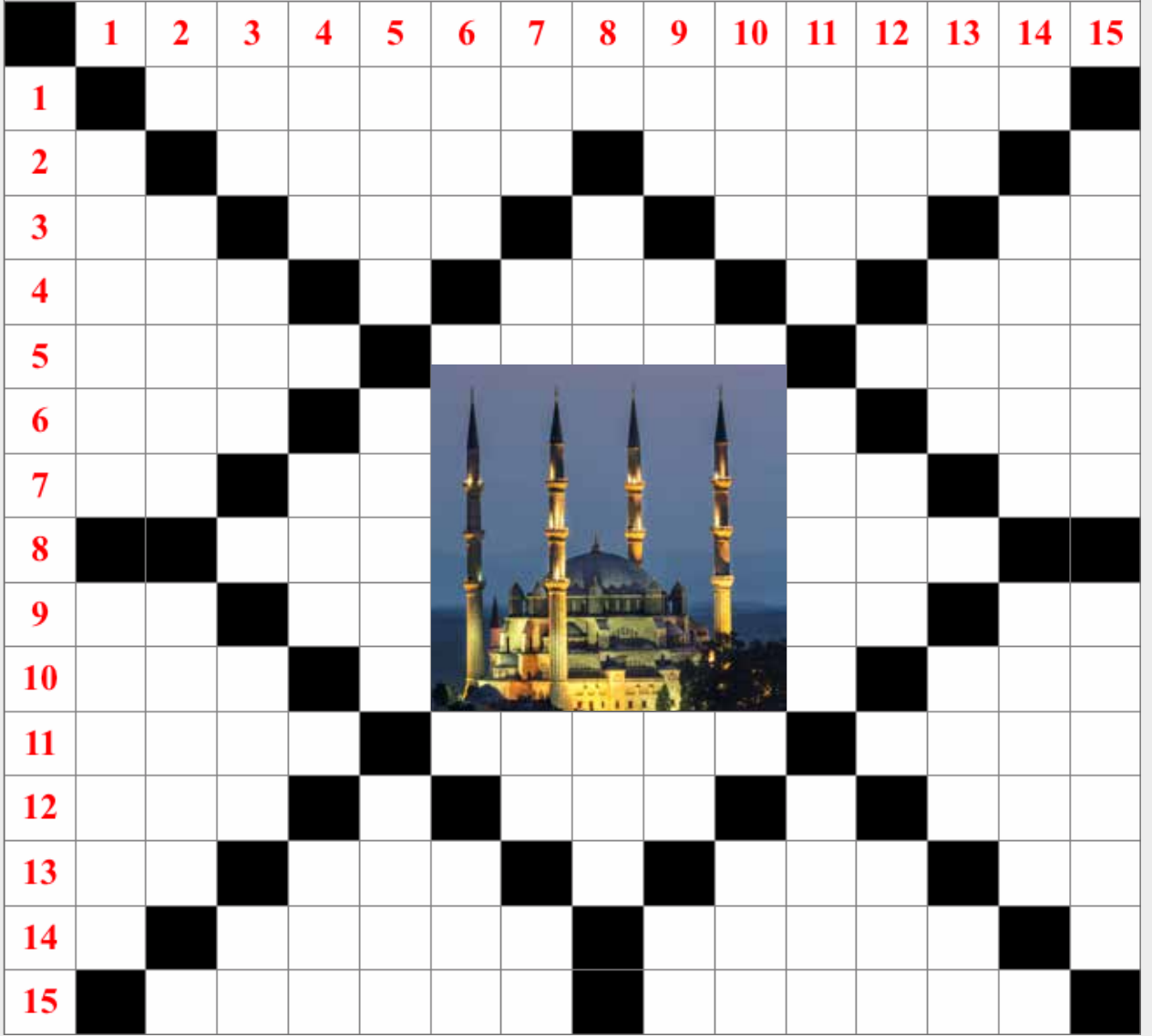
Karadeniz'in derinliklerinde 2400 yıllık "dünyanın en eski korunmuş gemi enkazı" keşfedildi. 23 metre boyundaki geminin ticaret için kullanıldığı düşünülürken geminin o seviyedeki oksijen eksikliği sayesinde bu kadar iyi korunabildiği tahmin ediliyor.

20 SANİYEDE 1610 KM HIZA ULAŞABİLİYOR

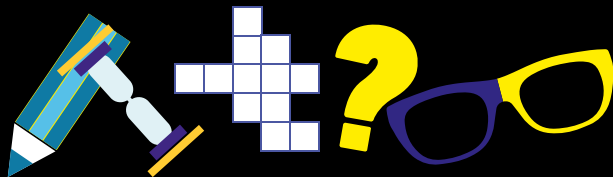
Avustralyalı bir ekip geliştirdiği R5, 1.610 km hıza sadece 20 saniyede ulaşabiliyor. R5 bu başarısını 200.000 beygir gücündeki itişe sahip jet motoruyla gerçekleştirilmekte.

BULMACA

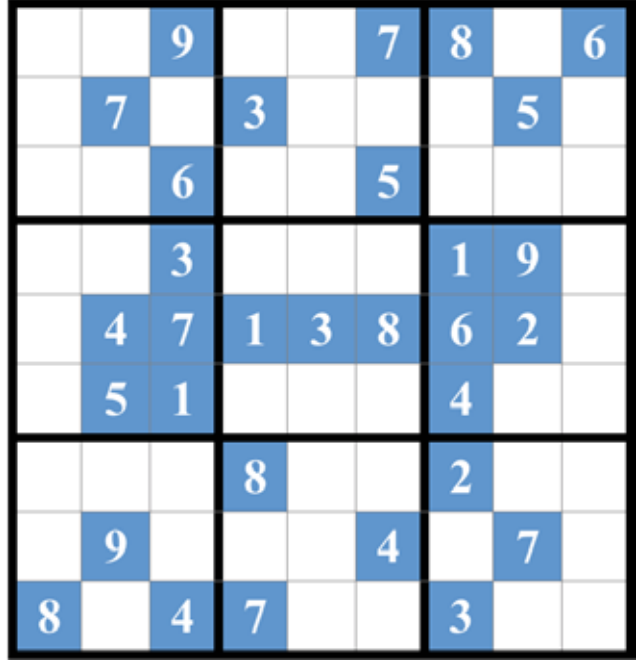
SOLDAN SAĞA 1- Mimar Sinan'ın 90 yaşında iken yaptırdığı ve "ustalık eserim" diyerek tanımladığı, Osmanlı mimarisinin en önemli yapılarından biri olarak kabul edilen, Edirne'de bulunan caminin ismi. **2-** Çalıştırılan, işletilen, bakılan bir şeyin verdiği sonuç veya bu sonucun niceliği, mahsul, randıman. - Eski dilde kuzey. **3-** Dünyanın uydusu. - Olgunlaşmamış olan. - Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos. - Müzikte bir nota. **4-** Kemerli ve çıkıntılı şey veya yer. - Hayvan yiyeceği. - Genel olarak kamusal kaynakları kullanmak yoluyla ekonomik alanda faaliyet gösteren devlet kuruluşu anlamına gelen "Kamu İktisadi Teşebbüsü"nü'nün kısaltması. **5-** Bir cismi belli bir kuvvet uygulayarak sürüklemek veya itme işi. - Bir dingilin çevresinde dönerek araçların devinimini sağlayan çember. - Küçük çocuk. **6-** İhtiyaca yetmeyecek kadar az. - Ay, kamer. **7-** Beyaz. - Tellür elementinin kimyasal simgesi. - İki den sonra gelen sayı. - Dilek, istek bildiren bir şart eki. **8-** Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, ilah, Mevla. - Birbirine sınıksız yapışık hücre veya moleküllerden oluşan ve bitkilerin çeşitli bölümlerini bir kın gibi saran ince tabaka, cidar, çeper. **9-** Avrupa Parlamentosu kısaltması. - Matematikte 3,14 sabit değerine karşılık gelen sayının adı. - Şan, şöhrət. - Boru sesi. **10-** İçine alacağı şeye oranla ölçüleri yetersiz olan, geniş ve bol karşıtı; eski dilde ev, yurt anlamlarında da kullanılır. - Eksiksiz, kesintisiz, bütün. **11-** Anlayış, anlama yeteneği. - Becerikli, yetenekli. - Çünkü anlamında bir bağlaç. **12-** Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kırı gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk. - Bir ucu sivri, demir veya ağaçtan yapılmış ince uzun çubuk. - Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik. **13-** Utanma duygusu. - Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı. - Az karşıtı. - Alfabemizin son harfinin okunuşu. **14-** Topluları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu

olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyetleri, kendi iç sorunlarını inceleyen bilim. - Başkalarına karşı saygılı davranan. **15-** Adını 28. ayetinde geçen ve "diz çöken" anlamına gelen kelimedenden alan; Kur'an'ın indirilmesi, dış âlemde Allah'ın varlığını ve birliğini gösteren deliller, Allah'ın kullarına bahşettiği nimetler, İsrailoğullarının kendilerine verilen nimetlere inkâr ve isyanla karşılık vermeleri gibi hususları konu edinen; Kerim Kitabımızın 45. suresinin adı. - Pamuk, keten veya ipekten, seyrek dokunmuş, üzerine kanaviçe de işlenen delikli bir kumaş türü.

YUKARIDAN AŞAĞI 1- Bir saatin altmışta birine tekabül eden zaman aralığı. - "Soluk soluğa koşan atlara andolsun." mealindeki ayet-i kerime ile başlayan ve adını da bu ayetten alan Kur'an-ı Kerim'in 100. suresi. **2-** Dik olmayan, eğik, yatırılmış bir durumda olan. - Satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri belirli geçici yer. **3-** Konut, hane. - Kur'an-ı Kerim'de ismi zikredilen, Hz. Âdem'den (a.s.) sonra gönderilen; Hibetullah adı ile anılan ikinci peygamber. - Tren yolu. - Uzaklık bildiren bir ünlem. **4-** Bir şeyden veya bir kimse-den yana olma, aleyh karşıtı. - Halk ağzında eski evlerde tavana yakın açılan küçük pencere. - Adale. **5-** Ülkemizin güneydoğusunda yer alan, resmi dili Farsça olan komşumuz. - Büyük, ulu. - Hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde. **6-** Arap alfabesinin bir harfi. - Havada buğu durumundayken akşamın ve gecenin serinliğiyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, şebnem. **7-** Alamet. - Yemekten emir. - Yiyecek, yemek. - Helyum elementinin kimyasal simgesi. **8-** Şüpheli. - Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir söz. **9-** Refik, refika, hayat arkadaşı. - Kuzu sesi. - Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma. - "Hangi şey?" anlamındaki bir soru sözü. **10-** Arap alfabesinin beşinci harfinin adı. - Sert bir şeyin kırılırken çıkardığı ses. **11-** Faktör. - Parmağa geçirilen metal halka. - İpek böceğinin ördüğü ve içine kapandığı korunak. **12-** Satranç oyununda taraflardan birinin yenilgisi. - İçinden sarkan tokmağının kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana. - Hangi kişi? **13-** Şehir, vilayet. - Dilek, murat. - Herhangi bir kas kümesinin irade dışı hareketi. - Bir bağlaç. **14-** Elbise, kıyafet. - Kapalı bir biçimde, dolaylı olarak söz söyleme, taşlama, iğneleme sanatı. **15-** Kur'an-ı Kerim'in başlangıç suresi. - Yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumu.

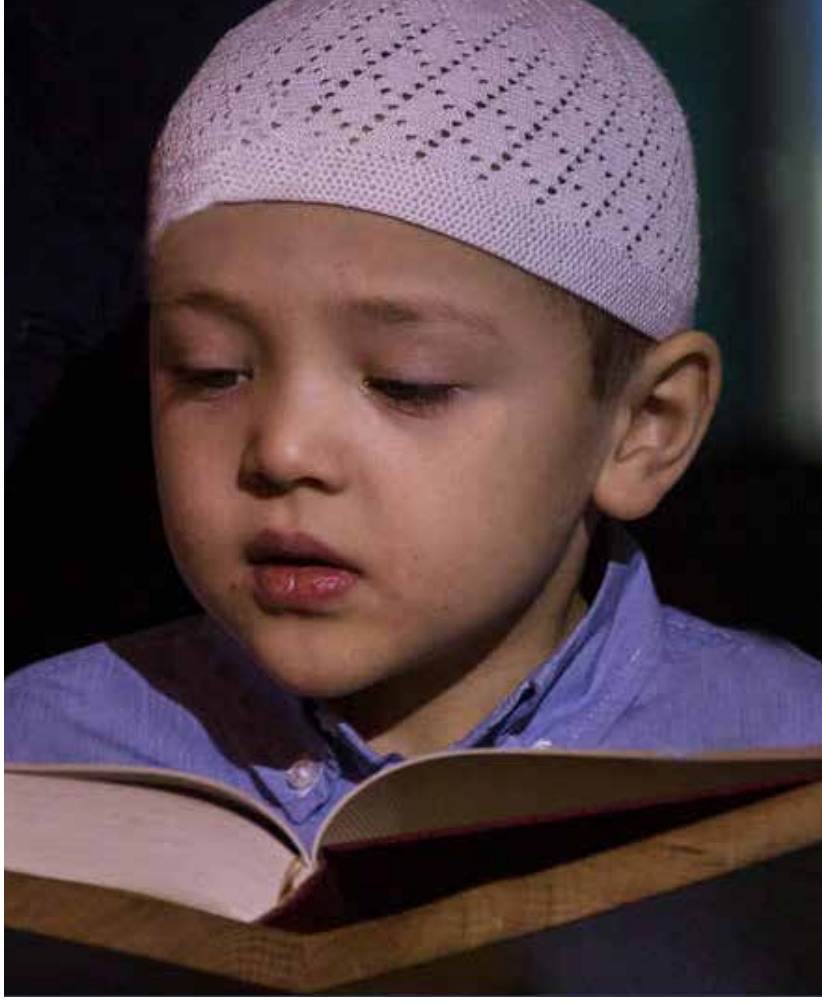
ZOR**KOLAY****ÇÖZÜMLER**

Bulmacaların çözümlerine karekodu okutarak ya da aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.

www.diyandergi.com/bulmaca-cozumleri

FOTOĞRAFİN ANLATTIKLARI

Emretti önce Mevla, Oku! Yaradan Rabb'inin adıyla oku (Alâk, 96/1.); katından indirdiği mübarek, (En'âm, 6/155.), Allah'tan bir nur, (Mâide, 5/15.), sakınanlar için bir rehber olan kitabı (Bakara, 2/2) oku!

Sonra muştuladı... "Kur'an, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahirete de kesin olarak inanan mü'minler için bir hidayet rehberi ve bir müjdedir. (Neml, 27/2.)" Mümin kalpler işitti ve itaat etti ardından.

Çağlarca okundu o kitab-ı necât; okundu, okunacak sürdükçe hayat. Genç yaşlı, kız erkek düşürmedi dilinden o kutlu sözü. Tıpkı düşmediği gibi o uçsuz bucaksız, direksiz gökyüzü...

GİDERSEM

Hâlâ dinlemediğim türküler var, dönüp dönüp dinlemek istediğim türküler sonra! Keza kitaplar da öyle, henüz okumadığım kitaplar bir yanda duruyor, tekrar tekrar okumak istediğim kitaplar diğer yanda! Nasıl olacak, ah nasıl olacak?

Kitaplar sıra sıra, içlerinde çağların cümle güzellikleri arz-ı endam ediyor. Damıtılmış duygular ve ırmaklardan geçirilmiş fikirler sayfalar arasında gizlenmiş. Okunmadık niceleri duruyor orada, bakışmakla kesmiyor bu aşk, mutlaka el ele tutuşup yollara çıkmak gerekiyor. Fakat heyhat, hangisiyle yollara çıksam diğerinin boynu bükülüyor.

Ben gidersem türküler yetim kalır, mısraların boynu bükülür.

Ben gidersem kitaplardan mürekkepler akar ardım sıra.

Ben gidersem, bilmiyorum nasıl olacak?

CENGİZHAN ORAKÇI

NAAT

Seccâden kumlardı...

.....

.....

Devirlerden, diyarlardan
Gelip göklerde buluşan
Ezanların vardı!

Mescit mümin, minber mümin...
Taşardı kubbelerden Tekbîr,
Dolardı kubbelere "âmin!"
Ve mübarek geceler, dualarımız,
Geri gelmeyen dualardı...

Geceler ki pırıl pırıl,
Kandillerin yanardı!

Kapına gelenler, yâ Muhammed,
-Uzaktan, yakından-
Mümin döndüler kapından!

Besmele, ekmeğimizin bereketiydi;
İki dünyada aziz ümmet,
Muhammed ümmetiydi.

ARİF NİHAT ASYA

